

Tematisks pārskats

NEGODĪGI NOTEIKUMI

Patērētāju aizsardzība ir Savienības tiesību pamatprasība, kas nostiprināta gan Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD), gan Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk tekstā – “Harta”).

Tādējādi LESD 169. pantā ir paredzēts – lai atbalstītu patērētāju intereses un nodrošinātu augstu līmeni patērētāju tiesību aizsardzībā, Savienība veicina patērētāju veselības, drošības un ekonomisko interešu aizsardzību, kā arī atbalsta viņu tiesības gūt informāciju, izglītību un apvienoties, lai aizstāvētu savas intereses. Savukārt Hartas 38. pantā noteikts, ka Savienības politika nodrošina augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

Tiecoties sasniegt šo patērētāju interešu aizsardzības mērķi, Savienība ir izveidojusi cīņas pret negodīgiem noteikumiem sistēmu, kas ieviesta ar Direktīvu 93/13/EEK¹. Šajā direktīvā ir paredzēta negodīgu noteikumu jomā pastāvošā regulējuma minimāla saskaņošana, nosakot definīcijas un līgumu noteikumu negodīguma vērtējuma kritērijus, reglamentējot šo noteikumu ietekmi un ieviešot adekvātus un efektīvus aizsardzības līdzekļus, kas izpaužas kā iespēja celt prasību vai nu tiesā, vai administratīvā iestādē, lai novērstu šo noteikumu izmantošanu.

Šādi ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju ir nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni un tāpēc patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem, nepastāvot iespējai ietekmēt to saturu.

Šis tematiskais pārskats sniedz visaptverošu skatījumu par svarīgāko Tiesas judikatūru negodīgu noteikumu jomā.

---

¹ Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

SATURA RĀDĪTĀJS

I. DIREKTĪVAS 93/13 PIEMĒROŠANAS JOMA	3
1. Teritoriālā piemērošanas joma: Direktīvas 93/13 piemērošana, nepastāvot pārrobežu elementam	3
2. Materiālā piemērošanas joma: jēdzieni “pārdevējs vai piegādātājs” un “patērētājs”	3
3. Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas	7
3.1. Līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas	7
3.2. Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā	11
4. Valsts tiesiskais regulējums, kas nodrošina augstāku patērētāju aizsardzības līmeni	15
II. KVALIFICĒŠANA PAR “NEGODĪGU NOTEIKUMU” DIREKTĪVAS 93/13 3. PANTA IZPRATNĒ	17
1. Jēdziens “negodīgs noteikums”	17
2. Jēdziens “noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās”	21
3. Jēdziens “ievērojama nelīdzsvarotība” par sliktu patērētājam.....	22
III. LĪGUMA NOTEIKUMA NEGODĪGUMA VĒRTĒJUMS	24
1. Vērtējuma kritēriji.....	24
2. Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības.....	26
IV. VALSTS TIESAS PILNVARAS UN PIENĀKUMI	32
1. Valsts tiesas kompetence	32
2. Pienākums pēc savas ierosmes novērtēt līguma noteikuma negodīgumu.....	33
2.1. Pienākuma apjoms.....	33
2.2. Pienākuma robežas.....	36
3. Pagaidu pasākumu noteikšana.....	42
4. Šķīrējtiesas klauzulas negodīguma novērtējums	42
V. NOTEIKUMA NEGODĪGUMA KONSTATĒŠANAS SEKAS	45
1. Līguma, kurā ir ietverts negodīgs noteikums, sekas	45
2. Negodīga noteikuma aizstāšana	47
3. Citas sekas	52
4. Atzīšanas par spēkā neesošu seku ierobežošana laikā	57
VI. LĪDZEKĻI NEGODĪGA NOTEIKUMA IZMANTOŠANAS NOVĒRŠANAI	60
1. Kolektīvas prasības vai populārprasības	60
2. Tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību garantēšana.....	64
3. Īpaši procesuālie noteikumi	69

I. Direktīvas 93/13 piemērošanas joma

1. Teritoriālā piemērošanas joma: Direktīvas 93/13 piemērošana, nepastāvot pārrobežu elementam

*Spriedums, 2018. gada 31. maijs, Sziber (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))*²

Ārvalsts valūtā izteikti kredītņēmumi – Valsts tiesību akti, kuros paredzētas īpašas procesuālās prasības noteikumu negodīguma apstrīdēšanai

Pamatlieta bija starp privātpersonu un Ungārijas banku par prasību konstatēt dažu aizdevuma līgumā mājokļa iegādei iekļautu noteikumu negodīgumu; šis aizdevums bija izmaksāts un tika atmaksāts Ungārijas forintos (HUF), bet bija izteikts Šveices frankos (CHF), balstoties uz valūtas maiņas kursu, kas bija spēkā maksājuma dienā.

Attiecībā uz Direktīvas 93/13 piemērošanas jomu Tiesa precizēja, ka tā ir piemērojama arī situācijās, kad nav pārrobežu elementa. Tiesas ieskatā noteikumi, kas ietverti Savienības tiesību aktos, ar kuriem dalībvalstīs ir saskaņota noteikta tiesību joma, ir piemērojami neatkarīgi no tā, ka pamatlietā ir aplūkota pilnībā iekšēja situācija (58. punkts).

2. Materiālā piemērošanas joma: jēdzieni “pārdevējs vai piegādātājs” un “patērētājs”

Spriedums, 2001. gada 22. novembris, Cape u.c. (apvienotās lietas C-541/99 un C-542/99, [EU:C:2001:625](#))

Jēdziens “patērētājs” – Uzņēmums, kurš ar citu uzņēmumu noslēdz tipveida līgumu par preču vai pakalpojumu iegādi tikai savu darbinieku vajadzībām

Strīdu pamatā bija divi līgumi par dzērienu automātu piegādi, kurus sabiedrību OMAI un Cape telpās bija uzstādījusi sabiedrība Idealservice un kuri bija paredzēti tikai attiecīgo sabiedrību darbinieku izmantošanai. OMAI un Cape uzskatīja, ka līgumos iekļautais noteikums par jurisdikcijas piešķiršanu Viadānas (Mantuja, Itālija) miertiesai ir negodīgs Itālijas Civilt kodeksa izpratnē un tādējādi uz to nevar atsaukties attiecībā pret līgumu pusēm.

Viadānas miertiesā Idealservice apgalvoja, ka Cape un OMAI nav uzskatāmas par “patērētājiem” Direktīvas 93/13 piemērošanas nolūkā, jo tās ir sabiedrības, nevis fiziskas personas un ir noslēgušas līgumus saistībā ar to veikto uzņēmējdarbību.

---

² Šis spriedums ir aplūkots arī VI.3. sadaļā “Īpaši procesuālie noteikumi”.

Itālijas tiesa tādējādi jautāja Tiesai, vai jēdziens "patērētājs", kā tas definēts šajā direktīvā, ir attiecināms tikai uz fiziskām personām.

Tiesa norāda, ka no Direktīvas 93/13 2. panta formulējuma skaidri izriet, ka persona, kas nav fiziska persona, kura noslēdz līgumu ar pārdevēju vai piegādātāju, nav uzskatāma par patērētāju minētās normas izpratnē (16. punkts).

Tāpēc Tiesa uzskata, ka jēdziens "patērētājs", kā tas definēts Direktīvas 93/13 2. panta b) punktā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir attiecināms tikai uz fiziskām personām (17. punkts un rezolutīvā daļa).

Spridums, 2018. gada 17. maijs, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))³

Jēdziens "pārdevējs vai piegādātājs" – Augstākās izglītības iestāde, kura galvenokārt tiek finansēta no valsts līdzekļiem – Līgums par mācību reģistrācijas maksas un dalību mācību brauciena izmaksu segšanā bezprocentu maksājumu plānu

Pamatlieta bija starp izglītības iestādi un vienu no tās studentēm, kura tai bija parādā naudas summu par mācību reģistrācijas maksu un mācību brauciena izmaksām. Lietas dalībnieki bija noslēguši atmaksas līgumu, kurā maksājuma neveikšanas gadījumā bija paredzēti nokavējuma procenti 10 % gadā, kā arī kompensācija par parāda piedziņas izmaksām.

Tiesai tika jautāts, vai izglītības iestāde, kas, noslēdzot līgumu, ir vienojusies ar vienu no savām studentēm par kārtību, kādā ir nomaksājamas summas, ko viņa ir parādā, saistībā ar šo līgumu ir uzskatāma par "pārdevēju vai piegādātāju" Direktīvas 93/13 2. panta c) punkta izpratnē un minētais līgums tādējādi ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā.

Tiesa šajā ziņā uzsver, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies veidot šo jēdzienu kā plašu konceptu (48. punkts).

Tas ir funkcionāls jēdziens, kas nozīmē, ka ir jāizvērtē, vai līgumiskās attiecības pastāv tādas darbības ietvaros, ko persona veic kā profesionālu darbību. Tiesa uzskata, ka, minētā līguma ietvaros sniedzot pakalpojumu papildus un blakus tās izglītības darbībai, izglītības iestāde rīkojas kā "pārdevējs vai piegādātājs" Direktīvas 93/13 izpratnē (55. punkts).

---

³ Šis spriedums ir aplūkots arī IV.2. sadaļas 2.1. iedaļā "Pienākums pēc savas ierosmes novērtēt līguma noteikuma negodīgumu – Pienākuma apjoms".

Spriedums, 2019. gada 21. marts, Pouvin un Dijoux (C-590/17, [EU:C:2019:232](#))***Jēdzieni “patērētājs” un “pārdevējs vai piegādātājs” – Galvenā mājokļa iegādes finansējums – Hipotekārais aizdevums, ko darba devējs piešķir savam darbiniekam un viņa laulātajam, kurš ir solidārs līdzzaņēmējs***

Atbilstoši aizdevuma līgumā ietvertam noteikumam šis līgums tiek automātiski izbeigts, ja aizņēmējs jebkāda iemesla dēļ vairs nav sabiedrības, kurā viņš strādāja, personāla loceklis. Pēc darbinieka uzteikuma viņš un viņa laulātā beidza maksāt kārtējos aizdevuma maksājumus. Tādējādi, piemērojot minēto noteikumu, sabiedrība lūdza aizņēmējiem samaksāt atlikušās summas, kas vēl bija jāsamaksā kā pamatsumma, procenti un līgumsods.

Izskatot šo lietu, pirmās instances tiesa konstatēja, ka aizdevuma līguma noteikums par automātisku līguma izbeigšanu ir negodīgs. Pēc tam apelācijas instances tiesa atcēla šo spriedumu, konstatējot, ka attiecīgais līgums ir automātiski izbeigts darbinieka uzteikuma dienā. Darbinieks un viņa laulātā iesniedza kasācijas sūdzību, apgalvodami, ka ir rīkojušies kā patērētāji, un norādīdami, ka tāds līguma noteikums kā pamatlietā, kas paredz aizdevuma izbeigšanu ar līgumu nesaistīta iemesla dēļ, ir negodīgs.

Pirmkārt, Tiesa nospriež, ka uzņēmuma darbinieks un viņa laulātā, kuri ir noslēguši ar šo uzņēmumu kredītlīgumu, kas principā ir rezervēts minētā uzņēmuma personāla locekļiem, lai finansētu nekustamā īpašuma iegādi privātām vajadzībām, ietilpst jēdzienā “patērētājs” Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē. Šajā ziņā Tiesa precizē – tas, ka fiziska persona ar savu darba devēju noslēdz līgumu, kas nav darba līgums, pats par sevi nav šķērslis, lai šī persona tiktu uzskatīta par “patērētāju” Direktīvas 93/13 izpratnē. Attiecībā uz darba līgumu izslēgšanu no šīs direktīvas piemērošanas jomas Tiesa nospriež, ka tādu kredītlīgumu attiecībā uz nekustamo īpašumu, ko darba devējs noslēdz ar savu darbinieku un viņa laulāto, nevar uzskatīt par “darba līgumu”, jo tas neregulē ne darba attiecības, ne nodarbinātības nosacījumus (29., 32. un 43. punkts, kā arī rezolutīvā daļa).

Otrkārt, runājot par jēdzienu “pārdevējs vai piegādātājs” Direktīvas 93/13 2. panta c) punkta izpratnē, Tiesa uzskata, ka šajā jēdzienā ietilpst uzņēmums, kas savas komercdarbības ietvaros ar kādu no tā darbiniekiem un viņa laulāto noslēdz kredītlīgumu, kurš principā ir rezervēts tā personāla locekļiem, pat ja kredītu piešķiršana nav tā pamatdarbība. Šajā ziņā Tiesa precizē, ka pat tad, ja šāda darba devēja pamatdarbība ir nevis piedāvāt finanšu instrumentus, bet gan piegādāt elektroenerģiju, tā rīcībā ir informācija un tehniskā kompetence, cilvēkresursi un materiālie resursi, kam nav jābūt fiziskas personas, tas ir, otras līgumslēdzējas puses, rīcībā. Tā piebilst – tas, ka darba devējs piedāvā šādus kredītlīgumus saviem darbiniekiem, tādējādi sniedzot tiem priekšrocību, ka tie var iegādāties īpašumu, palīdz piesaistīt un saglabāt kvalificētu un kompetentu darbaspēku, un tas labvēlīgi ietekmē tā uzņēmējdarbību. Šādos apstākļos Tiesa uzsver, ka iespējamu šā darba devēja tiešo ienākumu esamība vai neesamība, kas paredzēta šajā līgumā, neietekmē minētā darba devēja atzišanu par “pārdevēju vai piegādātāju” Direktīvas 93/13 izpratnē. Tiesa uzsver, ka jēdziena “pārdevējs vai piegādātājs” plaša interpretācija palīdz īstenot šīs direktīvas mērķi aizsargāt patērētāju kā vājāko ar pārdevēju vai piegādātāju noslēgtā līguma pusi un atjaunot līdzsvaru starp pusēm (40., 42. un 43. punkts, kā arī rezolutīvā daļa).

Spriedums, 2020. gada 2. aprīlis, *Condominio di Milano, via Meda* (C-329/19, [EU:C:2020:263](#))

Jēdziens “patērētājs” – Kooperatīvā dzīvojamā māja

Kooperatīvā dzīvojamā māja, *condominio di Milano, via Meda* (turpmāk tekstā – “*condominio Meda*”), kuru pārstāv tās pārvaldnieks, bija noslēgusi siltumenerģijas piegādes līgumu ar uzņēmumu *Eurothermo*. Atbilstoši šajā līgumā ietvertajai klauzulai samaksas nokavējuma gadījumā parādniekam bija jāmaksā nokavējuma procenti pēc likmes 9,25 %, sākot no kopsummas samaksas termiņa beigu dienas. *Condominio Meda* pārsūdzēja nokavējuma procentu maksāšanas rīkojumu atbilstoši šai klauzulai iesniedzējtiesā, norādot, ka klauzulai ir negodīgs raksturs un ka tas ir patērētājs Direktīvas par negodīgiem noteikumiem izpratnē. Šajā lietā Itālijas tiesa uzskatīja, ka šī klauzula ir negodīga, bet puda šaubas par iespēju tādu kooperatīvo dzīvojamo māju kā *condominio* Itālijas tiesībās uzskatīt par piederošu pie patērētāju kategorijas direktīvas izpratnē. Saskaņā ar Tiesai sniegto informāciju Itālijas tiesību sistēmā *condominio* ir tiesību subjekts, kurš nav nedz fiziska, nedz juridiska persona.

Pirmkārt, attiecībā uz “patērētāja” jēdzienu Tiesa atgādina, ka ir jābūt izpildītiem diviem kumulatīviem nosacījumiem, lai šis jēdziens attiektos uz personu, proti, tai jābūt fiziskai personai un jārikojas ārpus tās profesionālās darbības esošos nolūkos. Par pirmo no šiem nosacījumiem Tiesa norāda, ka pašreizējā Savienības tiesību attīstības stadijā jēdziens “īpašums” Savienības līmenī nav saskaņots un dažādās dalībvalstīs var pastāvēt atšķirības. Līdz ar to Tiesa precīzē, ka minētās valstis savā attiecīgajā valsts tiesību sistēmā var brīvi kvalificēt vai nekvalificēt kooperatīvo dzīvojamo māju par “juridisku personu”. Tātad Tiesa nospriež, ka tāda kooperatīvā dzīvojamā māja kā *condominio* Itālijas tiesībās neatbilst pirmajam nosacījumam un tādēļ nav iekļaujama jēdzienā “patērētājs”, un tādējādi līgums starp šo kooperatīvu un komersantu ir izslēdzams no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas (24., 27., 28. un 29. punkts).

Otrkārt, Tiesa vērtē, vai valsts judikatūra, atbilstoši kurai patērētāju tiesību aizsardzības normas tiek piemērotas arī *condominio* un komersanta noslēgtam līgumam, atbilst patērētāju tiesību aizsardzības sistēmas garam Savienībā. Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka ar Direktīvu 93/13 valsts tiesību akti negodīgo noteikumu jomā ir saskaņoti tikai daļēji un minimāli, atstājot dalībvalstīm iespēju nodrošināt patērētājam augstāku aizsardzības līmeni ar stingrākiem valsts noteikumiem – ar nosacījumu, ka tie atbilst LESD⁴. Tādējādi Tiesa uzsver, ka judikatūras virziens – ar kuru nolūkā paredzēt turpmāk aizsargāt patērētāju šīs aizsardzības piemērošanas joma tiek paplašināta attiecībā uz tādu tiesību subjektu, kāds Itālijas tiesībās ir *condominio*, kas nav fiziska persona atbilstoši valsts tiesībām, – ietilpst šīs direktīvas mērķī aizsargāt patērētājus. No tā izriet – lai gan šāds tiesību subjekts neietilpst jēdzienā “patērētājs” šīs direktīvas izpratnē, dalībvalstis var piemērot šīs direktīvas normas nozarēs, kas neietilpst tās piemērošanas jomā, ja vien šāda interpretācija nodrošina augstāku patērētāju aizsardzības līmeni un nekaitē Līgumu noteikumiem (31. un 33.–35. punkts).

---

⁴ LESD 169. panta 4. punkts; Direktīvas 93/13 12. apsvēruma un 8. pants.

3. Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas

3.1. Līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas

Spriedums, 2013. gada 21. marts, RWE Vertrieb (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))⁵

Pārdevēja vai piegādātāja vienpusēji veiktas pakalpojuma cenas izmaiņas – Atsauce uz obligātu tiesisko regulējumu, kas ir pieņemts attiecībā uz citu patērētāju kategoriju – Direktīvas 93/13 piemērojamība

Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen (Ziemeļreinas-Vestfālenes Patērētāju tiesību aizsardzības apvienība) Vācijas tiesās apstrīdēja līguma standartnoteikumu, ar kuru *RWE*, Vācijas dabasgāzes piegādes uzņēmums, paturēja tiesības vienpusēji mainīt saviem klientiem noteikto cenu, ja uz tiem attiecās īpašs tarifs (*Sonderkunden*). Uzskatīdama, ka aplūkojamais noteikums ir negodīgs, apvienība 25 patērētāju vārdā lūdza atmaksāt piemaksas, kuras tie bija samaksājuši *RWE* laikā no 2003. gada līdz 2005. gadam notikušo četru cenu paaugstināšanu dēļ par kopējo summu 16 128,63 EUR.

RWE it īpaši uzskatīja, ka uz apstrīdēto noteikumu, kas bija ietverts attiecīgajiem klientiem piemērojamos vispārīgajos noteikumos, nevar attiecināt tā negodīguma pārbaudi. Šajā noteikumā bija tikai norādīts uz Vācijas tiesisko regulējumu, kas piemērojams standarttarifa līgumiem. Šis tiesiskais regulējums ļauj piegādātājam vienpusēji mainīt gāzes cenas, nenorādot iemeslu, šādu izmaiņu nosacījumus vai apmēru, tomēr vienlaikus garantējot, ka klienti tiek informēti par šādām izmaiņām un ka vajadzības gadījumā tie var brīvi izbeigt līgumu.

Tā kā zemākas instances tiesās iesniegtās *RWE* sūdzības tika noraidītas, šis uzņēmums vērsās *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija), kura vaicāja Tiesai, kā interpretēt Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktu, kā arī 3. un 5. pantu, ar kuriem tiecas aizsargāt patērētājus no negodīgiem un/vai nepārskatāmiem līguma standartnoteikumiem. Vācijas tiesa it īpaši jautāja, kāds ir tvērums tādu standartnoteikumu izslēgšanai no negodīguma pārbaudes, kuros ir tikai atkārtotas obligātas tiesību normas Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē.

Tiesa precizē, ka līguma noteikumu, kuros ir atainotas tā valsts tiesiskā regulējuma normas, kas regulē konkrētas līgumu kategorijas, izslēgšana no līguma noteikumu negodīguma pārbaudes ir attaisnojama ar to, ka var tiesiski pieņemt, ka valsts likumdevējs ir izveidojis līdzsvaru starp visām šo līgumu pušu tiesībām un pienākumiem. Šī argumentācija tomēr nav piemērojama citu līgumu noteikumiem. Izslēdzot šādā līgumā ietverta noteikuma negodīguma pārbaudi tikai tādēļ, ka tajā ir atkārtots tiesiskais regulējums, kas piemērojams vienīgi citai līgumu kategorijai, tiktu apdraudēta Savienības tiesībās paredzētā patērētāju aizsardzība (28., 30. un 31. punkts).

---

⁵ Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā "Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības".

Spriedums, 2018. gada 20. septembris, OTP Bank un OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#)) ⁶

Piemērošanas joma – 1. panta 2. punkts – Tiesību normas

2008. gada februārī aizņēmēju pāris ar Ungārijas banku noslēdza kredītīgumu par Šveices frankos (CHF) izteikta aizdevuma izsniegšanu. Līgumā bija paredzēts, ka ikmēneša maksājumi tiks veikti Ungārijas forintos (HUF), tomēr šo ikmēneša maksājumu summa tiks aprēķināta, pamatojoties uz spēkā esošo Ungārijas forintu un Šveices franku maiņas kursu. Turklāt līgumā bija minēts maiņas kursa risks iespējamu maiņas kursa izmaiņu gadījumā starp šīm abām valūtām.

Vēlāk maiņas kurss ievērojami izmainījās aizdevuma ņēmējiem par sliktu, tāpēc ievērojami pieauga viņu ikmēneša maksājumu summa. 2013. gada maijā aizņēmēju pāris Ungārijas tiesā cēla prasību pret *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, divām sabiedrībām, kurām bija nodots no aizdevuma līguma izrietošais parāds. Šajā tiesvedībā radās jautājums, vai noteikumu par maiņas kursa risku banka nebija formulējusi skaidri un saprotami un tādējādi to varēja uzskatīt par negodīgu direktīvas par negodīgiem noteikumiem izpratnē.

Starplaikā Ungārija 2014. gadā pieņēma regulējumu, atbilstoši kuram no ārvalsts valūtā izteiktiem aizdevuma līgumiem tika izslēgti noteikti negodīgi noteikumi, visas no šiem līgumiem izrietošās parāda summas virtuāli tika konvertētas HUF un tika piemērots Ungārijas valsts bankas noteiktais valūtas maiņas kurss. Šā regulējuma mērķis bija arī īstenot *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) nolēmumu, ar kuru konkrēti ārvalsts valūtā izteiktos aizdevuma līgumos ietverti noteikumi bija atzīti par nesaderīgiem ar Direktīvu 93/13 ⁷ (šis nolēmums tika pieņemts pēc Tiesas sprieduma *Kásler un Káslerné Rábai* ⁸). Tomēr jaunais regulējums nemainīja apstākli, ka tad, ja Ungārijas forinta vērtība attiecībā pret Šveices franku krītas, valūtas maiņas risks gulstas uz patērētāju.

Fővárosi Ítéltábla (Galvaspilsētas Budapeštas apgabala apelācijas tiesa, Ungārija), kas izskatīja lietu, jautāja Tiesai, vai tā var vērtēt noteikuma negodīgumu gadījumā, ja šis noteikums nebūtu izteikts skaidri un saprotami, lai arī Ungārijas likumdevējs, neiejaucoties attiecībā uz šo jautājumu, esot pieņēmis to, ka maiņas kursa risks aizvien gulstas uz patērētāju gadījumā, ja Ungārijas forinta vērtība mazinās attiecībā pret aplūkojamo ārvalsts valūtu.

Spriedumā Tiesa atgādina, ka normu, ar kuru no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas ir izslēgti līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas, pamato tas, ka ir leģitīmi pieņemt, ka valsts likumdevējs ir izveidojis līdzsvaru starp visām līguma pušu tiesībām un pienākumiem. Tomēr tas nenozīmē, ka tāds cits līguma noteikums, kas nav minēts tiesību normās, kā šajā lietā aplūkotais noteikums par maiņas kursa risku, arī ir pilnībā izslēgts no šīs direktīvas piemērošanas jomas. Tādējādi valsts tiesa var vērtēt šā noteikuma negodīgumu, ciktāl tā, izvērtējusi katru

⁶ Šis spriedums ir aplūkots arī II.2. sadaļā "Jēdziens "noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās"" un III.2. sadaļā "Labcības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības".

⁷ Lēmums Nr. 2/2014 *P/E* (*Magyar Közlöny* 2014/91, 10975. lpp.).

⁸ Spriedums, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), aplūkots I.3. sadaļas 3.2. iedaļā "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā".

gadījumu atsevišķi, uzskata, ka noteikums nav izteikts skaidri un saprotami⁹ (53., 65. un 68. punkts).

Spriedums, 2020. gada 3. marts (virspalāta), Gómez del Moral Guasch (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))¹⁰

Hipotekārā aizdevuma līgums – Mainīga procentu likme – Atsauces indekss, kas balstīts uz krājbanku hipotekārajiem aizdevumiem – Indekss, kas izriet no normatīvas vai administratīvas tiesību normas

Privātpersona cēla prasību Spānijas pirmās instances tiesā par tā noteikuma iespējamo negodīgumu, kas attiecas uz mainīgu aizdevuma lietošanas atlīdzības procentu likmi un kas ir ietverts hipotekārā aizdevuma līgumā, kuru tā bija noslēgusi ar banku *Bankia SA*. Atbilstoši šim noteikumam patērētājam piemērojamā procentu likme atšķiras atkarībā no atsauces indeksa. Šis atsauces indekss bija paredzēts valsts tiesiskajā regulējumā, un kredītiestādes to varēja piemērot hipotekārajiem aizdevumiem. Tomēr Spānijas tiesa norādīja, ka mainīgās procentu likmes indeksācija, kas tiek aprēķināta, pamatojoties uz atsauces indeksu, ir mazāk labvēlīga nekā tā, kura tiek aprēķināta, pamatojoties uz vidējo Eiropas starpbanku tirgus likmi (*Euribor*), kas tiek izmantota 90 % no hipotekārajiem aizdevumiem Spānijā, radot papildu izmaksas 18 000 līdz 21 000 EUR apmērā uz vienu aizņēmumu.

Tiesa atgādina, ka noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas, ir izslēgti no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas¹¹. Tomēr Tiesa norāda, ka, neskarot Spānijas tiesas veicamo pārbaudi, šajā lietā piemērojamajā valsts tiesiskajā regulējumā attiecībā uz aizdevumiem ar mainīgu procentu likmi nebija paredzēts izmantot oficiālu atsauces indeksu, bet bija vienīgi paredzēti nosacījumi, kādiem ir jāatbilst “atsauces indeksiem vai likmēm”, lai kredītiestādes tos varētu izmantot. Tādējādi Tiesa secina, ka šīs direktīvas piemērošanas jomā ietilpst hipotekārā aizdevuma līguma noteikums, kurā paredzēts, ka aizdevumam piemērojamā procentu likme ir balstīta uz vienu no oficiālajiem atsauces indeksiem, kas paredzēti valsts tiesiskajā regulējumā un ko kredītiestādes var piemērot hipotekārajiem aizdevumiem, ja šajā tiesiskajā regulējumā nav paredzēta ne šī indeksa obligāta piemērošana neatkarīgi no līgumslēdzēju pušu izvēles, ne tā papildu piemērošana gadījumā, ja nav atšķirīgas vienošanās starp šīm pašām pusēm (34. un 37. punkts, kā arī rezolūtīvās daļas 1. punkts).

Spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, Banca Transilvania (C-81/19, [EU:C:2020:532](#))

Piemērošanas joma – 1. panta 2. punkts – Jēdziens “obligātas tiesību normas” – Papildinošas tiesību normas – Ārvalsts valūtā izteikts kredītlīgums – Noteikums par valūtas maiņas kursa risku

2006. gadā divi aizņēmēji ar *Banca Transilvania* noslēdza kredītlīgumu, ar kuru banka aizdeva tiem summu 90 000 Rumānijas leju (RON) (aptuveni 18 930 EUR). 2008. gadā tie noslēdza vēl

⁹ Spriedums, 2017. gada 20. septembris, [Andriuciu.c.](#) (C-186/16, EU:C:2017:703), aplūkots I.3. sadaļas 3.2. iedaļā “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā”.

¹⁰ Šis spriedums ir aplūkots arī V.2. sadaļā “Negodīga noteikuma aizstāšana”.

¹¹ Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkts.

vienu kredītlīgumu, kas bija paredzēts sākotnējā līguma refinansēšanai un bija izteikts Šveices frankos (CHF).

Tā kā Rumānijas lejas vērtība ievērojami samazinājās, turpmākajos gados atmaksājamā summa gandrīz divkāršojās.

2017. gada 23. martā šie aizņēmēji cēla prasību *Tribunalul Specializat Cluj* (Klužas specializētā tiesa, Rumānija), lūdzot konstatēt refinansēšanas līguma daļas negodīgumu. Šajā līguma daļā, lai gan tajā bija noteikts, ka maksājumi jāveic aizdevuma valūtā, bija arī paredzēts, ka aizņēmēji var lūgt banku izteikt aizdevumu citā valūtā, tomēr bankai nav pienākuma apmierināt šādu lūgumu. Tāpat bija precizēts, ka aizņēmējs pilnvaro banku izpildīt maksājumus ar iestājušos maksājuma termiņu, izmantojot savu valūtas maiņas kursu.

Aizņēmēji arī apgalvoja, ka *Banca Transilvania* nav izpildījusi pienākumu sniegt viņiem informāciju, jo līguma apspriešanas un noslēgšanas laikā tā nav brīdinājusi par risku, kādu ietver sākotnējā līguma valūtas konvertēšana uz ārvalsts valūtu. Turklāt noteikums par aizdevuma atmaksu ārvalsts valūtā – viņu ieskatā – ir radījis nelīdzsvarotību viņiem par sliktu, jo viņi vienīgie uzņēmās valūtas maiņas risku.

Šajā kontekstā *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija) jautāja Tiesai, pirmkārt, vai Direktīva 93/13 ir piemērojama tādām līguma noteikumiem par valūtas maiņas risku, kurš nav atsevišķi apspriests, bet kurš ataino papildinoša rakstura valsts tiesību normu, proti, tas ir piemērojams starp līgumslēdzējām pusēm, ja šajā ziņā nav panākta nekāda cita vienošanās. Otrkārt, šī tiesa vaicāja Tiesai, kādi secinājumi valsts tiesai attiecīgā gadījumā jāizdara no tā, ka šādu noteikumu atzīst par negodīgu.

Vispirms Tiesa atgādina, ka šī direktīva nav piemērojama, ja ir izpildīti divi nosacījumi: pirmām kārtām, līguma noteikumam ir jāataino tiesību norma, un, otrām kārtām, šai tiesību normai jābūt obligātai. Šo izslēgšanu pamato tas, ka principā ir legītimi pieņemt, ka valsts likumdevējs ir izveidojis līdzsvaru starp visām konkrētu līgumu pušu tiesībām un pienākumiem (24. un 26. punkts).

Tiesa atgādina - lai noskaidrotu, vai izslēgšanas nosacījumi ir izpildīti, valsts tiesai jāpārbauda, vai attiecīgais līguma noteikums ataino valsts tiesību normas, kas ir obligāti piemērojamas starp līgumslēdzējām pusēm neatkarīgi no to izveles, vai arī tādas tiesību normas, kurām ir papildinošs raksturs un kuras līdz ar to ir piemērojamas automātiski, proti, ja šajā ziņā nepastāv citādas vienošanās starp pusēm (28. punkts).

Šajā kontekstā iesniedzējtiesa ir uzsvērusi, ka noteikums par valūtas maiņas risku atspoguļo nominālās vērtības principu, kas noteikts Civilt kodeksa 1578. pantā. Atbilstoši tam "parādniekam ir jāatdod aizņemtā summa un viņam ir pienākums to atdot tikai tajā valūtā, kas valstī ir apgrozībā maksāšanas brīdī". Turklāt šī tiesa šo pantu ir kvalificējusi kā papildinoša rakstura tiesību normu, proti, ka tā ir piemērojama aizdevuma līgumiem tad, ja puses nav izvēlējušās citādu risinājumu (30. punkts).

Par pirmo nosacījumu - tā kā, pēc iesniedzējtiesas ieskata, vispārīgo darījuma noteikumu klauzula, kuras negodīgumu izvirzījuši prasītāji pamatlietā, ataino papildinoša rakstura valsts tiesību normu, tā ietilpst Direktīvā 93/13 paredzētā izņēmuma tvērumā (31. punkts).

Attiecībā uz otro nosacījumu Tiesa norāda, ka vārdkopa “obligātas tiesību normas” Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē ietver arī normas, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir piemērojamas starp līgumslēdzējām pusēm, ja nav citas vienošanās. Taču no šī viedokļa šajā normā nav nošķirti noteikumi, kas ir piemērojami neatkarīgi no līgumslēdzēju izvēles, un papildinoša rakstura tiesību normas (34. punkts).

Šajā ziņā, pirmkārt, apstāklim, ka var atkāpties no papildinoša rakstura valsts tiesību normas, nav nozīmes, pārbaudot, vai līguma noteikums, kurā atainota šāda norma, ir izslēgts no šīs direktīvas piemērošanas jomas. Otrkārt, tas, ka līguma noteikums, kurā atainota viena no Direktīvā 93/13 minētajām normām, nav apspriests individuāli, neietekmē tā izslēgšanu no šīs direktīvas piemērošanas jomas (35. punkts).

Tiesa secina, ka Direktīva 93/13 nav piemērojama līguma noteikumam, kas nav individuāli apspriests, bet kas ataino normu, kura atbilstoši valsts tiesībām ir piemērojama starp līgumslēdzējām pusēm, ja šajā ziņā nepastāv nekāda cita vienošanās (37. punkts un rezolutīvā daļa).

3.2. Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā

Spridums, 2014. gada 30. aprīlis, Kásler un Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))¹²

Tādu noteikumu izslēgšana, kuri attiecas uz līguma galveno priekšmetu vai cenas vai atlīdzības atbilstīgumu, ar nosacījumu, ka tie formulēti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā – Ārvalsts valūtā izteikti patēriņa kredītīgumi – Valūtas kursu reglamentējoši noteikumi

2008. gada 29. maijā aizņēmēju pāris ar Ungārijas banku noslēdza ārvalsts valūtā izteiktu hipotekārā aizdevuma līgumu. Banka aizņēmējiem piešķīra aizdevumu 14 400 000 Ungārijas forintu (HUF) (aptuveni 46 867 EUR).

Līgumā bija noteikts, ka aizdevuma summa Šveices frankos ir nosakāma atbilstoši bankas noteiktajam valūtas pirkšanas kursam, kas ir spēkā līdzekļu izsniegšanas dienā. Piemērojot šo noteikumu, aizdevuma summa tika noteikta 94 240,84 CHF. Tomēr saskaņā ar līgumu katra parāda atmaksas maksājuma summa Ungārijas forintos bija jānosaka atkarībā no bankas noteiktā Šveices franka pārdošanas kursa iepriekšējā dienā pirms maksājuma.

Aizņēmēju pāris Ungārijas tiesās apstrīdēja noteikumu, kas ļāva bankai aprēķināt aizdevuma atmaksas maksājumus, balstoties uz Šveices franka pārdošanas kursu. Tie atsaucās uz šā noteikuma negodīgumu, ciktāl tas aizdevuma atmaksai paredzēja atšķirīgu kursu nekā kurss, kas bija izmantots, piešķirot aizdevumu.

¹² Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā “Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības” un V.2. iedaļā “Negodīga noteikuma aizstāšana”.

Kúria (Augstākā tiesa, Ungārija), kas izskatīja apelācijas sūdzību, jautāja Tiesai, vai noteikums par valūtas maiņas kursiem, kas piemērojami ārvalsts valūtā izteiktam aizdevuma līgumam, ir saistīts ar līguma galveno priekšmetu vai pakalpojumu kvalitātes/cenas attiecību. Tā arī vēlējas noskaidrot, vai apstrīdēto noteikumu var uzskatīt par tādu, kas formulēts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, un tādējādi uz to nav attiecināms tā negodīguma vērtējums atbilstoši direktīvai. Visbeidzot, Ungārijas Augstākā tiesa vēlējas noskaidrot, vai tad, ja līgums pēc negodīga noteikuma atcelšanas vairs nevar pastāvēt, valsts tiesai ir tiesības to grozīt vai papildināt.

Pirmkārt, Tiesa atgādina, ka aizliegums vērtēt tādu noteikumu negodīgumu, kuri attiecas uz līguma galveno priekšmetu, ir jāinterpretēt šauri un to var piemērot tikai noteikumiem, ar kuriem ir noteikti līguma pamatpakalpojumi. Tādējādi iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai apstrīdētais noteikums ir aizņēmēju pāra noslēgtā līguma pamatelements (49. un 51. punkts).

Tāpat Tiesa norāda, ka aplūkojamā noteikuma negodīguma pārbaudi nevar izslēgt tāpēc, ka minētais noteikums attiecas uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas. Ar šo noteikumu atmaksājamās summas aprēķināšanas nolūkā ir tikai noteikts Ungārijas forintu un Šveices franku maiņas kurss, tomēr neparedzot aizdevēja sniegtu valūtas maiņas pakalpojumu. Neesot šādam pakalpojumam, finansiālais slogs, kurš izriet no starptības starp pirkšanas un pārdošanas kursu un kurš ir jāuzņemas aizdevuma ņēmējam, nav uzskatāms par atlīdzību par pakalpojumu (54. un 58. punkts).

Spridums, 2017. gada 20. septembris, Andriuc u.c. (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))¹³

***Ārvalsts valūtā izteikti patēriņa kredītlīgumi – Valūtas risks, ko pilnībā uzņemas patērētājs –
“Vienkāršā, skaidri saprotamā valodā” formulētu noteikumu jēdziena nozīme – Bankas
sniedzamās informācijas apjoms***

Laikposmā no 2007. līdz 2008. gadam aizņēmēji, kuri savus ienākumus tolaik saņēma Rumānijas lejās (RON), ar Rumānijas banku *Banca Românească* noslēdza kredītlīgumus, kas bija izteikti Šveices frankos (CHF) un bija paredzēti nekustamo īpašumu iegādei, citu kredītu refinansēšanai vai personisko vajadzību apmierināšanai.

Saskaņā ar aizdevuma līgumiem, kas bija noslēgti starp pusēm, aizņēmējiem kredītu ikmēneša maksājumi bija jāveic CHF un viņi bija piekrituši uzņemt risku, kas saistīts ar RON maiņas kursa attiecībā pret iespējamām CHF svārstībām.

Vēlāk aplūkojamais maiņas kurss ievērojami izmainījās par sliktu aizņēmējiem. Aizņēmēji vērsās Rumānijas tiesās, lūdzot konstatēt, ka noteikums, saskaņā ar kuru kredīts ir atmaksājams CHF, neņemot vērā iespējamus zaudējumus, kas aizņēmējiem var rasties valūtas maiņas kursa riska dēļ, ir negodīgs līguma noteikums, kurš atbilstoši Direktīvā 93/13 paredzētajam nav tiem saistošs. Aizņēmēji it īpaši apgalvoja, ka līgumu slēgšanas laikā banka ar savu produktu esot iepazīstinājusi neobjektīvi, izceļot tikai priekšrocības, ko aizņēmēji varētu no tā gūt, bet neatklājot iespējamus riskus, kā arī iespējamību, ka tie varētu īstenoties. Aizņēmēju ieskatā, ņemot vērā šo bankas praksi, strīdīgais noteikums ir uzskatāms par negodīgu.

---

¹³ Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā “Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības”.

Šajā kontekstā *Curtea de Apel Oradea* (Oradjas apelācijas tiesa, Rumānija) jautāja Tiesai par tvērumu, kāds ir bankas pienākumam informēt klientus par valūtas maiņas kursa risku, kas saistīts ar ārvalsts valūtā izteiktiem aizdevumiem.

Tiesa konstatē, ka apstrīdētais noteikums ietilpst aizdevuma līguma galvenajā priekšmetā un tādējādi tā negodīgumu atbilstoši Direktīvai 93/13 var novērtēt tikai tad, ja tas nav formulēts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Pienākums atmaksāt kredītu noteiktā valūtā ir aizdevuma līguma būtiska sastāvdaļa, jo tas attiecas nevis uz maksājumu papildnoteikumiem, bet gan uz pašu parādnieka pienākuma būtību (38. punkts).

Spriedums, 2020. gada 3. septembris, Profi Credit Polska u.c. (C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631)¹⁴

4. panta 2. punkts – Pienākums izteikt līguma noteikumus vienkāršā, skaidri saprotamā valodā – Līguma noteikumi, kuros nav konkrēti norādīti pakalpojumi, par ko tajos ir paredzēta atlīdzība

Profi Credit Polska ar starpnieka piesaisti piešķīra aizņēmējam patēriņa kredītu. Šajā līgumā bija paredzēta gada likme 9,83 %, kā arī sagatavošanas maksa 129 Polijas zloti (PLN) (aptuveni 30 EUR), komisijas maksa 7771 PLN (aptuveni 1804 EUR) un maksa 1100 PLN (aptuveni 255 EUR) par finanšu produktu "Tava pakete – Papildu pakete".

Iesniedzējtiesā *Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie* (Ščecinas Labā krasta un Rietumu rajona tiesa Ščecinā, Polija) *Profi Credit Polska* lūdza izdot maksājuma rīkojumu, pamatojoties uz aizņēmēja izsniegto vienkāršo vekseli. Šī tiesa pasludināja aizmugurisku spriedumu, pret kuru aizņēmējs iesniedza iebildumus. Tajos viņš apgalvoja, ka aizdevuma līguma noteikumi ir negodīgi.

Iesniedzējtiesa konstatēja, ka jēdzieni "sagatavošanas maksa" vai "komisijas maksa" minētajā līgumā nav definēti un nav arī precizēts, konkrēti uz kuriem pakalpojumiem tās attiecas.

Tādējādi tā vaicāja Tiesai, vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz patēriņa kredītlīguma noteikumiem, ar kuriem patērētājiem ir piemērotas citas maksas papildus līgumisko procentu maksājumiem, ir attiecināms šajā tiesību normā paredzētais izņēmums, ja minētajos noteikumos nav precizēta nedz šo maksu būtība, nedz tām atbilstošie pakalpojumi. Iesniedzējtiesas ieskatā ir iespējams veikt šo noteikumu negodīguma novērtējumu, ņemot vērā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktu. It īpaši minētās tiesas skatījumā uz maksu apmēru varētu attiekties izņēmums par "līguma galveno priekšmetu" vai "par cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas", minētās tiesību normas izpratnē.

Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, ka pastāv būtiskas atšķirības starp Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta formulējumu un Polijas Civill kodeksa 3851. panta 1. punkta, ar kuru valsts tiesībās transponēta pirmā minētā tiesību norma, formulējumu. Proti, no šī Civill kodeksa panta izrietot, ka valsts tiesas veiktais negodīguma novērtējums ir izslēgts tikai attiecībā uz cenas un atlīdzības par pušu galveno pakalpojumu atbilstīgumu.

---

¹⁴ Šis spriedums ir aplūkots arī I.4. sadaļā "Valsts tiesiskais regulējums, kas nodrošina augstāku patērētāju aizsardzības līmeni".

Tiesas ieskatā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz minētajiem noteikumiem šajā tiesību normā paredzētais izņēmums nav attiecināms, ja tajos nav precizēta nedz šo izmaksu būtība, nedz tām atbilstošie pakalpojumi un ja tie ir formulēti tādā veidā, kas rada neskaidrības patērētājiem attiecībā uz viņu pienākumiem un šo noteikumu ekonomiskajām sekām (86. punkts un rezolutīvās daļas 3. punkts).

Spriedums, 2023. gada 12. janvāris, D.V. (Advokāta honorāri – Stundas likmes princips)
(C-395/21, [EU:C:2023:14](#))¹⁵

Starp advokātu un patērētāju noslēgts līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu – 4. panta 2. punkts – To noteikumu izslēgšana, kuri attiecas uz līguma galveno priekšmetu – Noteikums, kas paredz advokāta honorāra samaksu atbilstoši stundas likmes principam

M.A. kā patērētājs ar advokāti D.V. noslēdza piecus līgumus par juridisko pakalpojumu sniegšanu. Katrā no šiem līgumiem bija paredzēts, ka advokāta honorāri par M.A. sniegtajām konsultācijām vai juridiskajiem pakalpojumiem tiks aprēķināti, pamatojoties uz stundas likmi 100 EUR.

Tā kā D.V. nebija saņēmusi visus prasītos honorārus, tā cēla prasību pirmās instances tiesā, lūdzot piespriest M.A. samaksāt honorārus par sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem. Pirmās instances tiesa daļēji apmierināja D.V. lūgumu, tomēr konstatēja līguma noteikuma par sniegto pakalpojumu cenām negodīgumu un divreiz samazināja prasītos honorārus. Tā kā apelācijas instances tiesa šo spriedumu apstiprināja, D.V. iesniedza kasācijas sūdzību *Lietuvos Aukščiausioji Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa).

Izskatot minētās tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa lemj par Direktīvas 93/13 interpretāciju.

Tiesa konstatē, ka noteikums, kas iekļauts starp advokātu un patērētāju noslēgtā līgumā par juridisko pakalpojumu sniegšanu, kurā šo pakalpojumu cena ir noteikta atbilstoši stundas likmes principam, ietilpst "līguma galvenajā priekšmetā" saskaņā ar Direktīvu 93/13 (rezolutīvās daļas 1. punkts).

---

¹⁵ Šis spriedums ir aplūkots arī II.1. sadaļā "Jēdziens "negodīgs noteikums"", III.2. sadaļā "Lābīcības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības" un V.2. sadaļā "Negodīga noteikuma aizstāšana".

4. Valsts tiesiskais regulējums, kas nodrošina augstāku patērētāju aizsardzības līmeni

Spriedums, 2010. gada 3. jūnijs, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309)

Noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets – To negodīguma pārbaude tiesā – Izslēgšana – Stingrākas valsts tiesību normas augstāka patērētāju aizsardzības līmeņa nodrošināšanai

Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (turpmāk tekstā – “*Caja de Madrid*”) ar klientiem noslēdza kredītlīgumus ar mainīgu procentu likmi, kuri paredzēti mājokļa iegādei. Šajos līgumos bija iekļauts noteikums, ka līgumos paredzētā nominālā procentu likme, kas periodiski mainās atbilstoši nolīgtajam atsauces rādītājam, jau pirmajā pielāgošanas reizē ir jānoapaļo uz augšu par vienu procenta ceturtdaļu (turpmāk tekstā – “noapaļošanas noteikums”).

Izskatot *Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios* (Spānijas Banku pakalpojumu izmantotāju apvienība) celto prasību, *Juzgado de Primera Instancia n°50 de Madrid* (Madrides pirmās instances tiesa Nr. 50, Spānija) nosprieda, ka noapaļošanas noteikums ir negodīgs valsts tiesību aktu, ar kuriem transponēta Direktīva 93/13, izpratnē. Pēc tam, kad tika noraidīta *Caja de Madrid* apelācijas sūdzība par šo spriedumu, tā iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija).

Tiesa atgādina, ka ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju ir nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan attiecībā uz informētības līmeni, tāpēc patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem, nepastāvot iespējai ietekmēt to saturu. Ar šo direktīvu ir veikta tikai daļēja un minimāla tādu valsts tiesību aktu saskaņošana, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem, vienlaikus atzīstot dalībvalstīm iespēju nodrošināt patērētājiem augstāku aizsardzības līmeni nekā direktīvā paredzētais.

Tādējādi Tiesa uzsver, ka dalībvalstis visā ar minēto direktīvu reglamentētajā jomā var saglabāt vai pieņemt stingrākas tiesību normas nekā šajā direktīvā paredzētās, ja vien to mērķis ir nodrošināt augstāku patērētāju aizsardzības līmeni. Līdz ar to Tiesa nospriež, ka Direktīva 93/13 pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas atļauj tiesā pārbaudīt tādu līguma noteikumu negodīgumu, kuros ir definēts līguma galvenais priekšmets vai noteikta cenas un atlīdzības atbilstība pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, pat ja šie noteikumi ir formulēti vienkāršā un skaidri saprotamā valodā (27., 28., 40. un 44. punkts, kā arī rezolūtvās daļas 1. punkts).

Spriedums, 2020. gada 3. septembris, Profi Credit Polska u.c. (C-84/19, C-222/19 un C-252/19, [EU:C:2020:631](#))

Valsts tiesību norma, kurā paredzēta ar procentiem nesaistītu kredīta izmaksu maksimālā summa – 3. panta 1. punkts – Līguma noteikums, ar kuru uz patērētāju pārliktas aizdevēja saimnieciskās darbības izmaksas – levērojama nelīdzsvarotība pušu tiesībās un pienākumos – 4. panta 2. punkts

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš¹⁶, Tiesa arī norāda, ka, ciktāl Civilkodeksa 3851. panta 1. punktā, ar kuru Polijas tiesībās transponēts Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts, minētajā Savienības tiesību normā noteiktajam izņēmumam ir piešķirta šaurāka piemērojamība, nodrošinot augstāka līmeņa aizsardzību patērētājam – kas tomēr ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, tas ļauj veikt plašāku pārbaudi par līguma noteikumu, kuri ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā, iespējamo negodīgo raksturu (83. punkts).

Šajā ziņā Direktīvas 93/13 8. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis var pieņemt vai saglabāt stingrākus LESD atbilstīgus noteikumus jomā, uz ko attiecas šī direktīva, lai nodrošinātu augstāku patērētāja aizsardzības līmeni. Tas atspoguļo šīs direktīvas divpadsmitajā apsvērumā izklāstīto ideju, ka ar šo direktīvu ir veikta tikai daļēja un minimāla valstu tiesību aktu par negodīgiem noteikumiem saskaņošana (84. punkts). Savā judikatūrā Tiesa jau ir nospriedusi, ka valsts tiesību norma, ar kuru Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā paredzētajam izņēmumam piešķirta stingrāka piemērojamība, veicina šīs direktīvas mērķa – patērētāju tiesību aizsardzības – sasniegšanu (85. punkts).

---

¹⁶ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā", 14. lpp.

II. Kvalificēšana par “negodīgu noteikumu” Direktīvas 93/13 3. panta izpratnē

1. Jēdziens “negodīgs noteikums”

*Spriedums, 2000. gada 27. jūnijs, Océano Grupo Editorial (no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:2000:346)*¹⁷

Jurisdikcijas noteikšanas klauzula

Līgumos par enciklopēdiju pārdošanu patērētājiem bija ietverts noteikums, ar kuru jurisdikcija bija piešķirta Barselonas (Spānija) tiesām; šajā pilsētā neatradās neviena patērētāja dzīvesvieta, toties tajā atradās sabiedrību, prasītāju pamatlietā, juridiskā adrese.

Tā kā enciklopēdiju pircēji noteiktajos termiņos nesamaksāja attiecīgās summas, pārdevēji laikposmā no 1997. gada 25. jūlija līdz 19. decembrim cēla prasības *Juzgado de Primera Instancia nº35 de Barcelona* (Barselonas pirmās instances tiesa Nr. 35, Spānija) atbilstoši “*juicio de cognición*” tiesvedībai (saīsināta tiesvedība, kas paredzēta strīdiem par ierobežotām summām), lai panāktu, ka atbildētājiem pamatlietā tiek piespriests samaksāt attiecīgās summas.

Šie prasības pieteikumi atbildētājiem pamatlietā netika izsniegti, jo iesniedzējtiesa šaubījās par savu jurisdikciju izskatīt šos strīdus. *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) vairākkārt bija atzinusi par negodīgām tādas jurisdikcijas noteikšanas klauzulas kā tās, kas aplūkojamas minētajās lietās.

Juzgado de Primera Instancia nº35 de Barcelona (Barselonas pirmās instances tiesa Nr. 35), uzskatīdama, ka, lai lemtu par tās izskatīšanā esošajām lietām, ir nepieciešama direktīvas interpretācija, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai jautājumu par to, vai Direktīvā 93/13 paredzētā patērētāju aizsardzība ļauj valsts tiesai, lemjot par vispārējās jurisdikcijas tiesās celtas prasības pieņemamību, pēc savas ierosmes novērtēt tās vērtējumam nodota līguma noteikuma negodīgumu.

Šajā spriedumā Tiesa nospriež, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzula, kura iekļauta starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtā līgumā, to atsevišķi neapspriežot, un saskaņā ar kuru izņēmuma rakstura piekritība ir piešķirta tiesai, kas ir atbilstošā piekritīgā tiesa vietā, kurā ir pārdevēja vai piegādātāja juridiskā adrese, ir atzīstama par negodīgu šīs direktīvas izpratnē, ciktāl šāda klauzula pretēji godprātības prasībai rada ievērojamu nelīdzsvarotību līgumā noteiktajās pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam (24. punkts).

Tiesa precīzē, ka šāda klauzula liek patērētājam atzīt tādas tiesas izņēmuma rakstura piekritību, kas, iespējams, atrodas ļoti tālu no tā dzīvesvietas, apgrūtinot patērētāja ierašanos tiesā. Strīdos, kuru prasījumu summa ir neliela, patērētāja izdevumi, kas saistīti ar ierašanos tiesā, varētu būt

---

¹⁷ Šis spriedums ir aplūkots arī IV.2. sadaļas 2.1. iedaļā “Pienākums pēc savas ierosmes novērtēt līguma noteikuma negodīgumu – Pienākuma apjoms”.

pārmērīgi un varētu viņu atturēt no jebkādas tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas vai aizstāvēšanās. Tādējādi šāda klauzula ietilpst Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta q) apakšpunktā minētajā to noteikumu grupā, kuru mērķis vai rezultāts ir tāds, ka tiek izslēgtas vai kavētas patērētāja tiesības celt prasību tiesā. Šī klauzula turpretim dod iespēju pārdevējam vai piegādātājam visas tiesvedības, kas attiecas uz viņa nodarbošanos, saistīt ar tiesu, kuras jurisdikcijas teritorijā atrodas viņa juridiskā adrese, un tas gan organizatoriski atvieglo viņa ierašanos tiesā, gan samazina ar to saistītās izmaksas (22. un 23. punkts).

Sprīdums, 2018. gada 7. augusts, Banco Santander (C-96/16 un C-94/17, [EU:C:2018:643](#))¹⁸

Prasījuma cesija – Ar patērētāju noslēgts aizdevuma līgums – Līguma noteikuma par nokavējuma procentu likmi negodīguma novērtējuma kritēriji

Aizņēmējs ar *Caja de Ahorros del Mediterráneo*, tagadējo *Banco de Sabadell*, noslēdza līgumu par hipotekāro aizdevumu, kas atmaksājams, veicot ikmēneša maksājumus. Līgumā bija paredzēts, ka nokavējuma procentu likme ir 25 % gadā.

Kavēdams maksājumus, šis aizņēmējs cēla prasību *Juzgado de Primera Instancia* (Pirmās instances tiesa, Spānija) pret *Banco de Sabadell*, it īpaši lūdzot atcelt pēdējo minēto noteikumu tā negodīguma dēļ. Turklāt aizņēmēja ieskatā, ņemot vērā to, ka pamatlietā aplūkojamais aizdevuma līguma noteikums par nokavējuma procentu likmi ir atzīts par negodīgu, šim līgumam vairs nav piemērojami nedz parastie, nedz nokavējuma procenti.

Saskaņā ar *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) pastāvīgo judikatūru negodīgi ir tādi noteikumi, ar kuriem patērētājam, kas nepilda savas saistības, ir uzdots maksāt neproporcionāli lielu kompensāciju. Tādējādi zemākas instances tiesām ir jāatzīst par negodīgiem neapspriesti ar patērētāju noslēgta personīgā aizdevuma līguma vai hipotekārā aizdevuma līguma noteikumi par nokavējuma procentiem, kuri atbilst kritērijam, ka procentu likme vairāk nekā par diviem procentpunktiem pārsniedz parasto procentu likmi, par ko vienojušies līgumslēdzēji.

Tribunal Supremo (Augstākā tiesa), kas izskatīja lietu kasācijas tiesvedībā, jautāja Tiesai, vai šāda judikatūra ir pretrunā Direktīvai 93/13.

Ar šo spriedumu Tiesa nospriež, ka Direktīvai 93/13 nav pretrunā tāda valsts tiesas judikatūra kā *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) judikatūra, atbilstoši kurai neapspriests ar patērētāju noslēgta aizdevuma līguma noteikums, kurā ir noteikta nokavējuma procentu likme, ir negodīgs, jo patērētājam, kas kavējis maksājumus, tiek uzdots maksāt nesamērīga apmēra atlīdzību, ja šī likme vairāk nekā par diviem procentpunktiem pārsniedz parasto procentu likmi, kas paredzēta šajā līgumā (rezolūīvās daļas 2. punkts).

Šajā ziņā nevajadzētu izslēgt to, ka tādas dalībvalsts augstākās instances tiesas kā *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa), pildot savu lomu valsts tiesību interpretācijas saskaņošanā un tiesiskās drošības labad, ievērojot Direktīvas 93/13 prasības, ir tiesīgas izstrādāt noteiktus kritērijus, lai vadītu zemākas instances tiesas līgumisko noteikumu nelikumīga rakstura novērtēšanā. Lai arī

---

¹⁸ Šis spriedums ir aplūkots arī V.3. sadaļā "Citas sekas".

Tribunal Supremo (Augstākā tiesa) judikatūra, protams, nešķiet atklājam stingrākus noteikumus, ko dalībvalstis var pieņemt, lai nodrošinātu augstāku patērētāju tiesību aizsardzības līmeni atbilstoši minētās direktīvas 8. pantam, jo šai judikatūrai nav likuma spēka un tā Spānijas tiesību sistēmā arī nav uzskatāma par tiesību avotu, tomēr tāda judikatūras kritērija izstrādāšana, kādu šajā gadījumā radījusi *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa), ietilpst minētās direktīvas mērķī aizsargāt patērētājus (68. punkts).

Proti, no Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta, kā arī no tās vispārējās sistēmas izriet, ka šī direktīva galvenokārt ir paredzēta nevis tam, lai nodrošinātu vispārējo līgumisko līdzsvaru starp līgumslēdzēju tiesībām un pienākumiem, bet gan lai novērstu nelīdzsvarotību šajās tiesībās un pienākumos, kas notiek par sliktu patērētājam (69. punkts).

Spridums, 2020. gada 9. jūlijs, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))¹⁹

Hipotekārā aizdevuma līgums – Noteikums par procentu likmes mainīguma ierobežošanu (tā dēvētais noteikums par “minimālo procentu likmi”) – Pārjaunojuma līgums – Atteikšanās no prasības tiesā par līguma noteikumiem – Saistoša rakstura neesamība

Aizņēmējs no nekustamā īpašuma attīstītāja iegādājās īpašumu un tādējādi aizstāja šo attīstītāju kā hipotekārā aizdevuma, kas attiecās uz šo īpašumu un ko piešķīrusi kredītiestāde *Caja de Ahorros de la Inmaculada de Aragón*, tagad – *Ibercaja Banco*, parādnieks. Tādējādi aizņēmējs piekrita visiem ar šo hipotekāro aizdevumu saistītajiem līgumiem un nosacījumiem, kādi bija noteikti starp sākotnējo parādnieku un kredītiestādi.

2013. gada 9. maijā *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) atzina par spēkā neesošiem hipotekārajos līgumos ietvertos noteikumus par minimālo procentu likmi, jo tie neatbilda skaidrības un pārskatāmības prasībām. Piemērojot šo judikatūru, *Ibercaja Banco* sāka šo hipotekārā aizdevuma līgumu noteikumu, kurus tā bija noslēgusi, pārskatīšanas procesu.

Tādējādi par hipotekārā aizdevuma līgumu starp aizņēmēju un *Ibercaja Banco* tika noslēgts pārjaunojuma līgums, kas tostarp attiecās uz noteikumā par minimālo procentu likmi noteikto likmi, to samazinot. Turklāt pārjaunojuma līgumā bija ietverts noteikums, atbilstoši kuram aizņēmējs atteicās no sekām, ko radītu noteikuma par minimālo procentu likmi negodīguma atzīšana.

Aizņēmējs vērsās iesniedzējtiesā *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 3 de Teruel* (Tervelas pirmās instances un izmeklēšanas tiesa Nr. 3, Spānija) ar prasību konstatēt, ka hipotekārā aizdevuma līgumā ietvertais noteikums par minimālo procentu likmi ir negodīgs, kā arī piespriet kredītiestādei svītrot šo noteikumu un atmaksāt viņam summas, kas, balstoties uz minēto noteikumu, ir nepamatoti samaksātas kopš šī aizdevuma līguma parakstīšanas.

Tā kā *Ibercaja Banco* iebilda pret aizņēmēja prasījumiem par pārjaunojuma līguma noteikumiem, tā lūdza iesniedzējtiesu precizēt, kādā mērā šis noteikums ir “inficējis” arī juridiskos aktus, ar

---

¹⁹ Šis spriedums ir aplūkots arī II.2. sadaļā “Jēdziens “noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās””, III.2. sadaļā “Labcības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības” un V.3. sadaļā “Citas sekas”.

kuriem grozīts līgums, it īpaši vienu no tā noteikumiem, kura negodīgums tiek apgalvots, un tādejādi – kādā mērā tie nav saistoši.

lesniedzējtiesa tomēr šaubījās par to, vai negodīga noteikuma pārskatīšana ir saderīga ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā noteikto principu, ka negodīgi noteikumi patērētājiem nav saistoši.

Šajā spriedumā Tiesa nospriež, ka atteikšanās no prasības celšanas tiesā, ja tā paredzēta tādā līgumā kā darījums, kura paša priekšmets ir esoša strīda izšķiršana starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, ir jānošķir no iepriekšējas atteikšanās no jebkādas prasības celšanas, kas ietverta starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtā līgumā (67. punkts).

Pirmām kārtām, Tiesa atzīst, ka starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā paredzētu noteikumu par pastāvoša strīda atrisināšanu, ar kuru šis patērētājs atsakās valsts tiesā izvirzīt prasījumus, ko viņš būtu varējis izvirzīt šī noteikuma neesamības gadījumā, var kvalificēt par “negodīgu”, it īpaši, ja minētā patērētāja rīcībā nevarēja būt atbilstošas informācijas, kas ļautu viņam saprast no tā izrietošās tiesiskās sekas attiecībā uz viņu (rezolūīvās daļas 4. punkta pirmais ievilkums). Tas, ka pārdevējs vai piegādātājs un patērētājs savstarpēji atsakās no prasības celšanas tiesā saistībā ar līguma noteikumu, neliedz valsts tiesai izvērtēt šāda noteikuma negodīgumu, ja šis noteikums var radīt saistošas sekas patērētājam (64. punkts).

Otrām kārtām, Tiesa uzskata, ka noteikums, ar kuru patērētājs saistībā ar strīdiem nākotnē atsakās no prasībām tiesā, kas pamatotas ar tiesībām, kuras viņam ir saskaņā ar Direktīvu 93/13, nav saistošs patērētājam (rezolūīvās daļas 4. punkta otrais ievilkums). Proti, patērētājs nevar spēkā esoši apņemties atteikties no aizsardzības tiesā un no tiesībām, kas viņam izriet no Direktīvas 93/13. Tādējādi Tiesa precizē, ka patērētājs principā nevar izvērtēt piekrišanas šādam noteikumam sekas attiecībā uz strīdiem, kas varētu rasties nākotnē (75. punkts).

Spriedums, 2023. gada 12. janvāris, D.V. (Advokāta honorāri – Stundas likmes princips)
(C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Starp advokātu un patērētāju noslēgts līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu – 4. panta 2. punkts – Līguma noteikumu negodīguma vērtējums – Noteikums, kas paredz advokāta honorāra samaksu atbilstoši stundas likmes principam

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš²⁰, Tiesa arī atgādina, ka ar patērētāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīguma novērtējums principā ir balstīts uz vispārēju novērtējumu, kurā netiek ņemts vērā vienīgi iespējamais šī noteikuma pārskatāmības trūkums. Tomēr dalībvalstis var nodrošināt augstāku patērētāju aizsardzības līmeni (49. punkts).

Līdz ar to Tiesa konstatē, ka advokāta un patērētāja noslēgtā līgumā par juridisko pakalpojumu sniegšanu ietverts noteikums, kurā šo pakalpojumu cena ir noteikta atbilstoši stundas tarifa

---

²⁰ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā”, 15. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā “Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības” un V.2. sadaļā “Negodīga noteikuma aizstāšana”.

principam un kurš tādējādi ietilpst šī līguma galvenajā priekšmetā, nav uzskatāms par negodīgu tikai tādēļ, ka tas neatbilst pārskatāmības prasībai, ja vien dalībvalsts, kuras valsts tiesības ir piemērojamas aplūkotajam līgumam, nav skaidri paredzējusi – kā tas ir šajā gadījumā –, ka “negodīga noteikuma” kvalifikācija izriet jau no šī fakta vien (rezolūtīvās daļas 3. punkts).

2. Jēdziens “noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās”

Spridums, 2018. gada 20. septembris, OTP Bank un OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

3. panta 1. punkts – Jēdziens “līguma noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās” – Noteikums, kas iekļauts līgumā pēc tā noslēgšanas, iejaucoties valsts likumdevējam

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš²¹, Tiesa arī uzsver, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā ietvertais jēdziens “noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās” attiecas tostarp uz līguma noteikumu, kas grozīts ar obligātu valsts tiesību normu, kura pieņemta pēc līguma noslēgšanas ar patērētāju un kuras mērķis ir aizstāt spēkā neesošu noteikumu šajā līgumā (rezolūtīvās daļas 1. punkts).

Spridums, 2020. gada 9. jūlijs, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Noteikums par procentu likmes mainīguma ierobežošanu (tā dēvētais noteikums par “minimālo procentu likmi”) – Pārjaunojuma līgums

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš²², Tiesa turklāt precizē, ka starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikumu, lai grozītu iespējami negodīgu noteikumu iepriekšējā starp tiem noslēgtā līgumā vai regulētu šī otrā noteikuma negodīgā rakstura sekas, pašu par sevi var uzskatīt par tādu, par kuru nav bijis atsevišķas apspriešanās, un vajadzības gadījumā – atzīt par negodīgu (rezolūtīvās daļas 2. punkts).

Tiesa norāda – tas vien, ka jaunā noteikuma mērķis ir grozīt agrāku noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, neatbrīvo valsts tiesu no pienākuma pārbaudīt, vai patērētājam faktiski nav bijis iespējas ietekmēt jaunā noteikuma saturu Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkta izpratnē. Līdz ar to iesniedzējtiesai, lai noteiktu, vai patērētājs varēja ietekmēt šāda noteikuma saturu, ir jāņem vērā visi apstākļi, kādos šāds noteikums ir prezentēts patērētājam (34. un 35. punkts).

²¹ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.1. iedaļu “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas”, 8. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā “Lābīcības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības”.

²² Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. II.1. sadaļu “Jēdziens “negodīgs noteikums””, 20. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā “Lābīcības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības” un V.3. sadaļā “Citas sekas”.

3. Jēdziens “ievērojama nelīdzsvarotība” par sliktu patērētājam

Spridums, 2013. gada 14. marts, Aziz (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))²³

Hipotekārā aizdevuma līgums – Piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūra – Valsts tiesas, kas izskata lietu pēc būtības, kompetence – Negodīgi noteikumi – Vērtēšanas kritēriji

Lietas pamatā ir kādas Spānijas tiesas lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu; šai tiesai bija jāizskata patērētāja celta prasība ar mērķi konstatēt vairāku ar hipotēku nodrošinātā aizdevuma līgumā ietvertu noteikumu negodīgumu un atcelt pret patērētāju vērsto piedziņas procedūru.

Šie noteikumi attiecās uz nokavējuma procentiem, kas automātiski piemērojami atbilstošajā termiņā nenomaksātām summām bez nepieciešamības izteikt jebkādu brīdinājumu, uz ilgtermiņa līgumos ietvertajiem noteikumiem par līguma pirmstermiņa izbeigšanu, kā arī uz aizdevēja vienpusēji veiktu visas parāda summas aprēķināšanas metožu noteikšanu, iesniedzot attiecīgu sertifikātu, kurā norādīta šī summa. Tā kā iesniedzējtiesai bija šaubas par šo noteikumu saderību ar Direktīvas 93/13 normām, tā iesniedza Tiesā lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu (30. punkts).

Šajā kontekstā Tiesa nospriež, ka “ievērojamas nelīdzsvarotības” par sliktu patērētājam jēdziens Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē ir jāizvērtē, izanalizējot valsts tiesību normas, kuras būtu piemērojamas vienošanās starp pusēm neesamības gadījumā, lai novērtētu, vai un – attiecīgā gadījumā – kādā mērā patērētājs, piemērojot līgumu, tiek nostādīts juridiski neizdevīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar spēkā esošajos valsts tiesību aktos paredzētajiem noteikumiem. Tāpat tālab būtu jāizvērtē arī tiesiskais stāvoklis, kādā attiecīgais patērētājs atrodas, ņemot vērā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētos līdzekļus, kas ir tā rīcībā, lai izbeigtu negodīgo noteikumu izmantošanu (rezolūtvās daļas 2. punkts).

Spridums, 2014. gada 16. janvāris, Constructora Principado (C-226/12, [EU:C:2014:10](#))

Nekustamā īpašuma pārdevuma līgums – Negodīgi noteikumi – Vērtējuma kritēriji

2005. gada 26. jūnijā privātpersona ar *Constructora Principado* noslēdza līgumu par mājokļa pārdevumu. Līguma noteikumā bija paredzēts, ka patērētājs sedz pašvaldības nodokli par nekustamā īpašuma vērtības pieaugumu, kā arī maksājumu par ūdens un kanalizācijas tīkla pieslēgumu; tās ir izmaksas, kuras saskaņā ar tiesību aktiem jāuzņemas pārdevējam vai piegādātājam.

Šī privātpersona cēla prasību *Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Oviedo* (Ovjedo pirmās instances tiesa Nr. 2, Spānija) pret *Constructora Principado*, lai saņemtu šo summu atmaksu. Prasība bija pamatota ar to, ka strīdīgais noteikums, kuru izpildot pircējam bija jāsamaksā minētās summas, ir uzskatāms par negodīgu, ciktāl par to nav bijusi apspriešanās un tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību līguma pušu tiesībās un pienākumos.

²³ Šis spriedums ir aplūkots arī IV.3. sadaļā “Pagaidu pasākumu noteikšana”.

Constructora Principado apgalvoja, ka starp pusēm nepastāv ievērojama nelīdzsvarotība, jo, novērtējot šādu nelīdzsvarotību, neesot jāprobežojas ar konkrēta noteikuma ņemšanu vērā, bet esot jāņem vērā viss līgums un jāveic visu noteikumu līdzsvarošana.

Audiencia Provincial de Oviedo (Ovjedo apgabaltiesa, Spānija), kurā bija iesniegta apelācijas sūdzība, vaicāja Tiesai, vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā norādītā nelīdzsvarotība ir jāinterpretē tādējādi, ka tā izriet no tā vien, ka uz patērētāju tiek pārnesti samaksas pienākumi, kurš saskaņā ar tiesību aktiem jāuzņemas pārdevējam vai piegādātājam, vai arī fakts, ka direktīvā ir ietverta prasība, ka nelīdzsvarotībai jābūt ievērojamai, nozīmē, ka arī patērētāja finanšu slogam jābūt ievērojamam attiecībā pret kopējo darījuma summu.

Spriedumā Tiesa nospriež, ka ievērojamas nelīdzsvarotības esamībai nav noteikti nepieciešams, lai izmaksām, kuras patērētājam uzliktas ar līguma noteikumu, būtu būtiska ekonomiska ietekme attiecībā uz viņu, ņemot vērā attiecīgā darījuma summu, bet tā var izrietēt vien no pietiekami būtiska juridiskās situācijas, kurā patērētājs kā līguma puse tiek nostādīts atbilstīgi piemērojamajam valsts tiesiskajam regulējumam, aizskārums, vai tas būtu tiesību, kuras viņš atbilstīgi šīm normām gūst no šī līguma, satura ierobežojuma formā vai kā šķērslis to īstenošanai, vai arī kā valsts tiesību normās neparedzēta papildu pienākuma uzlikšana viņam (rezolutīvā daļa).

Tiesa precīzē – lai novērtētu ievērojamas nelīdzsvarotības iespējamo esamību, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā preces vai pakalpojuma, par ko ir līgums, raksturs, atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kā arī uz visiem pārējiem tā noteikumiem (rezolutīvā daļa).

III. Līguma noteikuma negodīguma vērtējums

1. Vērtējuma kritēriji

*Spriedums, 2010. gada 9. novembris (virspalāta), VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659)*²⁴

Vērtējuma kritēriji – Valsts tiesas pēc savas ierosmes veikta tiesas piekritības atzīšanas noteikuma negodīguma pārbaude

Pamatlietas dalībnieki noslēdza aizdevuma līgumu, kura mērķis bija finansēt automašīnas iegādi.

Tā kā līgumpartneris vairs nepildīja līgumā noteiktos pienākumus, prasītāja VB Pénzügyi Lízing aizdevuma līgumu izbeidza un cēla prasību iesniedzējtiesā, lai panāktu, ka tiek atmaksāta parāda summa 317 404 Ungārijas forintu (HUF), kā arī samaksāti procenti par nesamaksāto summu un izdevumiem.

Sabiedrība prasītāja lūgumu izdot samaksas rīkojumu neiesniedza tiesā, kuras piekritībā ir teritorija, kur atrodas tās līgumpartnera, atbildētāja, dzīvesvieta, bet atsaucās uz aizdevuma līgumā paredzēto tiesas piekritības atzīšanas noteikumu, kurā iespējamais strīds starp pusēm tiek pakļauts *Budapesti II. és III. kerületi bíróság* (Budapeštas II un III iecirkņa tiesa, Ungārija), iesniedzējtiesas šajā lietā, piekritībai.

Šī tiesa konstatēja, ka atbildētāja dzīvesvieta nav iesniedzējtiesas teritoriālajā piekritībā, lai gan civilprocesa noteikumos paredzēts, ka tādā strīdā, kādu tā izskata, teritoriāli piekritīgā tiesa ir tā, kas ir atbildētāja lietas dalībnieka dzīvesvietai atbilstošā tiesa.

Iesniedzējtiesa tomēr vēlējās uzdot Tiesai jautājumu par to, kādi kritēriji jāievēro valsts tiesai, veicot noteikuma negodīguma pārbaudi, it īpaši gadījumā, kad līguma noteikumā teritoriālā piekritība paredzēta nevis pakalpojumu sniedzēja juridiskajai adresei atbilstošajai tiesai, bet gan citai tiesai, kas atrodas minētās juridiskās adreses tuvumā.

Spriedumā Tiesai bija jāpadziļina spriedumā *Pannon GSM (C-243/08)*²⁵ ietvertā judikatūra. Tādējādi tā nospriež, ka LESD 267. pants ir interpretējams tādējādi, ka Tiesai ir kompetence interpretēt gan jēdzienu "negodīgs līguma noteikums", kas minēts Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā un tās pielikumā, gan arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai, ņemot vērā šīs direktīvas normas, ir jāpiemēro līguma noteikuma vērtējumā, un tas nozīmē, ka minētajai tiesai, ņemot vērā šos kritērijus, ir jālemj par konkrētā līguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus (rezolutīvās daļas 2. punkts).

²⁴ Šis spriedums ir aplūkots arī IV.2. sadaļas 2.1. iedaļā "Pienākums pēc savas ierosmes novērtēt līguma noteikuma negodīgumu – Pienākuma apjoms".

²⁵ Spriedums, 2009. gada 4. jūnijs, *Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350)*, aplūkots IV.2. sadaļas 2.1. iedaļā "Pienākums pēc savas ierosmes novērtēt līguma noteikuma negodīgumu – Pienākuma apjoms".

Līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā to preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz kuriem līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kuri ar to bijuši saistīti, un jāņem vērā fakts, ka starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtajā līgumā ietvertais noteikums, saskaņā ar kuru izņēmuma rakstura piekritība piešķirta tiesai pēc vietas, kur ir pārdevēja vai piegādātāja juridiskā adrese, tika iekļauts, to atsevišķi neapspriežot (42. un 43. punkts).

Spriedums, 2012. gada 26. aprīlis, Intel (C-472/10, [EU:C:2012:242](#)) ²⁶

Pārdevēja vai piegādātāja vienpusēji veikti līguma noteikumu grozījumi – Populārprasība izbeigt darbību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija – Noteikuma negodīgā rakstura konstatēšana

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (Valsts patērētāju aizsardzības birojs; turpmāk tekstā – “NFH”) ir tiesīgs lūgt Ungārijas tiesām konstatēt patērētāju līgumos iekļauta negodīga noteikuma spēkā neesamību, ja apstākļi, ka pārdevējs vai piegādātājs izmanto šādu noteikumu, skar lielu skaitu patērētāju vai rada būtiskus zaudējumus. Saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem tiesas pēc šādas populārsūdzības (*popularis actio*) veikts negodīga noteikuma atzinums par spēkā neesošu ir piemērojams ikvienam patērētājam, kas ar pārdevēju vai piegādātāju ir noslēdzis līgumu, kurā ir šāds noteikums.

NFH saņēma daudz patērētāju sūdzību par fiksētās līnijas telefonijas operatoru, kas abonēšanas līguma vispārīgajos noteikumos vienpusēji bija iekļāvis noteikumu, ar kuru tam piešķirtas tiesības *a posteriori* nosūtīt rēķinus klientiem par izmaksām, kas tiek iekasētas gadījumā, ja rēķini tiek samaksāti ar pasta pārvedumu. Turklāt šo pārveduma izmaksu aprēķina veids šajos līgumos nebija precizēts.

Uzskatāms, ka aplūkojamais noteikums ir negodīgs līguma noteikums, un saņēmis operatora atteikumu šo noteikumu grozīt, NFH vērsās *Pest Megyei Bíróság* (Peštas apgabaltiesa, Ungārija), lai panāktu atzinumu, ka apstrīdētais noteikums kā negodīgs noteikums nav spēkā, kā arī lai panāktu automātisku un retroaktīvu kā “pārveduma izmaksas” nepamatoti iekasēto un aprēķināto summu atlīdzināšanu abonentiem. Šī tiesa tomēr uzskatīja, ka lietas risinājums ir atkarīgs no atbilstīgo Direktīvas 93/13 normu interpretācijas.

Attiecībā uz Tiesas vērtēšanai nodotā noteikuma negodīguma vērtējumu tā norāda, ka to veikt kompetenta ir valsts tiesa, kura pieņem nolēmumu tiesvedībā par populārprasību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija. Šai tiesai ir jāvērtē tāda noteikuma kā šajā lietā aplūkots noteikums negodīgums, ņemot vērā Direktīvas 93/13 3. panta 1. un 3. punktu. Veicot šo novērtējumu, šai tiesai ir jāpārbauda, vai, ievērojot visus noteikumus, kas minēti patērētāju līgumu vispārīgajos noteikumos, un piemērojamos valsts tiesību aktus, ar sniedzamo pakalpojumu saistīto izmaksu izmaiņu iemesli vai veids ir konkrētizēti skaidri un saprotami un vai attiecīgā gadījumā patērētājiem ir tiesības līgumu izbeigt (rezolūtīvās daļas 1. punkts).

---

²⁶ Šis spriedums ir aplūkots arī VI.1. sadaļā “Kolektīvas prasības vai populārprasības”.

2. Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības

Spridums, 2013. gada 21. marts, RWE Vertrieb (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))

Direktīva 2003/55/EK – Dabasgāzes iekšējais tirgus – Direktīva 93/13/EEK – Līgumi, kas noslēgti starp pārdevējiem vai piegādātājiem un patērētājiem – Pārdevēja vai piegādātāja vienpusēji veiktas pakalpojuma cenas izmaiņas – Atsaucē uz obligātu tiesisko regulējumu, kas pieņemts attiecībā uz citu patērētāju kategoriju – Direktīvas 93/13 piemērojamība – Vienkāršas un skaidri saprotamas valodas prasība un pārskatāmības pienākums

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš²⁷, Tiesa attiecībā uz apstrīdētā noteikuma iespējamo negodīgumu konstatē, ka tādu beztermiņa līgumu gadījumā, kādi ir līgumi par gāzes piegādi, Savienības likumdevējs ir atzinis, ka piegādes uzņēmumam ir leģitīmas intereses saņemt iespēju mainīt savu pakalpojumu izmaksas. Tomēr standartnoteikumam, kas ļauj vienpusēji veikt šādus pielāgojumus, ir jāatbilst labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasībām. Šajā ziņā Tiesa atgādina, ka galu galā nevis tai, bet gan valsts tiesai katrā konkrētā gadījumā ir jānosaka, vai tas ir ievērots. Veicot šo pārbaudi, valsts tiesai īpaša nozīme jāpiešķir dažiem Tiesas precizētiem kritērijiem (45.–48. punkts).

Līgumā ir pārskatāmi jānorāda pakalpojumu izmaksu maiņas iemesls un veids, lai patērētājs uz skaidru un saprotamu kritēriju pamata varētu paredzēt eventuālās šo izmaksu izmaiņas (49. punkts).

Tiesa šajā ziņā uzsver, ka informācijas neesamība par šo jautājumu pirms līguma noslēgšanas principā nav kompensējama tikai ar to, ka patērētāji līguma izpildes laikā laikus tiks informēti par izmaksu izmaiņām un par to tiesībām izbeigt līgumu gadījumā, ja tie nevēlas piekrist šīm izmaiņām (51. punkts).

Patērētājam piešķirtajām uzteikuma tiesībām jābūt faktiski izmantojamām konkrētajos apstākļos. Tāds nav gadījums, kad ar uzteikuma tiesību īstenošanas kārtību saistītu iemeslu dēļ vai ar attiecīgo tirgu saistītu iemeslu dēļ šim patērētājam nav faktiskas iespējas mainīt piegādātāju vai ja tas piemērotā veidā un laikus nav bijis informēts par izmaiņām (54. punkts).

---

²⁷ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.1. iedaļu "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas", 7. lpp.

Spridums, 2014. gada 30. aprīlis, Kásler un Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

To noteikumu izslēgšana, kuri attiecas uz līguma galveno priekšmetu vai cenas vai atlīdzības atbilstīgumu, ar nosacījumu, ka tie formulēti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā – Ārvalsts valūtā izteikti patēriņa kredītlīgumi – Valūtas kursu reglamentējoši noteikumi

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš²⁸, Tiesa precizē, ka uz noteikumu, kas definē līguma galveno priekšmetu, tā negodīguma novērtējums nav attiecināms tikai tad, ja tas ir formulēts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka šī prasība nedrīkst attiekties tikai uz šā noteikuma saprotamību no formālā un gramatiskā viedokļa. Gluži pretēji, aizdevuma līgumā jābūt pārskatāmā veidā norādītam ārvalsts valūtas konvertācijas mehānisma pamatojumam un īpatnībām. Tādējādi valsts tiesai ir jānosaka, vai, pamatojoties uz reklāmu un informāciju, ko aizdevējs ir sniedzis aizdevuma līguma apspriešanas laikā, samērā informēts un uzmanīgs patērētājs varēja zināt ne vien par starpības esamību starp ārvalsts valūtas pārdošanas kursu un tās pirkšanas kursu, bet arī novērtēt ekonomiskās sekas, ko pārdošanas kursa piemērošana rada attiecībā uz aizdevuma atmaksas aprēķinu un attiecībā uz viņa aizņēmuma kopējām izmaksām (73. un 76. punkts).

Spridums, 2017. gada 20. septembris, Andriciuc u.c. (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))

Ārvalsts valūtā izteikti patēriņa kredītlīgumi – Valūtas risks, ko pilnībā uzņemas patērētājs – Ievērojama no līguma izrietošo pušu tiesību un pienākumu nelīdzsvarotība – Brīdis, kurā ir vērtējama nelīdzsvarotība – “Vienkāršā, skaidri saprotamā valodā” formulētu noteikumu jēdziena nozīme – Bankas sniedzamās informācijas apjoms

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš²⁹, Tiesa atgādina – prasība, ka līguma noteikumam jābūt formulētam vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, nozīmē arī to, ka līgumā jābūt pārskatāmi izklāstītam, kā konkrēti darbojas mehānisms, uz kuru ir atsauce attiecīgajā noteikumā. Attiecīgā gadījumā līgumā jābūt paskaidrotam arī, kāda ir saistība starp šo mehānismu un mehānismu, kas paredzēts citos līguma noteikumos, lai radītu patērētājam iespēju, pamatojoties uz konkrētiem un saprotamiem kritērijiem, paredzēt ekonomiskās sekas, kuras viņam izriet no šī noteikuma. Šis jautājums valsts tiesai ir jāizskata, ņemot vērā visus atbilstīgos faktiskos apstākļus, tostarp reklāmu un informāciju, ko aizdevējs ir sniedzis, apspriežot aizdevuma līgumu (45. un 46. punkts).

Konkrētāk, valsts tiesai ir jāpārbauda, vai patērētājs tika informēts par visiem elementiem, kas var ietekmēt viņa saistību apjomu un kas viņam ļauj novērtēt viņa aizņēmuma kopējās izmaksas (47. punkts).

Šajā kontekstā Tiesa precizē, ka finanšu iestādēm ir jāsniedz aizņēmējiem pietiekama informācija, lai tie varētu pieņemt labi informētus un piesardzīgus lēmumus. Tādējādi šai

²⁸ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā”, 12. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī V.2. sadaļā “Negodīga noteikuma aizstāšana”.

²⁹ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā”, 13. lpp.

informācijai jāattiecas ne tikai uz aizdevuma valūtas vērtības pieauguma vai samazinājuma iespējamību, bet arī uz to, kā maksājumus ietekmēs valūtas kursa maiņa un aizdevuma valūtas procentu likmes pieaugums (49. punkts).

Tādējādi, no vienas puses, aizņēmējam ir jābūt skaidri informētam par to, ka, noslēdzot ārvalsts valūtā izteiktu aizdevuma līgumu, viņš pakļauj sevi valūtas maiņas riskam, kas, iespējams, viņam būs ekonomiski grūti pārvarams, ja kritīsies tās valūtas vērtība, kurā viņš gūst ienākumus. No otras puses, bankai ir jāizklāsta iespējamās valūtas maiņas likmju izmaiņas un aizdevuma līgumu ārvalsts valūtā slēgšanai raksturīgie riski, it īpaši, ja aizņēmējs ienākumus nesaņem šajā valūtā (50. punkts).

Tiesa arī precizē, ka gadījumā, ja banka nav izpildījusi savu informēšanas, brīdināšanas un konsultēšanas pienākumu, kā arī pienākumu formulēt līguma noteikumus vienkāršā, skaidri saprotamā valodā un līdz ar to var tikt izvērtēts strīdīgā noteikuma negodīgums, valsts tiesai ir jāvērtē, pirmkārt, iespējamā labticības prasības neizpilde no bankas puses un, otrkārt, iespējamās ievērojamas nelīdzsvarotības pastāvēšana starp līgumslēdzējām pusēm. Šis vērtējums ir jāveic, atsaucoties uz attiecīgā līguma noslēgšanas brīdi un ņemot vērā it īpaši bankas kompetenci un zināšanas attiecībā uz iespējamām maiņas kursa izmaiņām un aizdevuma līguma noslēgšanai ārvalsts valūtā raksturīgajiem riskiem. Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka līguma noteikums var radīt tādu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kura atklājas tikai līguma izpildes laikā (54.–57. punkts).

Spridums, 2018. gada 20. septembris, OTP Bank un OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

Noteikums, kas iekļauts līgumā pēc tā noslēgšanas, iejaucoties valsts likumdevējam – 4. panta 2. punkts – Noteikuma formulējuma skaidrība un saprotamība

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³⁰, Tiesa precizē, kāds ir apjoms prasībai par to, ka līguma noteikumam jābūt formulētam skaidri un saprotami (73. punkts).

Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka finanšu iestādēm ir jāsniedz aizņēmējiem pietiekama informācija, lai tie varētu pieņemt labi informētus un piesardzīgus lēmumus. Tas nozīmē, ka noteikums par valūtas maiņas risku patērētājam ir jāsaprot ne vien no formālā un gramatiskā viedokļa, bet arī saistībā ar tā konkrēto nozīmi. No tā izriet, ka vidusmēra patērētājam, kas ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs, ir jāspēj ne vien apzināties valsts valūtas vērtības samazinājuma iespējamību attiecībā pret ārvalsts valūtu, kurā līgums ir noslēgts, bet arī novērtēt šāda noteikuma iespējami nozīmīgās ekonomiskās sekas attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām (78. punkts).

Tāpat Tiesa norāda, ka līguma noteikumu skaidrība un saprotamība ir jānovērtē, atsaucoties uz visiem līguma slēgšanas brīdī pastāvošajiem apstākļiem, kā arī uz citiem līguma noteikumiem, pat

---

³⁰ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.1. iedaļu "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas", 8. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī II.2. sadaļā "Jēdziens "noteikums, "par kuru nebija atsevišķas apspriešanās"".

ja atsevišķi no šiem noteikumiem ir atzīti vai tiek uzskatīti par negodīgiem un tādēļ valsts likumdevējs tos vēlāk ir atcēlis (83. punkts un rezolutīvās daļas 4. punkts).

Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, Kiss un CIB Bank (C-621/17, [EU:C:2019:820](#))

Pienākums līguma noteikumus formulēt vienkāršā, skaidri saprotamā valodā – Noteikumi, kas paredz segt izmaksas par nekonkretizētiem pakalpojumiem

Prasītājs pamatlietā un sabiedrība, kuras tiesību pārņēmēja ir *CIB*, noslēdza aizdevuma līgumu uz 20 gadiem par 16 451 EUR ar gada procentu likmi 5,4 % un gada pārvaldības izmaksu likmi 2,4 %. Saskaņā ar līguma noteikumiem ieinteresētajai personai bija arī jāsamaksā 40 000 Ungārijas forintu (HUF) (aptuveni 125 EUR) kā komisijas maksa par aizdevuma izsniegšanu.

Prasītājs pamatlietā cēla prasību *Győri Törvényszék* (Ģēras tiesa, Ungārija), lūdzot konstatēt noteikumu attiecībā uz pārvaldības izmaksu un komisijas maksas par aizdevuma izsniegšanu negodīgumu, pamatojoties uz to, ka līgumā nav detalizēti izklāstīti konkrēti pakalpojumi, par kuriem tiek iekasētas attiecīgās summas.

Savai aizstāvībai *CIB* norādīja, ka tai neesot bijis nekāda pienākuma detalizēti izklāstīt pakalpojumus, par kuriem tiek iekasētas pārvaldības izmaksas un maksa par aizdevuma izsniegšanu. Tomēr tā precizēja, ka komisijas maksa par aizdevuma izsniegšanu attiecas uz pasākumiem, ko tā īstenojusi pirms līguma noslēgšanas, savukārt pārvaldības izmaksas ietver darbības, kas veiktas pēc līguma noslēgšanas.

Kúria (Augstākā tiesa, Ungārija), kas izskatīja šo lietu kasācijas tiesvedībā, vaicāja Tiesai, vai pamatlietā aplūkotie noteikumi ir formulēti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, kā arī par veidu, kā tai ir jāizvērtē šo noteikumu iespējami negodīgais raksturs.

Tiesa nospriež – prasība, ka līguma noteikumam jābūt formulētam vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, nenozīmē, ka pamatlietā aplūkotajos aizdevuma līgumā ar patērētāju ietvertajos līguma noteikumos, kuri nav atsevišķi apspriesti un kuros ir precīzi noteikts patērētājam sedzamo pārvaldības izmaksu un komisijas maksas par aizdevuma izsniegšanu apmērs, aprēķināšanas metode un to iekasēšanas termiņš, ir jāatspoguļo arī visi pakalpojumi, par kuru sniegšanu tiek iekasētas attiecīgās summas (rezolutīvās daļas 1. punkts).

Tomēr Tiesa precizē, ka ir nepieciešams, lai faktiski sniegto pakalpojumu raksturu varētu saprast vai secināt no visa līguma kopumā. Turklāt patērētājam ir jāspēj pārbaudīt, vai izdevumi vai pakalpojumi, kuri ar šiem izdevumiem tiek segti, nepārklājas. Tādējādi iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai tas tā ir, ņemot vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus, tostarp ne tikai attiecīgajā līgumā iekļautos noteikumus, bet arī reklāmu un informāciju, ko aizdevējs sniedzis, apspriežot līgumu (43. un 44. punkts).

Turklāt Tiesa nolemj, ka līguma noteikums, kas attiecas uz aizdevuma līguma pārvaldības izmaksām un kas neļauj nepārprotami identificēt konkrētus pakalpojumus, kuri tiek sniegti kā pretizpildījums, principā nerada tādu ievērojamu nelīdzsvarotību no līguma izrietošajās pušu tiesībās un pienākumos, kas ir pretēja godprātības prasībai un kaitē patērētājam (rezolutīvās

daļas 2. punkts). Tiesa precizē, ka, izņemot gadījumus, kad pakalpojumi, par kuru sniegšanu tiek iekasētas attiecīgās summas, pamatoti neattiecas uz aizdevuma pārvaldības vai tā izsniegšanas pakalpojumiem vai kad summas, kas patērētājam jāsedz kā minētie izdevumi un minētā maksa, ir nesamērīgas salīdzinājumā ar aizdevuma summu – neskarot pārbaudi, kas jāveic iesniedzējtiesai –, nešķiet, ka noteikumi attiecībā uz aizdevuma pārvaldības izmaksām un komisijas maksu par aizdevuma izsniegšanu nelabvēlīgi ietekmē valsts tiesībās paredzēto patērētāja tiesisko stāvokli. Iesniedzējtiesai papildus ir jāņem vērā citu līguma noteikumu iedarbība, lai noteiktu, vai šie noteikumi rada ievērojamu nelīdzsvarotību par sliktu aizņēmējam (55. punkts).

Spridums, 2020. gada 9. jūlijs, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Noteikums par procentu likmes mainīguma ierobežošanu (tā dēvētais noteikums par “minimālo procentu likmi”) – Pārjaunojuma līgums

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³¹, Tiesa turklāt norāda, ka pārskatāmības prasība, kas saskaņā ar Direktīvu 93/13³² ir noteikta pārdevējam vai piegādātājam, nozīmē, ka, noslēdzot hipotekārā aizdevuma līgumu ar mainīgu likmi, kurā paredzēts noteikums par procentu likmes minimumu, patērētājam ir jādod iespēja saprast saimnieciskās sekas, kas viņam izriet no mehānisma, kurš ieviests ar šo noteikumu par procentu likmes minimumu, it īpaši – sniedzot informāciju par tās norādes attīstību, uz kuru pamatojoties tiek aprēķināta procentu likme (rezolūīvās daļas 3. punkts).

Spridums, 2023. gada 12. janvāris, D.V. (Advokāta honorāri – Stundas likmes princips) (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Starp advokātu un patērētāju noslēgts līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu – 4. panta 2. punkts – Līguma noteikumu negodīguma vērtējums – Noteikums, kas paredz advokāta honorāra samaksu atbilstoši stundas likmes principam

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³³, Tiesa vērtē, vai tāds noteikums starp advokātu un patērētāju noslēgtā līgumā par juridisko pakalpojumu sniegšanu, kurā cena par sniegtajiem pakalpojumiem ir noteikta atbilstoši stundas tarifa principam un kurā nav ietverta cita informācija, izņemot piemēroto stundas likmi, atbilst prasībai par formulējumu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Šajā ziņā Tiesa norāda – ņemot vērā to pakalpojumu raksturu, kuri ir līguma par juridisko pakalpojumu sniegšanu priekšmets, komersantam bieži ir grūti vai pat neiespējami jau līguma noslēgšanas brīdī paredzēt precīzu to stundu skaitu, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu šī līguma izpildi, un līdz ar to – šo pakalpojumu faktiskās kopējās izmaksas (41. punkts). Tomēr, lai gan no komersanta nevar prasīt, lai tas informētu patērētāju par viņa saistību galīgajām finansiālajām sekām, kuras atkarīgas no turpmākiem neparedzamiem

³¹ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. II.1. sadaļu “Jēdziens “negodīgs noteikums””, 20. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī II.2. sadaļā “Jēdziens “noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās” un V.3. sadaļā “Citas sekas”.

³² Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts un 5. pants.

³³ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā”, 15. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī II.1. sadaļā “Jēdziens “negodīgs noteikums”” un V.2. sadaļā “Negodīga noteikuma aizstāšana”.

un no šī komersanta gribas neatkarīgiem notikumiem, pēdējam minētajam pirms līguma noslēgšanas ir jāpaziņo patērētājam informācija, kas tam ļautu pieņemt lēmumu piesardzīgi un pilnībā apzinoties iespēju, ka šādi notikumi varētu rasties, un sekas, kādas tie var radīt saistībā ar juridisko pakalpojumu sniegšanas ilgumu (43. punkts).

Šai informācijai, kas var atšķirties atkarībā, pirmkārt, no paredzēto pakalpojumu priekšmeta un rakstura un, otrkārt, no piemērojamajiem profesionālajiem un ētikas noteikumiem, ir jāietver norādes, kuras ļauj patērētājam novērtēt šo pakalpojumu kopējās aptuvenās izmaksas. Par šādām norādēm var uzskatīt paredzamā vai minimālā nepieciešamā darba stundu skaita novērtējumu vai apņemšanos ar saprātīgiem starplaikiem nosūtīt rēķinus vai periodiskus ziņojumus, kuros norādīts nostrādāto stundu skaits. Tiesa precizē, ka valsts tiesai, ņemot vērā šos apsvērumus un visus atbilstošos apstākļus, kas saistīti ar attiecīgā līguma noslēgšanu, ir jāizvērtē, vai komersants ir sniedzis patērētājam atbilstošu pirmslīguma informāciju (44. punkts).

Tādējādi Tiesa secina, ka noteikums, ar kuru cena ir noteikta atbilstoši stundas tarifa principam, neatbilst prasībai par formulējumu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, ja pirms līguma noslēgšanas patērētājam netiek darīta zināma informācija, kas tam ļauj pieņemt savu lēmumu piesardzīgi un pilnībā apzinoties ekonomiskās sekas, kādas rada šī līguma noslēgšana (rezolūtīvās daļas 2. punkts).

IV. Valsts tiesas pilnvaras un pienākumi

1. Valsts tiesas kompetence

Spriedums, 2004. gada 1. aprīlis, Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, [EU:C:2004:209](#))

Līgums par autostāvvietas izbūvi un nodošanu lietošanā – Papildinoša rakstura valsts tiesību aktos paredzēto līgumsaistību izpildes secības apvēršana – Noteikums, kas paredz patērētājam pienākumu samaksāt, pirms pārdevējs vai piegādātājs ir izpildījis savas saistības – Pārdevēja vai piegādātāja pienākums nodrošināt garantiju

Ar 1998. gada 5. maijā pie notāra noslēgto līgumu *Freiburger Kommunalbauten*, pašvaldības būvniecības uzņēmums, savas komercdarbības ietvaros pārdeva pircēju pārim privātai lietošanai vietu autostāvvietā, kura šim uzņēmumam bija jāizbūvē.

Līgumā bija paredzēts, ka pilna cena jāsamaksā pēc tam, kad uzņēmums ir sniedzis nodrošinājumu. Maksājumu kavējuma gadījumā pircējam bija jāmaksā nokavējuma procenti.

Pēc nodrošinājuma sniegšanas pircēji atteicās veikt maksājumu. Viņi apgalvoja, ka noteikums par pilnas cenas samaksu ir pretrunā *Bürgerliches Gesetzbuch* (Vācijas Civilkodekss) 9. pantam. Prasīto cenu pircēji samaksāja tikai pēc tam, kad tiem tika nodota stāvvietā bez jebkādiem defektiem – 1999. gada 21. decembrī.

Freiburger Kommunalbauten vērsās *Landgericht Freiburg* (Freiburgas tiesa, Vācija), prasot samaksāt nokavējuma procentus sakarā ar kavētu maksājumu, un šī tiesa apmierināja šo prasību.

Bundesgerichtshof (Federālā augstākā tiesa, Vācija), kas skatīja lietu kasācijas tiesvedībā, nolēma apturēt tiesvedību un jautāt Tiesai, vai vispārīgos pārdošanas noteikumos ietverts noteikums, saskaņā ar kuru plānotas būves pircējam jāsamaksā pilna cena neatkarīgi no būvniecības norises, ja pārdevējs tam iepriekš ir sniedzis bankas garantiju, kas sedz summas, kuras tas varētu prasīt līguma neizpildes vai nepienācīgas izpildes gadījumā, ir uzskatāms par negodīgu Direktīvas 93/13 izpratnē.

Šajā spriedumā Tiesa nospriež, ka valsts tiesai ir jānosaka, vai būvniecības līguma noteikums, saskaņā ar kuru visa cena ir samaksājama, pirms pārdevējs vai piegādātājs ir izpildījis savas saistības, un šim pārdevējam vai piegādātājam ir jāsniedz nodrošinājums, atbilst visiem kritērijiem, kam jābūt izpildītiem, lai noteikumu varētu atzīt par negodīgu Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē (rezolūtvā daļa).

Tiesa var interpretēt vispārējos kritērijus, kurus Kopienas likumdevējs ir izmantojis, lai definētu jēdzienu "negodīgs noteikums", kā tas minēts Direktīvā 93/13, turpretī Tiesa nevar lemt par šo vispārējo kritēriju piemērošanu konkrētam noteikumam, jo tas ir jāizvērtē, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus (22. punkts).

2. Pienākums pēc savas ierosmes novērtēt līguma noteikuma negodīgumu

2.1. Pienākuma apjoms

Spridums, 2000. gada 27. jūnijs, Océano Grupo Editorial (no C-240/98 līdz C-244/98, [EU:C:2000:346](#))

Jurisdikcijas noteikšanas klauzula – Tiesas pilnvaras pēc savas ierosmes novērtēt šāda noteikuma negodīgumu

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³⁴, Tiesa nospriež, ka Direktīvā 93/13 paredzētā patērētāju aizsardzība nozīmē, ka valsts tiesa, lemjot par valsts tiesā celtas prasības pieņemamību, pēc savas ierosmes var pārbaudīt, vai tajā izskatāmais līguma noteikums ir negodīgs. Valsts tiesai, piemērojot valsts tiesību aktu noteikumus, kas pieņemti pirms vai pēc Direktīvas 93/13 ieviešanas, tie jāinterpretē, cik vien iespējams, ņemot vērā šīs direktīvas formulējumu un mērķi. Atbilstīgas interpretācijas prasība it īpaši liek valsts tiesai dot priekšroku tādai interpretācijai, kas tai ļauj pēc savas ierosmes atteikties no piekritības, kura tai piešķirta negodīgā noteikumā (rezolūtvāsdalās 2. punkts).

Spridums, 2009. gada 4. jūnijs, Pannon GSM (C-243/08, [EU:C:2009:350](#))

Valsts tiesas kompetence un pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt piekritības atzīšanas noteikuma negodīgumu – Vērtējuma kritēriji

Patērētājs ar sabiedrību *Pannon* noslēdza mobilā telefona abonēšanas pakalpojumu līgumu. Parakstot šo līgumu, patērētājs piekrita arī sabiedrības vispārīgajiem līguma noteikumiem, kuros tostarp bija paredzēta *Budaörsi Bíróság* (Budaeršas pilsētas tiesa, Ungārija) – tiesas, kas ir *Pannon* juridiskajai adresei atbilstošā piekritīgā tiesa, – piekritība skatīt visus no abonēšanas līguma izrietošos vai ar to saistītos strīdus.

Uzskatīdama, ka patērētājs nav izpildījis līgumā paredzētos pienākumus, *Pannon* vērsās *Budaörsi Bíróság* (Budaeršas pilsētas tiesa), kura konstatēja, ka patērētāja, kurš saņem invaliditātes pensiju, pastāvīgā dzīvesvieta ir *Dombegyház* [*Dombegyház*], proti, 275 km attālumā no Budaeršas, un satiksme starp abām vietām ir ļoti ierobežota.

Šī tiesa arī norādīja, ka saskaņā ar Ungārijas Civilprocesa kodeksa normām gadījumā, ja abonēšanas līgumā nebūtu noteikuma par tās piekritību, teritoriāli piekritīgā tiesa būtu tā, kurā ir patērētāja dzīvesvieta.

Tā kā *Budaörsi Bíróság* (Budaeršas pilsētas tiesa) tomēr bija šaubas par abonēšanas līguma noteikuma, kurā paredzēta tās piekritība, iespējamo negodīgumu, šī tiesa uzdeva Tiesai prejudiciālus jautājumus par Direktīvas 93/13 interpretāciju. Tā it īpaši vēlējās noskaidrot, vai tai,

---

³⁴ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. II.1. sadaļu "Jēdziens "negodīgs noteikums"", 18. lpp.

pārbaudot pašai savu teritoriālo piekritību, pēc savas ierosmes ir jāizvērtē šā noteikuma negodīgums.

Tiesa vispirms atgādina, ka patērētājiem ar Direktīvu 93/13 nodrošinātā aizsardzība ir piemērojama gadījumos, kad patērētājs, kas ar pārdevēju vai piegādātāju noslēdzis līgumu, kurā ietverts negodīgs noteikums, nav norādījis uz šī noteikuma negodīgumu, jo viņš vai nu nezina savas tiesības, vai arī ar prasības celšanu tiesā saistīto izdevumu dēļ atturas tās izmantot (30. punkts).

Tādējādi valsts tiesas uzdevums patērētāju aizsardzības jomā nozīmē ne vien pilnvaras lemt par attiecīgā līguma noteikuma negodīgumu, bet arī pienākumu izvērtēt šo jautājumu pēc savas ierosmes, ja tās rīcībā ir vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums, ieskaitot jautājumu par tās teritoriālo piekritību. Ja valsts tiesa šādu noteikumu atzīst par negodīgu, tā to nepiemēro, izņemot, ja vien patērētājs, saņemot attiecīgu informāciju no šīs tiesas, nevēlas celt prasību par noteikuma negodīgu un nesaistošo raksturu (32. un 33. punkts).

Tāpat ar Direktīvu 93/13 nav saderīga valsts tiesību norma, kurā paredzēts, ka negodīgs līguma noteikums patērētājam nav saistošs tikai tad, ja patērētājs to ir sekmīgi apstrīdējis valsts tiesā. Šāda tiesību norma izslēdz valsts tiesas iespēju pēc savas ierosmes izvērtēt līguma noteikuma negodīgo raksturu (rezolūīvās daļas 1. punkts).

Spriedums, 2010. gada 9. novembris (virspalāta), VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, [EU:C:2010:659](#))

Vērtējuma kritēriji – Valsts tiesas pēc savas ierosmes veikta tiesas piekritības atzīšanas noteikuma negodīguma pārbaude

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³⁵, Tiesa arī precizē, ka valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jāsavāc pierādījumi, lai noskaidrotu, vai izņēmuma rakstura teritoriālās piekritības atzīšanas noteikums līgumā, kurš ir tajā izskatāmās lietas priekšmets un kurš ir noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā, un apstiprinošas atbildes gadījumā pēc savas ierosmes jānovērtē šāda noteikuma, iespējams, negodīgais raksturs. Lai nodrošinātu patērētāju aizsardzības efektivitāti, kādu ir vēlējis Savienības likumdevējs, situācijā, kuru raksturo nevienlīdzība starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju un kuru var izlīdzināt tikai ar pozitīvu iejaukšanos no to personu puses, kas pašas nav līguma slēdzējas, valsts tiesai tāpat katrā ziņā un neatkarīgi no tā, kādas ir tās valsts tiesību normas, ir jānosaka, vai par strīdus noteikumu ir vai nav notikusi atsevišķa apspriešanās starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju (48. punkts un rezolūīvās daļas 3. punkts).

---

³⁵ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. III.1. sadaļu "Vērtējuma kritēriji", 26. lpp.

Spridums, 2018. gada 17. maijs, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))

Valsts tiesas veikta jautājuma par Direktīvas 93/13 piemērojamību kādam līgumam pārbaude pēc savas ierosmes

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³⁶, Tiesa uzskata, ka valsts tiesai, kura izskata lietu aizmuguriski un kurai saskaņā ar valsts procesuālajām tiesību normām ir pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai noteikums, kas ir prasības pamatā, nav pretrunā valsts sabiedriskās kārtības normām, ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai līgums, kurā ietverts šis noteikums, ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā un – attiecīgajā gadījumā – vai minētais noteikums nav negodīgs šīs direktīvas izpratnē (rezolutīvās daļas 1. punkts).

Spridums, 2020. gada 11. marts, Lintner (C-511/17, [EU:C:2020:188](#))

Ārvalsts valūtā izteikts aizdevuma līgums – Visu pārējo līguma noteikumu ņemšana vērā, lai novērtētu apstrīdētā noteikuma negodīgumu – 6. panta 1. punkts – Pēc valsts tiesas ierosmes veikta līguma noteikumu negodīguma pārbaude – Apjoms

Prasītāja cēla prasību *Fővárosi Törvényszék* (Galvaspilsētas Budapeštas tiesa, Ungārija) par dažu ārvalsts valūtā izteikta hipotekārā aizdevuma līguma, ko viņa bija noslēgusi ar banku, noteikumu iespējamo negodīgumu. Saskaņā ar šiem noteikumiem šai bankai bija tiesības vienpusēji grozīt aizdevuma līgumu. Pēc tam, kad šī tiesa prasību bija noraidījusi, kompetentā apelācijas tiesa pēc prasītājas iesniegtās apelācijas sūdzības nodeva lietu atpakaļ iepriekš minētajai tiesai un uzdeva tai pēc savas ierosmes pārbaudīt līguma noteikumus, kurus prasītāja savā sākotnējā prasībā nebija apstrīdējusi un kuri tostarp attiecās uz notariālu apliecinājumu, līguma izbeigšanas iemesliem un noteiktām izmaksām, kas jāsedz prasītājai.

Izskatot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, pirmkārt, attiecībā uz līguma noteikuma iespējamā negodīguma vērtējuma, kas valsts tiesai jāveic saskaņā ar Direktīvu 93/13, tvērumu Tiesa nospriež, ka šai tiesai nav pienākuma pēc savas ierosmes un atsevišķi izvērtēt visus pārejos līguma noteikumus, kurus patērētājs nav apstrīdējis, lai pārbaudītu, vai tos var uzskatīt par negodīgiem, bet tai ir jāizvērtē tikai tie noteikumi, kas saistīti ar strīda priekšmetu, kādu noteikušas puses. Tādējādi Tiesa precizē, ka, veicot šo pārbaudi, ir jāievēro strīda priekšmeta robežas, tās saprotot kā rezultātu kādas puses izteiktajiem iebildumiem, skatot tos šajā nolūkā pušu izteikto prasījumu un pamatu kontekstā. Līdz ar to valsts tiesa tiek aicināta šajās robežās pēc savas ierosmes pārbaudīt līguma noteikumu, lai novērstu, ka patērētāja iebildumi attiecīgā gadījumā tiek noraidīti ar likumīgā spēkā stājušos lēmumu, lai gan tos būtu bijis iespējams pieņemt, ja patērētājs nezināšanas dēļ nebūtu atstājis bez ievēribas šī noteikuma negodīgumu. Tiesa turklāt uzsver – lai netiktu apdraudēta patērētājiem saskaņā ar šo direktīvu piešķirtās aizsardzības lietderīgā iedarbība, valsts tiesai tajā izvirzītie iebildumi nav jāinterpretē formāli, bet, gluži pretēji, jāsaprot to saturs šo iebildumu pamatošanai izvirzīto pamatu kontekstā (28., 30., 32. un 33. punkts, kā arī rezolutīvās daļas 1. punkts).

³⁶ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.2. sadaļu "Materiālā piemērošanas joma: jēdzieni "pārdevējs vai piegādātājs" un "patērētājs"", 4. lpp.

Otrkārt, attiecībā uz negodīga noteikuma pārbaudes pēc savas ierosmes īstenošanu Tiesa nospriež, ka tad, ja no tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem, kas ietverti valsts tiesā iesniegtajos lietas materiālos, izriet būtiskas šaubas par dažu tādu noteikumu negodīgumu, uz kuriem patērētājs nav norādījis, bet kuriem ir cieša saikne ar strīda priekšmetu, šai tiesai pēc savas ierosmes ir jāveic pierādījumu vākšanas pasākumi, lai papildinātu lietas materiālus, lūdzot pusēm, ievērojot sacīkstes principu, iesniegt šajā ziņā nepieciešamos paskaidrojumus un dokumentus (37. punkts).

2.2. Pienākuma robežas

Spridums, 2002. gada 21. novembris, Cofidis (C-473/00, [EU:C:2002:705](#))

Pārdevēja vai piegādātāja celta prasība – Valsts tiesību norma, ar kuru valsts tiesai ir aizliegts pēc noilguma iestāšanās pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma konstatēt, ka noteikums ir negodīgs

Ar 1998. gada 26. janvāra līgumu *Cofidis* piešķīra aizņēmējam kredītu. Tā kā maksājumi netika veikti, *Cofidis* 2000. gada 24. augustā Vīnes pirmās instances tiesā pret aizņēmēju cēla prasību par atlikušo summu samaksu.

Lai gan Vīnes pirmās instances tiesa konstatēja dažu kredītīguma noteikumu negodīgumu, tā uzskatīja, ka ir piemērojams Patērētāju kodeksa L. 311-37. pantā paredzētais divu gadu noilguma termiņš un ka tas liedz tai atcelt noteikumus, kuru negodīgums bija konstatēts.

Šī tiesa nolēma apturēt tiesvedību un jautāt Tiesai, vai attiecīgajā direktīvā paredzētās patērētāju aizsardzības sistēmas atbilstīgas interpretācijas prasība liek valsts tiesai, kurā pārdevējs vai piegādātājs pret patērētāju, ar ko tas ir noslēdzis līgumu, ir cēlis prasību par samaksu, nepiemērot tādu procesuālu noteikumu par izņēmumu kā Patērētāju kodeksa L. 311-37. pantā paredzētais. Praksē šis noteikums liedza valsts tiesai pēc patērētāja lūguma vai pēc savas ierosmes atcelt jebkādus negodīgus noteikumus līgumā, ja tas bija noslēgts vairāk nekā divus gadus pirms tiesvedības ierosināšanas, un tādējādi ļāva pārdevējam vai piegādātājam atsaukties tiesā uz šiem noteikumiem un pamatot savu prasību ar tiem.

Spridumā Tiesa nospriež, ka patērētājiem Direktīvā 93/13 nodrošinātā aizsardzība ir attiecināma arī uz gadījumiem, kad patērētājs, kas ar pārdevēju vai piegādātāju noslēdzis līgumu, kurā ir negodīgi noteikumi, nav norādījis uz noteikumu negodīgumu. Tādējādi ir redzams – ja prasībās, ko negodīgu noteikumu piespiedu izpildei pārdevēji vai piegādātāji cēluši pret patērētājiem, tiesas tiesības pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma atcelt šādus noteikumus ir ierobežotas laikā, tas var kaitēt direktīvas 6. un 7. pantā paredzētās aizsardzības iedarbīgam (35. punkts).

Tādējādi procesuāls noteikums, kas liedz valsts tiesai pēc noilguma iestāšanās pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma konstatēt tā noteikuma negodīgumu, kura izpildi pārdevējs vai piegādātājs prasa, strīdos, kuros patērētāji ir atbildētāji, var pārmērīgi apgrūtināt tiem ar

direktīvu piešķirtās aizsardzības piemērošanu, un līdz ar to šai tiesai šis noteikums nav jāpiemēro (36. punkts).

Spriedums, 2016. gada 18. februāris, *Finanmadrid EFC* (C-49/14, [EU:C:2016:98](#))

Maksājuma rīkojuma procedūra – Piespiedu izpildes procedūra – Valsts izpildes tiesas kompetence pēc savas ierosmes izskatīt jautājumu par negodīga noteikuma spēkā neesamību – “Res judicata” princips – Efektivitātes princips – Tiesību aizsardzība tiesā

Šī lieta attiecās uz Spānijas tiesisko regulējumu, kurā, pirmkārt, izņemot atsevišķus izņēmumus, nebija paredzēta valsts tiesas iesaistīšanās maksājuma rīkojuma procedūrā un, otrkārt, tai netika arī ļauts pēc savas ierosmes pārbaudīt iespējamu negodīgu noteikumu esamību minētā maksājuma rīkojuma izpildē.

Šajā ziņā Tiesa nospriež, ka pret minēto patērētāju varētu tikt vērsts izpildu dokuments, viņam nevienā procedūras brīdī negarantējot vērtējuma veikšanu par attiecīgo noteikumu negodīgo raksturu, ja maksājuma rīkojuma procedūras norise un īpatnības ir tādas, ka tad, ja vien nav apstākļu, kuru dēļ tajā iesaistās tiesa, šī procedūra tiek izbeigta, liedzot iespēju īstenot kontroli pār to, vai pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtajā līgumā ir negodīgi noteikumi, un ja tāpēc maksājuma rīkojuma izpildes lietu izskatošās tiesas kompetencē nav pēc savas ierosmes izvērtēt šādu noteikumu esamību. Šāds procesuālais regulējums var apdraudēt no Direktīvas 93/13 izrietošo tiesību aizsardzības efektivitāti. Proti, šo tiesību efektīvu aizsardzību var garantēt tikai ar nosacījumu, ka minētā procesuālā sistēma ļauj vai nu maksājuma rīkojuma procedūrā, vai šāda rīkojuma izpildes procedūrā pēc savas ierosmes veikt kontroli pār attiecīgajā līgumā esošo noteikumu iespējamu negodīgumu (45. un 46. punkts).

Tiesas ieskatā šo apsvērumu neatspēko tas, ka valsts procesuālajās tiesībās pieteikuma par maksājuma rīkojuma izdošanu izskatošās iestādes pieņemtais lēmums ir apveltīts ar *res judicata* spēku un ir atzīts, ka tā radītās tiesiskās sekas ir analogiskas tiesas nolēmuma radītajām sekām. Šāds tiesiskais regulējums nešķiet atbilstošs efektivitātes principam, jo tas procesos, kurus ierosinājuši pārdevēji vai piegādātāji un kuros atbildētāji ir patērētāji, padara neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinā Direktīvā 93/13 paredzētās patērētāju aizsardzības piemērošanu (47. un 48. punkts).

Spriedums, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus* (C-421/14, [EU:C:2017:60](#))

Hipotekārā aizdevuma līgumi – Procedūra, vēšot piedziņu uz ķīlas priekšmetu – Noilguma termiņš – Valstu tiesu ierosme – “Res judicata” spēks

2008. gadā *Banco Primus* piešķīra aizņēmējam aizdevumu, par kuru tika sniegts hipotekārais nodrošinājums, uzliekot hipotēku viņa mājoklim. Pēc septiņiem secīgu maksājumu kavējumiem tika izdots paziņojums par pirmstermiņa aizdevuma samaksu, piemērojot kredītīguma noteikumu. *Banco Primus* pieprasīja samaksāt visu pamatsummu un procentus, nokavējuma procentus, kā arī atlīdzināt dažādus izdevumus. Tā arī sāka ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanu izsolē. Tā kā izsolei neviens nebija pieteicies, *Juzgado de Primera Instancia n^o2 de Santander* (Santanderas pirmās instances tiesa Nr. 2, Spānija; turpmāk tekstā – “pirmās instances tiesa”) nekustamo īpašumu nodeva *Banco Primus*, kas pieprasīja uz šo nekustamo īpašumu

lietošanas tiesības. Šī lietošanas tiesību piešķiršana tika atlikta triju secīgu blakusprasību dēļ; pēc vienas no šīm blakusprasībām tika izdots rīkojums, kurā bija atzīts, ka kredītīguma noteikums par nokavējuma procentiem ir negodīgs. Pieņemot lēmumu pēc trešās blakusprasības, tika izbeigta tiesvedības apturēšana par izlikšanas no mājokļa procedūru.

Aizņēmējs pirmās instances tiesā īpašā kārtībā bija izvirzījis iebildumus par piedziņas vērsšanas uz ķīlas priekšmetu procedūru, atsaucoties uz kredītīguma noteikuma par nokavējuma procentiem negodīgumu. Pēc šiem iebildumiem šī tiesa, apturējusi izlikšanas no mājokļa procedūru, norādīja, ka ir šaubas par dažu kredītīguma noteikumu – nevis to, kas saistīti ar nokavējuma procentiem, – negodīgumu Direktīvas 93/13 izpratnē.

Tomēr minētā tiesa citastarp konstatēja, ka Spānijas tiesiskais regulējums, ar kuru ir reglamentēts *res judicata* spēka princips, nepieļauj atkārtotu pamatlietā aplūkotā līguma noteikumu negodīguma vērtējumu, jo tā tiesiskums Direktīvas 93/13 kontekstā jau esot izvērtēts ar lēmumu, kas ir kļuvis galīgs.

Tiesa nospriež, ka Direktīvai 93/13 nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, ar kuru valsts tiesai ir aizliegts pēc savas ierosmes pārskatīt ar pārdevēju vai piegādātāju noslēgta līguma noteikumu negodīgumu, ja ar nolēmumu, kam ir *res judicata* spēks, jau ir lemts par visu līguma noteikumu tiesiskumu no šīs direktīvas skatpunkta (rezolūīvās daļas 2. punkta pirmā daļa). Tiesa norāda, ka valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jānovērtē Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā ietilpstoša līguma noteikuma negodīgais raksturs un, to veicot, jāizlīdzina starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju pastāvošā nelīdzsvarotība, ja tās rīcībā ir vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums (43. punkts).

Šajā ziņā Tiesa atgādina *res judicata* principa nozīmīgumu gan Savienības tiesību sistēmā, gan valstu tiesību sistēmās. Lai nodrošinātu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan pareizu tiesvedību, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumus, kas kļuvuši galīgi pēc tam, kad izsmelti visi pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad beidzies šādu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanai paredzētais termiņš, vairs nevarētu apstrīdēt (46. punkts).

Turklāt Savienības tiesībās valsts tiesai nav noteikts pienākums nepiemērot valsts procesuālās normas, ar kurām nolēmumam ir piešķirts *res judicata* spēks, pat ja tas ļautu novērst Direktīvā 93/13 ietvertas tiesību normas – neatkarīgi no tās rakstura – pārkāpumu, ja vien valsts tiesībās šai tiesai šādas pilnvaras nav piešķirtas sabiedriskās kārtības valsts tiesību normu pārkāpuma gadījumā. Tāpat saskaņā ar Savienības tiesībām patērētāju efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips attiecas nevis uz tiesībām piekļūt vairākām tiesu instancēm, bet gan tikai uz tiesībām piekļūt tiesai (47. un 48. punkts).

Tomēr valsts tiesību aktos paredzētie nosacījumi – lai negodīgie noteikumi, kas ietverti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, nebūtu saistoši patērētājam –, uz kuriem ir atsauce Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā, nevar aizskart patērētāju no šīs direktīvas izrietošo tiesību nebūt saistītiem ar noteikumu, kas tiek uzskatīts par negodīgu, būtību (51. punkts).

Līdz ar to Tiesa nospriež – ja ir viens vai vairāki līguma noteikumi, kuru iespējami negodīgais raksturs vēl nav izvērtēts iepriekšējās strīdīgā līguma pārbaudes tiesā laikā, kuras rezultātā ir pieņemts nolēmums ar *res judicata* spēku, valsts tiesai, kurā patērētājs ir likumīgi vērsies ar blakusprasību, pēc lietas dalībnieku lūguma vai pēc savas ierosmes ir jāvērtē – tiklīdz šīs tiesas

rīcībā ir šim nolūkam vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums – to iespējamais negodīgais raksturs (rezolūtīvās daļas 2. punkta otrā daļa). Ja šādas pārbaudes nebūtu, patērētāja aizsardzība izrādītos nepilnīga un nepietiekama un – pretēji Direktīvas 93/13 7. panta 1. punkta prasībām – nebūtu ne atbilstošs, ne efektīvs līdzeklis šāda veida noteikumu izmantošanas novēršanai (52. punkts).

Spriedums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), Ibercaja Banco (C-600/19, [EU:C:2022:394](#))

Procedūra par piedziņas vēršanu uz hipotēkas objektu – Aizdevuma līgumā iekļautu noteikumu par nokavējuma procentu nominālo likmi un noteikuma par pirmstermiņa piespiedu atmaksu negodīgums – “Res judicata” spēks un prekluzīva iedarbība – Iespējas tiesā norādīt uz līguma noteikuma negodīgumu zudums – Valsts tiesas pilnvaras veikt pārbaudi pēc savas ierosmes

Strīds pamatlietā bija starp MA un *Ibercaja Banco SA* attiecībā uz prasību samaksāt bankai nokavējuma procentus par to, ka MA un PO nav izpildījuši starp šīm pusēm noslēgto hipotekārā aizdevuma līgumu. Kompetentā tiesa apmierināja pieteikumu par *Ibercaja Banco* hipotēkas tiesību piespiedu izpildi attiecībā pret patērētājiem. Tikai izpildes procedūras laikā, konkrētāk, pēc izsoles ar hipotēku apgrūtinātā nekustamā īpašuma pārdošanai, MA norādīja uz noteikuma par nokavējuma procentiem un noteikuma par procentu likmes minimālo apmēru negodīgumu, proti, brīdī, kad *res judicata* spēka un prekluzīvās iedarbības dēļ nedz tiesa drīkst pēc savas ierosmes pārbaudīt noteikumu negodīgumu, nedz patērētāji drīkst norādīt uz šo noteikumu negodīgumu. Līgums pēc tiesas ierosmes tika izvērtēts brīdī, kad tika sākts hipotekārās izpildes process, tomēr strīdīgo noteikumu vērtējums netika nedz tieši minēts, nedz pamatots.

Spriedumā Tiesa analizē mijiedarbību starp *res judicata* spēka principu, prekluziju un valsts tiesas pilnvarām pēc savas ierosmes pārbaudīt līguma noteikuma negodīgumu hipotekārā piespiedu izpildes procesā.

Pirmkārt, Tiesa norāda, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurš *res judicata* spēka un prekluzīvās iedarbības dēļ neļauj nedz tiesai pēc savas ierosmes hipotekārās piespiedu izpildes procesā pārbaudīt līguma noteikumu negodīgumu, nedz patērētājam – pēc tam, kad ir beidzies termiņš iebildumu celšanai, – šajā procesā vai vēlākā tiesvedībā, kurā lieta tiek izskatīta pēc būtības, norādīt uz šo noteikumu negodīgumu. Šī direktīvas interpretācija ir piemērojama, ja minētos noteikumus tiesa pēc savas ierosmes jau ir izvērtējusi, kad tika sākts hipotekārās piespiedu izpildes process, tomēr nolēmumā, ar kuru atļauta piedziņas vēršana uz hipotēkas objektu, šāda pārbaude nav tieši minēta vai nav sniegts tās pamatojums un tajā nav arī norādīts, ka šādu vērtējumu vairs nevarēs apstrīdēt, ja minētajā termiņā nebūs celti iebildumi. Proti, tā kā nolēmumā, ar kuru atļauta piedziņas vēršana uz hipotēkas objektu, patērētājs nav bijis informēts, ka ir notikusi līguma noteikumu negodīguma pārbaude pēc tiesas ierosmes, viņam, pilnīgi pārzinot lietas apstākļus, nebija iespējams izvērtēt, vai šis nolēmums būtu jāpārsūdz. Taču līguma noteikumu eventuālā negodīguma efektīvu pārbaudi nevarētu nodrošināt, ja *res judicata* spēks būtu arī nolēmumiem, kuros šāda pārbaude nav atspoguļota (49. un 50. punkts, kā arī rezolūtīvās daļas 1. punkts).

Otrkārt, Tiesa turpretī nospriež, ka ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu ir saderīgs tāds valsts tiesiskais regulējums, ar ko valsts tiesai, kura rīkojas pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma, nav atļauts pārbaudīt līguma noteikumu eventuālo negodīgumu pēc tam,

kad hipotekārais nodrošinājums ir realizēts, ar hipotēku apgrūtinātais īpašums ir pārdots un īpašumtiesības uz šo īpašumu ir nodotas trešai personai. Taču šis secinājums ir pakārtots nosacījumam, ka patērētājs, kura ar hipotēku apgrūtinātais īpašums ir pārdots, savas tiesības var īstenot vēlākā procesā, lai saņemtu atlīdzinājumu par negodīgo noteikumu piemērošanas dēļ radīto finansiālo kaitējumu (rezolūtīvās daļas 2. punkts).

Spriedums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), SPV Project 1503 u.c. (C-693/19 un C-831/19, EU:C:2022:395)

Maksājuma rīkojuma procedūra un apķīlāšanas procedūra, kas vērsta pret trešām personām – “Res judicata” spēks, kas netieši attiecas uz izpildu dokumenta noteikumu spēkā esamību – izpildes tiesas pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt noteikuma eventuālo negodīgumu

Pamata tiesvedības bija, pirmkārt, starp *SPV Project 1503 Srl* un *Dobank SpA, Unicredit SpA* pilnvaroto pārstāvi, no vienas puses, un YB, no otras puses, un, otrkārt, starp *Banco di Desio e della Brianza SpA* un citām kredītiestādēm, no vienas puses, un YX un ZW, no otras puses, par piespiedu izpildes procesiem, kas balstīti uz izpildu dokumentiem, kuri ieguvuši *res judicata* spēku. Itālijas izpildes tiesas pauda šaubas par sodu noteikumu negodīgumu, kā arī par to noteikumu negodīgumu, ar kuriem paredzēti finansējuma līgumu nokavējuma procenti, kā arī par dažu to noteikumu negodīgumu, kas ietverti galvojuma līgumos. Pamatojoties uz šiem līgumiem, kreditori saņēma maksājuma rīkojumus, kas bija kļuvuši galīgi. Tomēr tiesas norāda, ka saskaņā ar valsts procesuālo tiesību principiem, ja patērētājs nav cēlis iebildumus, maksājuma rīkojuma *res judicata* spēks attiecas uz galvojuma līguma noteikumu negodīgumu – pat tad, ja tiesa, kas izdevusi šo rīkojumu, nav sniegusi tieši formulētu izvērtējumu par šo noteikumu negodīgumu.

Spriedumā Tiesa precizē saikni starp *res judicata* spēka principu un izpildes tiesas pilnvarām pēc savas ierosmes maksājuma rīkojuma procedūrā pārbaudīt tāda līguma noteikuma negodīgumu, kas ir šā rīkojuma pamatā.

Šajā ziņā Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru, ja parādnieks par maksājuma rīkojumu nav cēlis iebildumus, tad – tā kā šā rīkojuma *res judicata* spēks netieši attiecas uz šo noteikumu spēkā esamību – izpildes tiesa vēlāk vairs nevar pārbaudīt to līguma noteikumu eventuālo negodīgumu, kuri ir bijuši minētā maksājuma rīkojuma pamatā. Konkrētāk, valsts tiesiskā regulējuma dēļ – saskaņā ar kuru līguma noteikumu negodīguma pārbaude pēc savas ierosmes ir uzskatāma par notikušu un uz to attiecas *res judicata* spēks pat tad, ja lēmumā par maksājuma rīkojuma izdošanu šajā ziņā nav sniegts nekāds pamatojums, – varētu zust jēga valsts tiesas pienākumam pēc savas ierosmes pārbaudīt šo līguma noteikumu eventuālu negodīgumu. Šādā gadījumā no prasības par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā izriet, ka izpildes tiesai ir jābūt iespējai izvērtēt, arī pirmoreiz, to līguma noteikumu eventuālu negodīgumu, kuri ir bijuši pamatā maksājuma rīkojumam. Šajā ziņā apstāklis, ka dienā, kad šis rīkojums kļuvis galīgs, parādnieks neapzinājās, ka viņu var kvalificēt kā “patērētāju” šīs direktīvas izpratnē, nav nozīmīgs (65.–68. punkts un rezolūtīvā daļa).

Spriedums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), Impuls Leasing România (C-725/19, [EU:C:2022:396](#))

Līzings līguma, kam ir izpildu dokumenta statuss, piespiedu izpildes procedūra – Iebildumi pret izpildi – Valsts tiesiskais regulējums, kas neļauj tiesai, kura izskata šos iebildumus, pārbaudīt, vai izpildu dokumenta noteikumi ir negodīgi – Izpildes tiesas pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt noteikuma eventuālu negodīgumu – Tāda parasta tiesību aizsardzības līdzekļa esamība, kurš dod iespēju pārbaudīt minētā noteikuma negodīgumu – Prasība sniegt nodrošinājumu, lai varētu apturēt piespiedu izpildes procesu

Strīds pamatlietā bija starp IO un *Impuls Leasing Romania IFN SA* saistībā ar iebildumiem par piespiedu izpildes darbībām attiecībā uz līzings līgumu. Rumānijas tiesa norāda, ka līzings līgums, uz kura pamata tika sākts piespiedu izpildes process, ietver dažus noteikumus, ko var uzskatīt par negodīgiem. Tomēr ar Rumānijas tiesisko regulējumu izpildes tiesai, kura izskata iebildumus pret parāda piedziņu, pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma nav atļauts pārbaudīt starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgta līguma, kas uzskatāms par izpildu dokumentu, noteikumu negodīgumu, jo pastāv iespēja celt prasību parastajā kārtībā, saistībā ar kuru to izskatošā tiesa var pārbaudīt šāda līguma noteikumu negodīgumu. Protams, tiesai, kura izskata lietu pēc būtības un kurā ir celta no piespiedu izpildes procesa nošķirama prasība, ir pilnvaras apturēt minēto procesu. Tomēr patērētājam, kurš lūdz apturēt piespiedu izpildes procesu, ir pienākums sniegt nodrošinājumu, kas tiek aprēķināts, balstoties uz prasības summu.

Spriedumā Tiesa izvērtē valsts tiesas pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt izpildu dokumenta noteikumu negodīgumu, ja valsts tiesā ir celti iebildumi pret šā dokumenta izpildi.

Šajā ziņā tā nospriež, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes princips nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar ko izpildes tiesai, kura izskata iebildumus pret parāda piedziņu, nav atļauts pēc savas ierosmes vai pēc patērētāja lūguma pārbaudīt līguma, kas uzskatāms par izpildu dokumentu, noteikumu negodīgumu, jo lietu pēc būtības izskatošā tiesa – kurā parastajā kārtībā var celt atsevišķu prasību, lai pārbaudītu šāda līguma noteikumu eventuālu negodīgumu, – apturēt izpildes procesu, līdz tā pieņem nolēmumu pēc būtības, var vienīgi tad, ja tiek sniegts nodrošinājums, kura apmērs, kas aprēķināts, piemēram, balstoties uz prasības summu, ir tāds, ka tas var atturēt patērētāju no šādas prasības celšanas vai uzturēšanas. Attiecībā uz šo nodrošinājumu Tiesa precizē, ka izmaksas, ko tiesvedība radītu salīdzinājumā ar apstrīdētā parāda summu, nedrīkst būt tādas, kas atturētu patērētāju vērsties tiesā. Tomēr ir ļoti ticams, ka parādniekam, kurš nav veicis maksājumu, nav nepieciešamo finansiālo līdzekļu, lai sniegtu prasīto nodrošinājumu. Vēl jo vairāk tā tas ir gadījumā, kad celto prasību summa ievērojami – kā tas, šķiet, ir pamatlietā – pārsniedz līguma kopsummu (58. un 59. punkts, kā arī rezolutīvā daļa).

3. Pagaidu pasākumu noteikšana

Spriedums, 2013. gada 14. marts, Aziz (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūra – Valsts tiesas, kas izskata lietu pēc būtības, kompetence

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³⁷, Tiesa arī precīzē – tā kā saskaņā ar valsts procesuālo regulējumu tiesai, kura izskata lietu pēc būtības un kurā patērētājs ir cēlis prasību par tā līguma noteikuma negodīgo raksturu, kas ir izpildes raksta pamatā, nav iespējams veikt pagaidu pasākumus, lai apturētu piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūru, ja šādu pasākumu veikšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu tās galīgā nolēmuma pilnīgu efektivitāti, šis regulējums var apdraudēt Direktīvā 93/13 paredzētās aizsardzības efektivitāti (59. punkts).

Ja šādas iespējas nebūtu, visos gadījumos, kad piedziņas vēršana uz hipotēku, kura nodrošināta ar nekustamo īpašumu, ir veikta, pirms tiek pasludināts tiesas, kas izskata lietu pēc būtības, nolēmums, ar kuru atzīts hipotēkas pamatā esošā līguma noteikuma negodīgais raksturs un līdz ar to par spēkā neesošu atzīta arī izpildes procedūra, šis nolēmums ļautu nodrošināt patērētājam aizsardzību vienīgi zaudējumu atlīdzības veidā, kas būtu nepilnīga un nepietiekama un – pretēji šīs direktīvas 7. panta 1. punktā paredzētajam – nebūtu nedz adekvāts, nedz efektīvs līdzeklis, lai novērstu šāda noteikuma izmantošanu (60. punkts).

4. Šķīrējtiesas klauzulas negodīguma novērtējums

Spriedums, 2006. gada 26. oktobris, Mostaza Claro (C-168/05, [EU:C:2006:675](#))

Noteikuma negodīguma neapstrīdēšana šķīrējtiesas procesā – iespēja izvirzīt šādu iebildi pārsūdzības procesā par šķīrējtiesas nolēmumu

2002. gada 2. maijā *Móvil* un patērētāja noslēdza mobilo sakaru abonēšanas līgumu. Šis līgums ietvēra šķīrējklauzulu, saskaņā ar kuru visus strīdus par šā līguma izpildi izskata *Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad* (Eiropas Šķīrējtiesu un samierināšanas asociācija; turpmāk tekstā – "AEADE").

Šī patērētāja *AEADE* pasludināto šķīrējtiesas nolēmumu apstrīdēja iesniedzējtiesā, apgalvojot, ka šķīrējtiesas klauzulas negodīguma dēļ šķīrējtiesas līgums ir spēkā neesošs.

Izskatot lietu, *Audiencia Provincial de Madrid* (Madrides provinces tiesa, Spānija) konstatēja, ka nav nekādu šaubu par to, ka minētais šķīrējtiesas līgums ietver negodīgu līguma noteikumu un tādejādi ir spēkā neesošs.

³⁷ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. II.3. sadaļu "Jēdziens "ievērojama nelīdzsvarotība" par sliktu patērētājam", 23. lpp.

Tomēr, ievērojot, ka procesā šķīrējtiesā patērētāja neatsaucās uz šo spēkā neesamību, un nolūkā interpretēt valsts tiesību normas atbilstoši Direktīvai 93/13, šī tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu. Konkrētāk, šī tiesa jautāja, vai valsts tiesa, kas izskata prasību atcelt patērētājam nelabvēlīgu šķīrējtiesas nolēmumu, kas pieņemts pēc šķīrējtiesas procedūras, kura paredzēta mobilo sakaru abonēšanas līguma klauzulā, kas kvalificējama kā negodīga, var apmierināt šo prasību, ja patērētājs nav atsaucies uz šo negodīgumu šķīrējtiesā.

Spriedumā Tiesa uzskata, ka Direktīvā 93/13 ir noteikts, ka valsts tiesa pārbauda šķīrējtiesas līguma spēkā neesamību un atceļ šo nolēmumu ar pamatojumu, ka minētais līgums ietver negodīgu noteikumu, pat ja patērētājs ir atsaucies uz šo spēkā neesamību tikai saistībā ar prasību atcelt tiesību aktu. Šīs direktīvas 6. pantā paredzēto mērķi, kas prasa, lai dalībvalstis nodrošinātu, ka patērētājiem nav saistoši negodīgi noteikumi, nevarētu sasniegt, ja tiesai, kura izskata prasību par šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanu, būtu liegts izvērtēt šī nolēmuma spēkā neesamību tikai tādēļ, ka patērētājs šķīrējtiesas procesā nav atsaucies uz šķīrējtiesas līguma spēkā neesamību. Tādā gadījumā šādu rīcības trūkumu no patērētāja puses nekādi nevarētu izlīdzināt, iejaucoties tādām personām, kuras attiecībā uz līgumu ir trešās personas, un līdz ar to tiktu apdraudēta direktīvas radītā īpašā aizsardzības sistēma (30. un 31. punkts, kā arī rezolutīvā daļa).

Spriedums, 2009. gada 6. oktobris, *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, [EU:C:2009:615](#))

Negodīga šķīrējtiesas klauzula – Spēkā neesamība – Šķīrējtiesas nolēmums, kas ieguvis “res judicata” spēku – Piespiedu izpilde – Valsts izpildes tiesas kompetence pēc savas ierosmes izskatīt jautājumu par negodīgas šķīrējtiesas klauzulas spēkā neesamību

2004. gada 24. maijā *Asturcom* un patērētāja noslēdza mobilo sakaru abonēšanas līgumu. Šis līgums ietvēra šķīrējtiesas klauzulu, saskaņā ar kuru visus strīdus par šā līguma izpildi izskata *Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad* (Eiropas Šķīrējtiesu un samierināšanas asociācija; turpmāk tekstā – “AEADE”). Šīs šķīrējtiesa atrodas Bilbao (Spānija), bet tas līgumā nebija norādīts.

Tā kā patērētāja nebija samaksājusi dažus rēķinus un lauza līgumu pirms paredzētā minimālā abonēšanas termiņa beigām, *Asturcom* pret viņu ierosināja šķīrējtiesas procesu *AEADE*.

Ar 2005. gada 14. aprīļa šķīrējtiesas nolēmumu minētajai patērētājai tika piespriests samaksāt summu 669,60 EUR. 2007. gada 29. oktobrī *Asturcom* iesniedza *Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Bilbao* (Bilbao pirmās instances tiesa Nr. 4, Spānija) pieteikumu par minētā šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpildi.

Lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu minētā tiesa konstatē, ka abonēšanas līgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula ir negodīga. Tomēr šaubu dēļ par valsts tiesību aktu atbilstību Savienības tiesībām, tostarp saistībā ar valsts procesuālajām normām, minētā tiesa nolēma uzdot Tiesai prejudiciālus jautājumus.

Izskatot lietu, Tiesa nospriež, ka valsts tiesai, kas izskata pieteikumu par tāda šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpildi, kurš ieguvis *res judicata* spēku un kurš pieņemts, patērētājam nepiedaloties procesā, ja tās rīcībā ir vajadzīgie juridiskie un faktiskie elementi, pēc savas

ierosmes ir jāizskata jautājums par pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja noslēgtā līgumā ietvertās šķīrējtiesas klauzulas negodīgumu, ja saskaņā ar valsts procesuālajām normām tā var veikt šādu izvērtēšanu, izskatot līdzīgas iekšzemes prasības. Ja tas tā ir, šai tiesai ir jānosaka visas sekas, kas no tā izriet saskaņā ar valsts tiesībām, lai pārliecinātos, ka šim patērētājam minētā klauzula nav saistoša (rezolutīvās daļas 1. punkts).

Saistībā ar šo vērtējumu Tiesa precizē, pirmkārt, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir imperatīva norma un, otrkārt, ka, ņemot vērā sabiedrības interešu, uz kurām balstīta patērētājiem ar šo direktīvu piešķirtā aizsardzība, būtību un nozīmi, 6. pants ir uzskatāms par normu, kas ir ekvivalenta valsts normām, kurām valsts tiesību sistēmā ir imperatīvo normu statuss (51. un 52. punkts).

V. Noteikuma negodīguma konstatēšanas sekas

1. Līguma, kurā ir ietverts negodīgs noteikums, sekas

Spriedums, 2012. gada 15. marts, Pereničová un Perenič (C-453/10, [EU:C:2012:144](#))

Kļūdaina gada procentu likmes norāde – Negodīgas komercprakses un negodīgu noteikumu ietekme uz līguma spēkā esamību kopumā

Aizņēmēju pāris saņēma kredītu 150 000 SKK (4979 EUR) no SOS, sabiedrības, kas nav kredītiestāde un kas piešķir patēriņa kredītus uz standartlīguma pamata. Saskaņā ar šo kredītlīgumu aizdevums bija jāatmaksā, veicot 32 ikmēneša maksājumus 6000 SKK (199 EUR) apmērā, kam pievienots vēl trīsdesmit trešais maksājums piešķirtā kredīta summas apmērā. Tādējādi kredīta ņēmējiem kopā bija jāatmaksā 342 000 SKK (11 352 EUR).

Kredīta gada procentu likme – proti, patērētāja kopējās ar kredītu saistītās izmaksas – šajā līgumā bija noteiktas 48,63 % apmērā.

Aizņēmēju pāris cēla prasību *Okresný súd Prešov* (Presovas apgabaltiesa, Slovākija), lūdzot konstatēt, ka kredītlīgumā ir ietverti vairāki negodīgi noteikumi, piemēram, kļūdaini norādīta gada procentu likme, kā arī lūdza šo tiesu konstatēt līguma spēkā neesamību kopumā.

Šī tiesa vaicāja Tiesai, vai Direktīvas 93/13 normas ļauj tai konstatēt tāda patēriņa līguma spēkā neesamību, kurā ir ietverti negodīgi noteikumi, ja šāds risinājums būtu izdevīgāks patērētājam.

Spriedumā Tiesa vispirms atgādina, ka Direktīvas 93/13 mērķis ir novērst negodīgus noteikumus patērētāju līgumos, ja iespējams, saglabājot spēkā līgumu kopumā, nevis atcelt visus līgumus, kuros ir iekļauti šādi noteikumi. Attiecībā uz kritērijiem, kas ļauj novērtēt, vai līgums var efektīvi pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem, Tiesa norāda, ka ir jāpiemēro objektīva pieeja, kuras izpratnē vienas no līgumslēdzējām pusēm situācija, šajā gadījumā – patērētāja situācija, nav uzskatāma par noteicošu kritēriju, lai noteiktu līguma likteni nākotnē. Līdz ar to šai direktīvai ir pretrunā tas, ja, izvērtējot, vai līgums ar vienu vai vairākiem negodīgiem noteikumiem var turpināt būt spēkā bez minētajiem noteikumiem, vērā tiek ņemts tikai tas, vai līguma atcelšana kopumā ir izdevīga patērētājam (36. punkts un rezolutīvās daļas 1. punkts).

Tomēr Tiesa konstatē, ka ar Direktīvu 93/13 ir veikta tikai daļēja un minimāla tādu valsts tiesību aktu saskaņošana, kuri attiecas uz negodīgiem noteikumiem, atzīstot tomēr dalībvalstīm iespēju patērētājiem nodrošināt augstāku aizsardzības līmeni, nekā tajā ir paredzēts. Līdz ar to ar šo pašu direktīvu tiek pieļauts, ka dalībvalsts, ievērodama Savienības tiesības, pieņem tiesisko regulējumu, kurā ļauts pilnībā atzīt par spēkā neesošu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtu līgumu, kurā ir viens vai vairāki negodīgi noteikumi, ja izrādās, ka tas patērētājam var nodrošināt labāku aizsardzību (rezolutīvās daļas 1. punkts).

Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, Banco Español de Crédito (C-618/10, [EU:C:2012:349](#))***Negodīgs noteikums par nokavējuma procentiem – Maksājuma rīkojuma procedūra – Valsts tiesas pilnvaras***

Šī lieta ir no Spānijas, kuras tiesās var iesniegt pieteikumus, ar kuriem lūdz piespriest samaksāt finanšu parādu, kam iestājies izpildes termiņš un kas nepārsniedz 30 000 EUR, ja šāda parāda summa ir pienācīgi pamatota. Ja šāds pieteikums ir iesniegts atbilstoši šīm prasībām, parādniekam ir pienākums samaksāt parādu vai pret to iebilst 20 dienu laikā, un viņa lieta tiks izskatīta vispārējā civilprocesuālajā kārtībā.

Tomēr Spānijas tiesību aktos tiesām, kurās iesniegts pieteikums par maksājuma rīkojuma izdošanu, nav paredzētas tiesības pēc savas ierosmes atzīt par spēkā neesošu pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja noslēgtajā līgumā ietvertu negodīgu noteikumu. Tādējādi šāda līguma noteikumu negodīgā rakstura analīze ir pieļaujama tikai tad, ja patērētājs iebilst pret samaksu.

Turklāt, ja Spānijas tiesai ir tiesības atzīt par spēkā neesošu patērētāju līgumos ietvertu negodīgu noteikumu, valsts tiesiskajā regulējumā tai ir ļauts līgumu korigēt, grozot šī noteikuma saturu tā, lai novērstu tā negodīgo raksturu.

Šajā gadījumā privātpersona bija noslēgusi aizdevuma līgumu ar Spānijas banku par summu 30 000 EUR automašīnas iegādei. Lai gan par līguma beigu termiņu bija noteikts 2014. gads, kredītu izsniegusī banka uzskatīja, ka tas ir beidzies pirms šī datuma, jo līdz 2008. gada septembrim vēl nebija veikti septiņi ikmēneša maksājumi. Tādējādi banka cēla prasību *Juzgado de Primera Instancia no 2 de Sabadell* (Sabadelas pirmās instances tiesa Nr. 2, Spānija) par maksājuma rīkojuma izdošanu atbilstoši neatmaksātajiem ikmēneša maksājumiem, pieskaitot procentus, par kuriem puses ir vienojušās, un izdevumus. Tiesa pēc savas ierosmes noteikumu par nokavējuma procentiem atzina par spēkā neesošu, pamatojumā norādot, ka minētais noteikums esot negodīgs, jo likme bija noteikta 29 % apmērā, un, atsaucoties uz likumisko procentu likmi un nokavējuma procentu likmi, šiem procentiem noteica jaunu likmi – 19 %. Turklāt tā noteica kredītiestādei pienākumu veikt jaunu procentu maksājumu aprēķinu.

Apelācijas tiesvedībā par šo nolēmumu Spānijas iesniedzējtiesa it īpaši vēlējās noskaidrot, vai Spānijas tiesiskais regulējums, kurā tiesām ir ļauts ne tikai nepiemērot, bet arī korigēt negodīgu noteikumu saturu, ir saderīgs ar Direktīvu 93/13.

Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Direktīvu 93/13 pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja noslēgtā līgumā iekļauts negodīgs noteikums nav šim patērētājam saistošs un ka līgums, kurā ir ietverts šāds noteikums, ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez šā negodīgā noteikuma. Līdz ar to Tiesa konstatē, ka šī direktīva nepieļauj Spānijas tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru valsts tiesai, kad tā konstatē negodīga noteikuma spēkā neesamību, ir atļauts korigēt šī noteikuma saturu (rezolūīvās daļas 2. punkts).

Šāda iespēja - ja valsts tiesai tāda būtu atzīta - varētu mazināt preventīvo iedarbību, ko attiecībā uz pārdevējiem vai piegādātājiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu nepiemērošana patērētājam. Tādēļ šī iespēja nodrošinātu ne tik efektīvu patērētāju aizsardzību kā tā, kas izriet no šo noteikumu nepiemērošanas. Proti, ja valsts tiesai būtu atļauts korigēt negodīgo noteikumu saturu, pārdevējiem vai piegādātājiem saglabātos vilinājums izmantot

šādus noteikumus, apzinoties, ka pat tad, ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, valsts tiesa tomēr varētu pārskatīt līgumu, tādējādi garantējot to interešu ievērošanu (69. punkts).

Līdz ar to, ja valsts tiesas konstatē negodīga noteikuma esamību, tām ir vienīgi pienākums novērst šāda noteikuma piemērošanu, lai patērētājam tas nebūtu saistošs, bet tām nav tiesību koriģēt tā saturu. Līgumam, kurā iekļauts šāds noteikums, principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot negodīgu noteikumu svīturošanu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama (65. punkts).

2. Negodīga noteikuma aizstāšana

Spriedums, 2014. gada 30. aprīlis, Kásler un Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

Ārvalsts valūtā izteikti patēriņa kredītlīgumi – Valūtas kursu reglamentējoši noteikumi – Starpība starp pirkšanas kursu, kas piemērojams aizdevuma izmaksas brīdī, un pārdošanas kursu, kas piemērojams tā atmaksai – Valsts tiesas pilnvaras par “negodīgu” atzīta noteikuma gadījumā – Negodīgā noteikuma aizstāšana ar dispozitīvu valsts tiesību normu – Pieļaujamība

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš³⁸, Tiesa arī nospriež, ka tad, ja pēc negodīga noteikuma atcelšanas līgums vairs nevar pastāvēt – kā tas ir šajā gadījumā –, Direktīva 93/13 neliedz valsts tiesai aizstāt strīdīgo noteikumu ar dispozitīvu valsts tiesību normu. Šāda pieeja ļauj sasniegt direktīvas mērķi, kas it īpaši ir atjaunot līdzsvaru starp līgumslēdzējām pusēm, cik vien iespējams, saglabājot līguma spēkā esamību kopumā (rezolutīvās daļas 3. punkts).

Ja šāda aizstāšana nebūtu atļauta un ja tiesai būtu pienākums atcelt līgumu, spēkā neesamības sankcijas preventīvais raksturs, kā arī patērētāja aizsardzības mērķis varētu būt apdraudēts. Šajā gadījumā šādas atcelšanas sekas būtu tādas, ka visa atlikusī aizdevuma summa kļūtu atmaksājama. Tas var pārsniegt patērētāja finansiālās iespējas un līdz ar to sodīt to vairāk nekā profesionālo aizdevēju, kuram, ņemot vērā šīs sekas, varētu nebūt pamudinājuma izvairīties no šādu noteikumu iekļaušanas savos līgumos (83. un 84. punkts).

---

³⁸ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu “Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā”, 12. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī III.2. sadaļā “Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības”.

Spridums, 2019. gada 3. oktobris, Dziubak (C-260/18, [EU:C:2019:819](#))

Hipotekārais aizdevums, kas indeksēts ārvalsts valūtā – Noteikums par valūtas maiņas kursa noteikšanu – Noteikuma negodīgā rakstura konstatēšanas sekas – Tiesas iespēja kompensēt negodīgus noteikumus, izmantojot vispārīgus civiltiesību noteikumus – Patērētāja interešu vērtējums – Līguma pastāvēšana bez negodīgiem noteikumiem

2008. gadā aizņēmēju pāris ar banku *Raiffeisen* noslēdza hipotekārā aizdevuma līgumu, kurā aizdevuma summas bija norādītas Polijas zlotos (PLN), bet indeksētas Šveices frankos (CHF). Tādējādi, lai arī līdzekļi tika piešķirti PLN, atlikusī aizdevuma summa un ikmēneša maksājumi bija izteikti CHF, un tādēļ šie maksājumi tomēr tika atskaitīti no aizņēmēju bankas konta PLN. Izmaksājot aizdevumu, atlikusī summa, kas izteikta CHF, bija noteikta, pamatojoties uz PLN–CHF pirkšanas kursu, ko *Raiffeisen* piemēroja aizdevuma izmaksas dienā, savukārt aizdevuma ikmēneša maksājumi bija aprēķināti atbilstoši PLN–CHF pārdošanas kursam, ko šī banka piemēroja to iekasējamības brīdī. Tā kā aizņēmēji bija noslēguši aizdevuma līgumu, kas indeksēts CHF, viņiem bija piemērota procentu likme, kuras pamatā bija šīs valūtas procentu likme, kas bija zemāka nekā PLN piemērojamā procentu likme, bet viņi bija pakļauti valūtas maiņas riskam saistībā ar PLN–CHF valūtas kursa svārstībām.

Aizņēmēji cēla prasību *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija), lūdzot konstatēt aplūkojamā aizdevuma līguma spēkā neesamību, pamatojoties ar to, ka šā līguma noteikumi, ar kuriem bija paredzēts piemērot maiņas kursa starpību starp pirkšanas kursu attiecībā uz līdzekļu piešķiršanu un pārdošanas kursu attiecībā uz šo līdzekļu atmaksāšanu, bija nelikumīgi negodīgi noteikumi, kas tiem neesot saistoši atbilstoši Direktīvai 93/13.

Aizņēmēju ieskatā, ja strīdīgie noteikumi tiktu izslēgti, nebūtu iespējams noteikt pareizo maiņas kursu un tādēļ līgums nevarētu turpināt pastāvēt. Turklāt aizņēmēji apgalvoja – pat ja aizdevuma līgumu varētu izpildīt bez šiem noteikumiem kā aizdevuma līgumu, kas izteikts PLN, bet uz ko vairs neattiecas indeksēšana uz CHF, aizdevumam būtu jāturpina būt spēkā ar izdevīgākiem procentiem, kas piesaistīti CHF.

Atsaucoties uz spriedumu *Kásler*³⁹, iesniedzējtiesa Tiesai jautāja, vai pēc negodīgo noteikumu atcelšanas tos var aizstāt ar vispārīgām valsts tiesību normām, kurās paredzēts, ka līgumā izteiktās sekas tiek papildinātas tostarp ar sekām, kas izriet no taisnīguma principa vai paražām.

Valsts tiesa vēlējās noskaidrot arī, vai atbilstoši Direktīvai 93/13 tai ir ļauts atzīt līgumu par spēkā neesošu, ja līguma saglabāšanai bez negodīgajiem noteikumiem būtu tādas sekas, ka tiktu grozīta tā galvenā priekšmeta būtība, ciktāl, lai arī aplūkojamais aizdevums vairs nebūtu indeksēts CHF, procenti joprojām tiktu aprēķināti, pamatojoties uz šai valūtai piemērojamo procentu likmi.

Spridumā Tiesa vispirms konstatē, ka aizstāšanas iespēja, kas paredzēta spriedumā *Kásler*, attiecas tikai uz dispozitīvām valsts tiesību normām vai tādām normām, kas ir piemērojamas, ja

³⁹ Spridums, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), kas aplūkots I.3. sadaļas 3.2. iedaļā "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēti līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā".

līgumslēdzējas puses vienojas, un ir balstīta tostarp uz iemeslu, ka šādas tiesību normas tiek uzskatītas par tādām, kas nesatur negodīgus noteikumus (59. punkts).

Proti, šajās tiesību normās bija paredzēts atspoguļot līdzsvaru, ko valsts likumdevējs ir vēlējies izveidot starp visām noteiktu līguma pušu tiesībām un pienākumiem gadījumam, ja puses vai nu nav atkāpušās no standarta noteikuma, kuru valsts likumdevējs ir paredzējis attiecīgajiem līgumiem, vai arī ir skaidri izvēlējušās valsts likumdevēja šim nolūkam ieviestā noteikuma piemērojamību. Tomēr nešķiet, ka likumdevējs būtu konkrēti izvērtējis iepriekš minētās Polijas tiesību normas, lai izveidotu šo līdzsvaru, un tāpat uz tām neattiecas prezumpcija par negodīgā rakstura neesamību (60. un 61. punkts).

Tāpēc Tiesa uzskata, ka šīs normas nevar novērst līguma trūkumus, ko izraisījusi tajā ietvertu negodīgo noteikumu atcelšana (62. punkts).

Šajā kontekstā Tiesa atzīst – tā kā šīs aizstāšanas iespējas mērķis ir nodrošināt patērētāja aizsardzības īstenošanu, aizsargājot viņa faktiskās un pastāvošās intereses no iespējami negatīvajām sekām, ko var izraisīt līguma atzīšana par spēkā neesošu kopumā, šīs sekas ir jāizvērtē, ņemot vērā apstākļus, kas pastāvēja vai bija paredzami strīda rašanās brīdī saistībā ar negodīgo noteikumu atcelšanu, nevis apstākļus, kas pastāvēja līguma noslēgšanas brīdī (rezolūtvāc daļas 2. punkts).

Turpinot – Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Direktīvu 93/13 līgums, no kura ir izslēgti negodīgie noteikumi, paliek saistošs tā pusēm attiecībā uz citiem tajā ietvertajiem noteikumiem, ciktāl tas var turpināt pastāvēt bez izslēgtajiem negodīgajiem noteikumiem un ciktāl šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama saskaņā ar valsts tiesību normām. Šajā ziņā Tiesa norāda, ka saskaņā ar valsts tiesas sniegto informāciju pēc tam, kad vienkārši ir izslēgti noteikumi attiecībā uz maiņas kursa starpību, līguma galvenā priekšmeta būtība, šķiet, tiek grozīta kumulatīvās iedarbības dēļ saistībā ar indeksēšanu uz CHF un ar to, ka turpina piemērot procentu likmi, kuras pamatā ir CHF likme. Ņemot vērā to, ka atbilstoši Polijas tiesībām šāds grozījums šķiet juridiski neiespējams, direktīva neliedz Polijas tiesai strīdīgo līgumu atzīt par spēkā neesošu (39., 42. un 43. punkts).

Par šo jautājumu Tiesa uzsver, ka strīdīgo noteikumu atcelšanas rezultātā ne tikai tiktu izslēgti indeksācijas mehānisms, kā arī valūtas maiņas kursa starpība, bet netieši – arī zustu ārvalsts valūtas maiņas kursa risks, kurš ir tieši saistīts ar aizdevuma līguma indeksāciju valūtā. Tiesa atgādināja, ka noteikumi par ārvalsts valūtas maiņas kursa risku definē aizdevuma līguma, kurš indeksēts ārvalsts valūtā, galveno priekšmetu, un tādej katrā ziņā nav skaidrs, vai objektīvi ir iespējams saglabāt aplūkojamo aizdevuma līgumu (44. punkts).

Visbeidzot Tiesa atgādina, ka gadījumā, ja patērētājs izvēlas neatsaukties uz aizsardzības sistēmu, kas ar direktīvu ieviesta pret negodīgajiem noteikumiem, to nepiemēro. Šajā ziņā Tiesa precizē – patērētājam tāpat ir jābūt tiesībām iebilst pret to, ka, piemērojot šo pašu sistēmu, viņš tiktu aizsargāts pret kaitīgajām sekām, ko rada līguma atzīšana par spēkā neesošu kopumā, ja viņš nevēlas izmantot šo aizsardzību (55. punkts).

Spriedums, 2019. gada 7. novembris, Kanyeba u.c. (apvienotās lietas no C-349/18 līdz C-351/18, [EU:C:2019:936](#))⁴⁰

Vispārējie dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma pārvadājumu nosacījumi – Obligātas tiesību normas – Noteikums par līgumsodu – Valsts tiesas pilnvaras

Šis spriedums ir saistīts ar trim strīdiem starp Beļģijas valsts dzelzceļa sabiedrību (SNCB) un trim pasažieriem par papildu maksu, kas tika prasīta pēdējiem minētajiem par to, ka tie bija braukuši ar vilcienu bez biļetes. Proti, pēc tam, kad šie pasažieri atteicās atrisināt situāciju, vai nu uzreiz samaksājot brauciena maksu, kas palielināta ar papildu maksu, vai arī vēlāk samaksājot fiksētu maksu, SNCB pret viņiem vērsās tiesā, lai tiem par minētajiem pārvadājumu nosacījumu pārkāpumiem tiktu piespriests samaksāt attiecīgās summas. Šajā ziņā SNCB apgalvoja, ka attiecības starp to un minētajiem pasažieriem ir nevis līgumiska, bet gan administratīva rakstura, jo tie nebija iegādājušies biļetes. Skatot šīs lietas, iesniedzējtiesa it īpaši uzdeva Tiesai jautājumus par tās aizsardzības tvērumu, kas ar Direktīvu 93/13 noteikta šādiem ceļotājiem, kuri izmanto transporta uzņēmuma pakalpojumus bez biļetes.

Iesākumā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktu līguma noteikumiem, kas tostarp ataino obligātas tiesību normas, šīs direktīvas tiesību normas nav piemērojamas un ka valsts tiesai ir jāpārbauda, vai uz aplūkojamo noteikumu attiecas šī izslēgšana no minētās direktīvas piemērošanas jomas. Tomēr, pamatojoties uz pieņēmumu, ka šis noteikums ietilpst direktīvas piemērošanas jomā, Tiesa izskata jautājumu par valsts tiesas pilnvarām atbilstoši Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, kad tā ir konstatējusi līguma noteikuma negodīgumu šīs direktīvas izpratnē (61. punkts).

Tiesa nospriež, ka šī tiesību norma nepieļauj arī to, ka valsts tiesa, piemērojot savu valsts līgumtiesību principus, aizstāj minēto noteikumu ar papildinošu valsts tiesību normu, ja vien, atceļot negodīgo noteikumu, attiecīgais līgums nevar pastāvēt un ja līguma atcelšana kopumā patērētājam rada īpaši nelabvēlīgas sekas (rezolūīvās daļas 2. punkts).

Spriedums, 2020. gada 3. marts (virspalāta), Gómez del Moral Guasch (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Mainīga procentu likme – Atsauces indekss, kas balstīts uz krājbanku hipotekārajiem aizdevumiem – Indekss, kas izriet no normatīvas vai administratīvas tiesību normas – Pārdevēja vai piegādātāja īstenota vienpusēja šāda noteikuma iekļaušana – Valsts tiesas veikta pārskatāmības prasības ievērošanas pārbaude – Noteikuma negodīgā rakstura konstatēšanas sekas

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš⁴¹, Tiesa atgādina, ka Direktīvas 93/13 6. panta I. punkts neliedz valsts tiesai atbilstoši līgumtiesību principiem atcelt tāda līguma negodīgu noteikumu, kas ir noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, aizstājot to ar papildinošu valsts tiesību normu tādās situācijās, kad šāda noteikuma atzīšana par

⁴⁰ Šis spriedums ir aplūkots arī V.3. sadaļā "Citas sekas".

⁴¹ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.1. iedaļu "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kas ataino obligātas tiesību normas", 9. lpp.

spēkā neesošu uzliktu tiesai pienākumu atcelt līgumu kopumā, tādējādi patērētājam radot īpaši nelabvēlīgas sekas (61. punkts).

Šādas līguma atcelšanas sekas principā varētu būt tādas, ka tūlīt kļūst atmaksājama aizdevuma atlikusī daļa, kuras apmērs var pārsniegt patērētāja finansiālās iespējas, un tādējādi drīzāk tiktu sodīts patērētājs, nevis aizdevējs, kam līdz ar to nebūs motivācijas atturēties no šādu noteikumu iekļaušanas tā piedāvātajos līgumos. Šajā lietā Spānijas likumdevējs kopš strīdīgā aizdevuma līguma noslēgšanas ir ieviesis "aizstājošu" indeksu, kam, neskarot iesniedzējtiesas veicamo pārbaudi, ir papildinošs raksturs. Šādos apstākļos Tiesa uzskata, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts pieļauj, ka tāda līguma negodīga noteikuma spēkā neesamības gadījumā, kurā ir noteikts atsauces indekss aizdevuma mainīgo procentu aprēķināšanai, valsts tiesa šo indeksu aizstāj ar minēto aizstājošo indeksu, kas ir piemērojams tad, ja līguma puses nav vienojušās citādi, ja attiecīgais hipotekārā aizdevuma līgums nevarētu pastāvēt minētā negodīgā noteikuma atcelšanas gadījumā un ja šī līguma atcelšana kopumā patērētājam radītu īpaši nelabvēlīgas sekas (63.–67. punkts un rezolutīvās daļas 4. punkts).

Spriedums, 2023. gada 12. janvāris, D.V. (Advokāta honorāri – Stundas likmes princips)
(C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Starp advokātu un patērētāju noslēgts līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu – Noteikums, kas paredz advokāta honorāra samaksu atbilstoši stundas likmes principam – 6. panta 1. punkts – Valsts tiesas pilnvaras par "negodīgu" atzīta noteikuma gadījumā

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš⁴², Tiesa lemj par to, kādas ir sekas tam, ja tiek atzīts tāda noteikuma negodīgums, kas ietverts starp advokātu un patērētāju noslēgtā juridisko pakalpojumu līgumā, kurā sniegto pakalpojumu cena ir noteikta atbilstoši stundas tarifa principam. Šajā ziņā Tiesa norāda, ka valsts tiesai ir pienākums nepiemērot šo noteikumu, ja vien patērētājs pret to neiebilst (55. punkts).

Tā precīzē, ka gadījumā, ja, piemērojot attiecīgās valsts tiesību normas, līgums par juridisko pakalpojumu sniegšanu nevar turpināt pastāvēt pēc negodīgā noteikuma par cenu atcelšanas un ja šie pakalpojumi ir jau sniegti, Direktīva 93/13 neliedz nedz atzīt šo līgumu par spēkā neesošu, nedz arī valsts tiesai atjaunot situāciju, kādā patērētājs būtu bijis šī noteikuma neesamības gadījumā, pat ja tādējādi pārdevējs vai piegādātājs par saviem pakalpojumiem nesaņemtu nekādu atlīdzību (59. punkts).

Attiecībā uz sekām, kādas pamatlietā aplūkoto līgumu atcelšana varētu radīt patērētājam, Tiesa atgādina tās judikatūru, saskaņā ar kuru aizdevuma līguma gadījumā šāda līguma pilnīga atcelšana principā izraisītu to, ka atmaksājamā aizdevuma atlikusī daļa kļūtu tūlītēji atmaksājama apmērā, kas varētu pārsniegt patērētāja finansiālās iespējas, un tādējādi varētu izraisīt tam īpaši nelabvēlīgas sekas. Tomēr līguma atcelšanas īpaši nelabvēlīgo raksturu nevar reducēt tikai uz tīri finansiāla rakstura sekām (61. punkts).

⁴² Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. I.3. sadaļas 3.2. iedaļu "Izslēgšana no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas – Līguma noteikumi, kuros definēts līguma galvenais priekšmets vai kuri attiecas uz cenu vai atlīdzību un pakalpojumiem vai precēm, kas par to jāsniedz vai jāpiegādā", 15. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī II.1. sadaļā "Jedziens "negodīgs noteikums"" un III.2. sadaļā "Labticības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības".

Nav izslēgts, ka līguma par jau sniegtiem juridiskajiem pakalpojumiem atcelšana varētu radīt patērētājam tiesiskās nedrošības situāciju, it īpaši gadījumā, ja valsts tiesības ļautu pārdevējam vai piegādātājam pieprasīt atlīdzību par šiem pakalpojumiem, balstoties uz citu pamatojumu nekā atceltais līgums. Turklāt līguma spēkā neesamība, iespējams, varētu ietekmēt saskaņā ar šo līgumu veikto darbību spēkā esamību un efektivitāti (62. punkts).

Šādos apstākļos Tiesa konstatē, ka gadījumā, ja pilnīga līguma atzīšana par spēkā neesošu radītu patērētājam īpaši nelabvēlīgas sekas – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, Direktīva 93/13 neliedz valsts tiesai novērst negodīgā noteikuma spēkā neesamību, aizstājot to ar dispozitīvu valsts tiesību normu vai normu, kas piemērojama minētā līguma pušu vienošanās gadījumā. Savukārt šī direktīva nepieļauj, ka valsts tiesa atcelto negodīgo noteikumu aizstāj ar tiesas vērtējumu par tās atlīdzības apmēru, kura jāmaksā par minētajiem pakalpojumiem (rezolutīvās daļas 4. punkts).

3. Citas sekas

Spriedums, 2015. gada 21. janvāris, Unicaja Banco un Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 un C-487/13, [EU:C:2015:21](#))

Hipotēkas līgumi – Noteikumi par nokavējuma procentiem – Negodīgi noteikumi – Piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūra – Procentu apmēra samazināšana – Valsts tiesas kompetence

Pamatlietas attiecās uz piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu tiesvedībām, kuras ierosinājušas *Unicaja Banco* un *Caixabank* saistībā ar piespiedu piedziņas vēršanu pret vairākiem ar hipotēku nodrošinātiem objektiem. Visos pamatlietās aplūkotajos aizdevuma līgumos bija iekļauta klauzula, saskaņā ar kuru gadījumā, ja aizņēmējs nepilda savus maksāšanas pienākumus, aizdevējs var noteikt atmaksas datumu agrāk, nekā sākotnēji noteikts, un pieprasīt, lai tiktu samaksāta atlikusī pamatsumma, kā arī nolīgtie procenti, nokavējuma procenti, komisijas maksas, izdevumi un citas izmaksas. *Unicaja Banco* un *Caixabank* iesniedzējtiesā ierosināja piedziņas tiesvedības attiecībā uz summām, kas bija maksājamas pēc aplūkojamajos hipotēkas līgumos paredzēto nokavējuma procentu piemērošanas.

Šajās tiesvedībās iesniedzējtiesai bija jāvērtē noteikumu par nokavējuma procentu likmi, kā arī šo likmju piemērošanas pamatsummai, kuras priekšlaicīgu atmaksājamību izraisa maksājuma nokavējums, “negodīgums” Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē. Šajā ziņā iesniedzējtiesai tomēr bija šaubas par sekām, kādas tai jāpiešķir minēto noteikumu negodīgumam, ņemot vērā valsts tiesību normu, saskaņā ar kuru valsts tiesai, kas izskata prasību par piedziņas vēršanu uz hipotēkas objektu, ir pienākums likt pārrēķināt summas, kas maksājamas atbilstoši hipotekārā aizdevuma līguma noteikumam, ja līgumos paredzēti nokavējuma procenti, kuru likme ir augstāka par trīskāršu likumisko likmi, piemērojot nokavējuma procentu likmi, kura šo maksimālo apmēru nepārsniedz.

Šajā ziņā Tiesa vispirms konstatē, ka, pēc iesniedzējtiesas skatījuma, hipotekāro aizdevumu līgumu, kuru izpilde tajā tiek prasīta, noteikumi par nokavējuma procentiem ir “negodīgi”

Direktīvas 93/13 3. panta izpratnē (27. punkts). Šajā kontekstā Tiesa atgādina, ka, runājot par sekām, kam jāizriet no konstatējuma, ka līguma, kas saista patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju, noteikums ir negodīgs, no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta izriet, ka valsts tiesām ir vienīgi pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, lai patērētājam tas nebūtu saistošs, bet tām nav tiesību koriģēt tā saturu. Līgumam principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot negodīgu noteikumu atcelšanu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama (28. punkts).

No lēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka aplūkojamajā valsts tiesību normā ir paredzēta nokavējuma procentu ierobežošana attiecībā uz aizdevuma vai kredīta līgumiem galvenā mājokļa iegādei, kas nodrošināti ar hipotēku uz attiecīgo mājokli (35. punkts). Šīs tiesību normas piemērošanas joma attiecas uz visiem hipotekārā aizdevuma līgumiem, tādējādi atšķiroties no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas, kura attiecas vienīgi uz tādiem negodīgiem noteikumiem, kas ietverti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtos līgumos. No tā izriet, ka likumdevēja paredzētais pienākums ievērot maksimālo apmēru, kas nedrīkst pārsniegt trīskāršu likumisko likmi, nekādi neietekmē tiesas vērtējumu par noteikuma par nokavējuma procentu noteikšanu negodīgumu (36. punkts).

Šajā kontekstā Tiesa atgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu līguma noteikuma negodīgumu vērtē, ņemot vērā to preču vai pakalpojumu raksturu, kuri ir līguma priekšmets, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti. No tā izriet, ka no šī viedokļa ir jāizvērtē arī tas, kādas sekas minētajam noteikumam var būt, ievērojot līgumam piemērojamās tiesības, kas ietver valsts tiesību sistēmas analīzi (37. punkts). Šajā ziņā Tiesa turklāt atgādina, ka valsts tiesai, kura iztiesā lietu tikai starp privātpersonām, piemērojot valsts tiesību normas, ir jāņem vērā valsts tiesību normu kopums un tās ir jāinterpretē, cik vien tas ir iespējams, attiecīgajā jomā piemērojamās direktīvas teksta un mērķa kontekstā, lai nonāktu pie risinājuma, kas atbilst direktīvas mērķim (38. punkts).

Līdz ar to Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts neaizliedz tādu valsts tiesību normu kā šajā lietā aplūkojamā, ja vien tās piemērošana iepriekš nenosaka minētās valsts tiesas vērtējumu par šāda noteikuma negodīgumu un nav šķērslis tam, lai šī tiesa nepiemērotu šo noteikumu, ja tā secina, ka tas ir "negodīgs". Proti, ja valsts tiesa saskaras ar līguma noteikumu par nokavējuma procentiem, kuru likme ir zemāka nekā valsts tiesībās paredzētā likme, šis likumā paredzētais maksimālais apmērs neliedz šai tiesai novērtēt šī noteikuma iespējamo negodīgumu (40. punkts un rezolūtvā daļa).

Savukārt, ja hipotekārā aizdevuma līgumā paredzētā nokavējuma procentu likme pārsniedz valsts tiesībās paredzēto likmi un tādējādi tā atbilstoši šai tiesību normai ir jāierobežo, šis apstāklis nedrīkst būt šķērslis tam, lai valsts tiesa papildus šim samazināšanas pasākumam varētu noteikt visas sekas, kādas šim iespējamam negodīgumam, ņemot vērā Direktīvu 93/13, ir attiecībā uz šo likmi ietverošo noteikumu, vajadzības gadījumā to atceļot (41. un 42. punkts).

Spridums, 2018. gada 7. augusts, Banco Santander (C-96/16 un C-94/17, [EU:C:2018:643](#))***Prasījuma cesija – Ar patērētāju noslēgts aizdevuma līgums – Līguma noteikuma par nokavējuma procentu likmi negodīguma novērtējuma kritēriji – Tā sekas***

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš⁴³, Tiesa norāda, ka Direktīvai 93/13 nav pretrunā tāda valsts tiesu judikatūra kā *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) judikatūra, atbilstoši kurai neapspriesta ar patērētāju noslēgta aizdevuma līguma noteikuma, kurā noteikta nokavējuma procentu likme, negodīgā rakstura sekas ir šo procentu pilnīga atcelšana, tomēr līgumā paredzētie parastie procenti turpina uzkrāties (rezolūīvās daļas 3. punkts).

It īpaši Tiesa norāda – no šīs direktīvas neizriet, ka par negodīgu atzīta līguma noteikuma, kurā paredzēta nokavējuma procentu likme, nepiemērošanai vai atcelšanai ir jāizraisa tādas pašas sekas attiecībā uz līguma noteikumu, kurā paredzēti parastie procenti, lai arī šie dažādie noteikumi ir skaidri nošķirami. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka nokavējuma procentu mērķis ir sodīt parādnieku par pienākuma atmaksāt aizdevumu līgumā paredzētajos termiņos nepildīšanu, atturēt šo parādnieku no saistību izpildes kavēšanas un – attiecīgā gadījumā – atlīdzināt aizdevējam maksājuma nokavējuma dēļ radušos zaudējumus. Savukārt parasto procentu uzdevums ir atlīdzība par noteiktas naudas summas nodošanu aizņēmēja rīcībā līdz tās atmaksai. Šie apsvērumi ir piemērojami neatkarīgi no tā, kā ir formulēti līguma noteikumi, kas paredz nokavējuma procentu likmes, un noteikumi, kuros paredzētas parasto procentu likmes. It īpaši tie ir attiecināmi ne tikai uz situāciju, kad nokavējuma procentu likme ir noteikta neatkarīgi no parasto procentu likmes citā noteikumā, bet arī tad, ja nokavējuma procentu likme ir noteikta, parasto procentu likmi palielinot par noteiktu skaitu procentpunktu. Pēdējā minētajā gadījumā, kad negodīgais noteikums ietver šo palielinājumu, Direktīvā 93/13 ir tikai noteikts, ka šis palielinājums ir jāatceļ (76. un 77. punkts).

Spridums, 2019. gada 26. marts (virspalāta), Abanca Corporación Bancaria (C-70/17 un C-179/17, [EU:C:2019:250](#))***Hipotekārā aizdevuma līguma noteikums par kredīta pirmstermiņa atmaksu – Noteikuma daļēja negodīguma atzīšana – Valsts tiesas pilnvaras par “negodīgu” atzīta noteikuma gadījumā – Negodīga noteikuma aizstāšana ar valsts tiesību normu***

Pamatlietas attiecas uz Spānijā noslēgtiem hipotekārā aizdevuma līgumiem, kuros ir ietverts noteikums, kas citastarp ļauj pieprasīt līguma pirmstermiņa izpildi pat tad, ja nav veikts kaut vai tikai viens ikmēneša maksājums.

Iesniedzējtiesas vērsās Tiesā, lai noskaidrotu, vai Direktīvas 93/13 6. un 7. pants būtībā ir interpretējams tādējādi, ka tad, ja noteikums par hipotekārā aizdevuma līguma pirmstermiņa izpildi tiek atzīts par negodīgu, to tomēr var daļēji saglabāt, atceļot elementus, kas to padara par negodīgu. Iesniedzējtiesas jautā arī, vai pretējā gadījumā šīs normas var interpretēt tādējādi, ka piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūru, kas ir sāka, piemērojot šo noteikumu,

---

⁴³ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. II.1. sadaļu “Jēdziens “negodīgs noteikums””, 19. lpp.

tomēr var turpināt, papildinoši piemērojot valsts tiesību normu, ja neiespējamība izmantot šo procedūru varētu būt pretrunā patērētāju interesēm.

Šajā ziņā Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 6. un 7. pants ir interpretējams vispirms tādējādi, ka tie nepieļauj, ka par negodīgu atzīts noteikums par hipotekārā aizdevuma līguma pirmstermiņa izpildi tiek daļēji saglabāts, atceļot elementus, kas to padara par negodīgu, ja šādas atcelšanas dēļ būtu jāpārskata minētā noteikuma saturs, ietekmējot tā būtību. Pēc tam Tiesa norāda, ka šie paši panti pieļauj, ka valsts tiesa novērš šāda negodīga noteikuma spēkā neesamību, aizstājot to ar jaunu tiesību normu, ar ko ir pamatots šis noteikums, redakciju, kura ir piemērojama gadījumā, ja starp līguma pusēm ir panākta vienošanās, ciktāl attiecīgais hipotekārā aizdevuma līgums nevarētu turpināt pastāvēt minētā negodīgā noteikuma atcelšanas gadījumā un ir pierādīts, ka līguma atcelšana kopumā patērētājam rada īpaši nelabvēlīgas sekas (rezolutīvā daļa).

Protams, ja valsts tiesa konstatē tāda negodīga noteikuma spēkā neesamību, kas ir ietverts pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja noslēgtā līgumā, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesību normu, kura valsts tiesai ļauj papildināt šo līgumu, pārskatot šī noteikuma saturu. Tādējādi, ja valsts tiesa drīkstētu pārskatīt šādā līgumā ietvertu negodīgu noteikumu saturu, šāda iespēja varētu apdraudēt Direktīvas 93/13 7. pantā paredzētā mērķa īstenošanu ilgtermiņā. Šī iespēja likvidētu preventīvo ietekmi, kāda attiecībā uz pārdevējiem vai piegādātājiem ir vienkāršai šādu negodīgu noteikumu nepiemērošanai patērētājiem, ciktāl pārdevējiem vai piegādātājiem joprojām pastāvētu vilinājums izmantot minētos noteikumus, zinot, ka pat tad, ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, valsts tiesa tomēr līgumu varētu vajadzīgajā mērā papildināt tā, lai tādējādi nodrošinātu pārdevēju vai piegādātāju intereses (53. un 54. punkts).

Tomēr, ja starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgts līgums pēc negodīga noteikuma atcelšanas nevar turpināt pastāvēt, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts neliedz valsts tiesai atbilstoši līgumtiesību principiem atcelt negodīgo noteikumu, aizstājot to ar papildinošu valsts tiesību normu tādās situācijās, kad negodīgā noteikuma atzīšana par spēkā neesošu uzliktu tiesai pienākumu atcelt līgumu kopumā, tādējādi radot patērētājam īpaši nelabvēlīgas sekas, kā dēļ pēdējais minētais tiktu sodīts (56. punkts).

Šāda aizstāšana ir pilnībā pamatota, ņemot vērā Direktīvas 93/13 mērķi. Tā ir saderīga ar šīs direktīvas 6. panta 1. punkta mērķi, jo šīs tiesību normas mērķis ir formālo līdzsvaru, ko līgums rada līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos, aizstāt ar reālu līdzsvaru, lai atjaunotu pēdējo minēto vienlīdzību, nevis lai atceltu visus līgumus, kuros ir ietverti negodīgi noteikumi (57. punkts).

Ja nebūtu atļauts negodīgu noteikumu aizstāt ar papildinošu valsts tiesību normu, paredzot tiesai pienākumu pilnībā atcelt līgumu, patērētājam varētu rasties īpaši nelabvēlīgas sekas, tāpēc varētu tikt apdraudēta preventīvā iedarbība, kas izriet no līguma atcelšanas. Runājot par aizdevuma līgumu, šādas atcelšanas sekas principā ir tādas, ka tūlīt kļūst atmaksājama aizdevuma atlikusī daļa, kuras apmērs var pārsniegt patērētāja finansiālās iespējas, un tādējādi tiek sodīts patērētājs, nevis aizdevējs, kuram līdz ar to nebūs motivācijas atturēties no šādu noteikumu iekļaušanas tā piedāvātajos līgumos (58. punkts).

Analogu iemeslu dēļ Tiesa nospriež, ka situācijā, kad starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgts hipotekārā aizdevuma līgums nevar turpināt pastāvēt pēc tāda negodīga noteikuma atcelšanas, kura formulējums ir balstīts uz tiesību normu, kas piemērojama gadījumā, ja starp līguma pusēm ir panākta vienošanās, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts arī neliedz valsts tiesai, lai novērstu šī līguma spēkā neesamību, šo noteikumu aizstāt ar jaunu šīs atsaucēs tiesību normas redakciju, kas ir ieviesta pēc līguma noslēgšanas, ciktāl līguma atcelšana patērētājam radītu īpaši nelabvēlīgas sekas (59. punkts).

Iesniedzējtiesām saskaņā ar valsts tiesību normām, izmantojot objektīvu pieeju, ir jāpārbauda, vai šo noteikumu atcelšanas sekas būtu tādas, ka hipotekārā aizdevuma līgumi vairs nevarētu pastāvēt.

Šādā gadījumā iesniedzējtiesām jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkoto hipotekārā aizdevuma līgumu atcelšana attiecīgajiem patērētājiem radīs īpaši nelabvēlīgas sekas. Šajā ziņā Tiesa norāda – no iesniedzējtiesu nolēmumiem izriet, ka šāda atcelšana varētu it īpaši ietekmēt valsts tiesību procesuālās normas, saskaņā ar kurām bankas var tiesā panākt, ka patērētājs atmaksā visu atlikušo aizdevuma summu (61. punkts).

Spridums, 2019. gada 7. novembris, Kanyeba u.c. (apvienotās lietas no C-349/18 līdz C-351/18, [EU:C:2019:936](#))

Vispārējie dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma pārvadājumu nosacījumi – Noteikums par līgumsodu – Valsts tiesas pilnvaras

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš⁴⁴, Tiesa, skatot pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja noslēgtā līgumā ietvertu noteikumu par līgumsodu, nospriež, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts nepieļauj to, ka valsts tiesa, kura konstatē šāda noteikuma par līgumsodu negodīgumu, samazina patērētājam atbilstoši šim noteikumam piemērojamā līgumsoda apmēru (rezolūīvās daļas 2. punkts).

Spridums, 2020. gada 9. jūlijs, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Noteikums par procentu likmes mainīguma ierobežošanu (tā dēvētais noteikums par “minimālo procentu likmi”) – Pārjaunojuma līgums – Atteikšanās no prasības tiesā par līguma noteikumiem – Saistoša rakstura neesamība

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš⁴⁵, Tiesa uzskata, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam nav pretrunā tas, ka par tādu pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja noslēgtā līguma noteikumu, kura negodīgumu var konstatēt tiesā, var tikt noslēgts tāds pārjaunojuma līgums starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, ar kuru patērētājs atsakās no sekām, ko izraisītu šī noteikuma negodīguma atzīšana, ar nosacījumu, ka šī

⁴⁴ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. V.2. sadaļu “Negodīga noteikuma aizstāšana”, 53. lpp.

⁴⁵ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. II.1. sadaļu “Jēdziens “negodīgs noteikums””, 20. lpp. Šis spriedums ir aplūkots arī II.2. sadaļā “Jēdziens “noteikums, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās” un III.2. sadaļā “Labcitības, līdzsvarotības un pārskatāmības prasības”.

atteikšanās izriet no brīvas un apzinātas patērētāja piekrišanas, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai (rezolūtīvās daļas 1. punkts).

Tiesa precizē, ka patērētāja atteikšanos atsaukties uz negodīga noteikuma spēkā neesamību var ņemt vērā tikai tad, ja atteikšanās brīdī patērētājs ir apzinājies to, ka šis noteikums nav saistošs, un no tā izrietošās sekas. Tikai šādā gadījumā var uzskatīt, ka viņa pievienošanās šāda noteikuma pārjaunošanai izriet no brīvas un apzinātas piekrišanas, ievērojot Direktīvas 93/13 3. pantā paredzētās prasības, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai (29. punkts).

4. Atzīšanas par spēkā neesošu seku ierobežošana laikā

Spridums, 2016. gada 21. decembris (virspalāta), Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, [EU:C:2016:980](#))

Hipotekārie aizdevumi – Negodīgi noteikumi – Atzīšana par spēkā neesošu – Valsts tiesas veikta negodīga noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu iedarbības laikā ierobežošana

Pamatlietas attiecās uz hipotekārā aizdevuma līgumos iekļautiem noteikumiem, kuros paredzēta minimālā procentu likme, par kuru mainīgā procentu likme nevar būt zemāka. Lai arī šie noteikumi par procentu likmes minimumu ar Spānijas Augstākās tiesas iepriekš pasludinātu spriedumu, ņemot vērā Tiesas judikatūru par Direktīvas 93/13 interpretāciju, bija atzīti par negodīgiem, tomēr šī tiesa vispārīgi bija ierobežojusi šo noteikumu atzīšanas par spēkā neesošiem ar atlīdzināšanu saistītās sekas, attiecinot tās tikai uz summām, kuras bija nepamatoti samaksātas pēc tās principiālā sprieduma pasludināšanas. Šajos apstākļos iesniedzējtiesas, kurās bija vērsušies patērētāji, ko skāra minētie noteikumi par procentu likmes minimumu, jautāja, vai šāda noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu seku ierobežošana laikā ir saderīga ar Direktīvu 93/13.

Spridumā Tiesa uzsver, ka gadījumā, kad tiek konstatēts noteikuma negodīgums Direktīvas 93/13 izpratnē, sekām ir jābūt tādām, ka tiek atjaunots stāvoklis, kurā patērētājs būtu bijis, ja šāda noteikuma nebūtu. Līdz ar to šajā gadījumā, konstatējot noteikumu par procentu likmes minimumu negodīgumu, bija jābūt iespējamam īstenot to priekšrocību atmaksāšanu, kas bija nepamatoti iegūtas uz patērētāju rēķina (66. un 67. punkts).

Šajā ziņā Tiesa precizē – lai gan valsts tiesa var izlemt, ka tās spriedumam tiesiskās drošības interesēs nav jāietekmē situācijas, kuras ir galīgi atrisinātas ar agrākiem tiesas nolēmumiem, vienīgi Tiesa var lemt par tās sniegtas Savienības tiesību normas interpretācijas ierobežošanu laikā. Turklāt, ciktāl noteikumu par procentu likmes minimumu spēkā neesamības seku ierobežošana laikā, kādu ir noteikusi Spānijas Augstākā tiesa, atņem patērētājiem tiesības uz pilnīgu to summu atmaksāšanu, kuras viņi ir nepamatoti samaksājuši, tā nodrošina tikai nepilnīgu un nepietiekamu patērētāju aizsardzību. Šajos apstākļos šāda ierobežošana nav nedz atbilstošs, nedz efektīvs līdzeklis šāda veida noteikumu izmantošanas novēršanai – pretēji tam, kas paredzēts direktīvā. Tādējādi Savienības tiesības nepieļauj šo negodīga noteikuma spēkā neesamības ar atlīdzināšanu saistīto seku ierobežošana laikā (70., 72., 73. un 75. punkts, kā arī rezolūtīvā daļa).

Spridums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), Ibercaja Banco (C-869/19, [EU:C:2022:397](#))

Hipotēkas līgums – Šajā līgumā ietvertā “noteikuma par procentu likmes minimumu” negodīgums – Valsts tiesību normas par apelācijas tiesvedību – Negodīga līguma noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu seku ierobežojums laikā – Atlīdzināšana – Apelācijas sūdzību izskatošās valsts tiesas pilnvaras veikt pārbaudi pēc savas ierosmes

Strīds pamatlietā bija starp L un *Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU*, kuras tiesību pārņēmēja ir *Unicaja Banco SA*, par to, ka attiecīgā valsts apelācijas tiesa pēc savas ierosmes nav izvirzījusi pamatu par Savienības tiesību pārkāpumu. Banka piešķīra L hipotekāro aizdevumu. Šis līgums ietvēra noteikumu par procentu likmes minimumu, saskaņā ar kuru mainīgā likme nevar būt zemāka par 3 %. L pret šo banku cēla prasību, lai panāktu, ka šis noteikums tiek atzīts par spēkā neesošu un tiek atmaksātas nepamatoti iekasētās summas, apgalvojot, ka šis noteikums ir jāatzīst par negodīgu tā nepārskatāmības dēļ. Pirmās instances tiesa prasību apmierināja, saskaņā ar valsts judikatūru ierobežojot laikā ar atlīdzinājumu saistītās sekas. Apelācijas instances tiesa, kurā vērsās banka, neuzdeva atmaksāt visas uz “noteikuma par procentu likmes minimumu” pamata iekasētās summas, jo L nebija apelācijas kārtībā pārsūdzējis pirmajā instancē pasludināto spriedumu. Saskaņā ar Spānijas tiesībām, ja daļu sprieduma rezolutīvās daļas neviena no pusēm nav pārsūdzējusi, apelācijas instances tiesa nevar to atcelt vai grozīt. Šim noteikumam ir līdzība ar *res judicata* spēku. Tāpēc Spānijas Augstākā tiesa uzdeva Tiesai jautājumus par valsts tiesību saderību ar Savienības tiesībām, it īpaši attiecībā uz apstākli, ka valsts tiesa, kas izskata apelācijas sūdzību par spriedumu, ar ko laika ziņā ierobežota tādu summu atlīdzināšana, kuras patērētājs nepamatoti samaksājis saskaņā ar līguma noteikumu, kas atzīts par negodīgu, nevar pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu par Direktīvas 93/13 pārkāpumu un piespriest atmaksāt visas minētās summas.

Spridumā Tiesa izvērtē mijiedarbību starp atsevišķiem valsts procesuālo tiesību principiem, kas reglamentē apelācijas tiesvedību, piemēram, dispozitivitātes, prasījuma robežu nepārkāpšanas un *reformatio in peius* aizlieguma principiem, un valsts tiesas pilnvarām pēc savas ierosmes pārbaudīt līguma noteikuma negodīgumu.

Šajā ziņā tā uzskata, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts liedz piemērot tādus valsts procesuālo tiesību principus, saskaņā ar kuriem valsts tiesa, kas izskata apelācijas sūdzību par spriedumu, ar kuru laika ziņā ir ierobežota tādu summu atmaksa, ko patērētājs ir nepamatoti samaksājis saskaņā ar līguma noteikumu, kurš atzīts par negodīgu, nevar pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu par šīs direktīvas normas pārkāpumu un piespriest atmaksāt visas minētās summas, ja tajā, ka attiecīgais patērētājs šo ierobežojumu laika ziņā nav apstrīdējis, nav vainojama viņa pilnīga pasivitāte. Šajā gadījumā Tiesa precīzē – tas, ka patērētājs paredzētajā termiņā nebija iesniedzis apelācijas sūdzību, varēja būt izskaidrojams ar to, ka apelācijas iesniegšanas termiņš jau bija beidzies brīdī, kad Tiesa pasludināja spriedumu *Gutiérrez Naranjo* u.c.⁴⁶, kurā Tiesa par nesaderīgu ar minēto direktīvu atzina valsts tiesu judikatūru, ar ko laika ziņā ir ierobežotas ar atlīdzināšanu saistītās sekas, kuras saistītas ar to, ka līguma noteikums atzīts par negodīgu. Līdz ar to pamatlietā attiecīgais patērētājs, neiesniedzams apelācijas sūdzību, nav izrādījis pilnīgu pasivitāti. Šādos apstākļos valsts procesuālo principu piemērošana,

⁴⁶ Spridums, 2016. gada 21. decembris, [Gutiérrez Naranjo u.c.](#) (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980), kas atspoguļots V.4. sadaļā “Atzīšanas par spēkā neesošu seku ierobežošana laikā”.

tādējādi liedzot viņam izmantot līdzekļus, ar kuriem viņam būtu iespējams īstenot no direktīvas par negodīgiem līgumu noteikumiem izrietošās tiesības, ir pretrunā efektivitātes principam, jo tā šo tiesību aizsardzību var padarīt neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu (38. un 39. punkts, kā arī rezolutīvā daļa).

VI. Līdzekļi negodīga noteikuma izmantošanas novēršanai

1. Kolektīvas prasības vai populārprasības

Spridums, 2012. gada 26. aprīlis, Invitel (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))

Pārdevēja vai piegādātāja vienpusēji veikti līguma noteikumu grozījumi – Populārprasība izbeigt darbību, ko patērētāju vārdā cēlusi valsts tiesību aktos pilnvarota organizācija – Noteikuma negodīgā rakstura konstatēšana – Tiesiskās sekas

Šajā spriedumā, kura faktiskie un tiesiskie apstākļi ir izklāstīti iepriekš⁴⁷, Tiesa vispirms atgādina, ka Direktīvā 93/13 dalībvalstīm ir noteikts pienākums atļaut personām vai iestādēm, kurām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, vērsties tiesā ar prasību izbeigt darbību, lai noteiktu, vai vispārējai izmantošanai formulēti līguma noteikumi nav negodīgi, un lai attiecīgā gadījumā panāktu šādu noteikumu aizliegumu. Šajā ziņā Tiesa tomēr precizē, ka ar šo direktīvu nav paredzēts saskaņot sodus, kas ir piemērojami gadījumos, kad tiesvedībās, kuras uzsākušas šīs personas vai iestādes, tiek konstatēts noteikuma negodīgais raksturs (35. un 36. punkts).

Turpinot Tiesa norāda, ka populārprasību atturošā mērķa efektīva īstenošana prasa, lai uz šādas pret konkrēto pārdevēju vai piegādātāju celtas prasības pamata par negodīgiem atzīti noteikumi nebūtu saistoši nedz patērētājiem, kas attiecīgā gadījumā ir dalībnieki tiesvedībā, nedz patērētājiem, kas tādi nav, bet ar šo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram piemērojami tie paši vispārīgie noteikumi. Šajā kontekstā Tiesa uzsver, ka populārprasības, kuru mērķis ir negodīgu noteikumu atcelšana, tāpat var celt pirms to izmantošanas līgumos (38. punkts).

Šajos apstākļos Tiesa konstatē, ka apstrīdētie tiesību akti, saskaņā ar kuriem tiesas pēc populārsūdzības veikta negodīga noteikuma atzīšana par spēkā neesošu ir piemērojama ikvienam patērētājam, kurš noslēdzis tādu līgumu ar pārdevēju vai piegādātāju, kurā ietverts šis noteikums, pilnībā iekļaujas Direktīvas 93/13 loģikā, atbilstoši kurai dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu izmantošanu. Līdz ar to šie tiesību akti ir atzīti par saderīgiem ar šo direktīvu.

Pēc tam Tiesa precizē, ka arī nākotnē valsts tiesām pēc savas ierosmes ir jāizdara visi no prasības izbeigt darbību ietvaros izdarītā konstatējuma par spēkā neesamību izrietošie secinājumi, lai negodīgais noteikums nebūtu saistošs patērētājiem, kas noslēguši līgumu, kurā ietverts šāds noteikums un kuram piemērojami tie paši vispārīgie noteikumi (43. punkts un rezolūtvās daļas 2. punkts).

⁴⁷ Par lietas faktisko un tiesisko kontekstu skat. III.1. sadaļu "Vērtējuma kritēriji", 27. lpp.

Spridums, 2014. gada 27. februāris, Pohotovost' (C-470/12, [EU:C:2014:101](#))**Šķirējtiesas nolēmuma piespiedu izpilde – Pieteikums par iestāšanos izpildes procedūrā – Patērētāju tiesību aizsardzības apvienība – Valsts tiesību akti, kuri nepieļauj šādu iestāšanos – Dalībvalstu procesuālā autonomija**

Sabiedrība *Pohotovost'* piešķīra aizņēmējam patēriņa kredītu. Ar arbitražas spriedumu šim aizņēmējam tika piespriests atlīdzināt ar līguma izpildi saistītās summas. Pēc *Pohotovost'* iesniegtā pieteikuma par arbitražas sprieduma izpildi pilnvarotais tiesu izpildītājs vērsās *Okresný súd Svidník* (Svidnikas rajona tiesa, Slovākija; turpmāk tekstā – "valsts tiesa") ar pieteikumu ļaut izpildīt minēto spriedumu.

Saistībā ar šo izpildes procedūru patērētāju tiesību aizsardzības apvienība lūdza atļauju iestāties lietā. Šī apvienība norādīja uz tiesu izpildītāja objektivitātes trūkumu, jo viņam pagātnē esot bijušas darba attiecības ar *Pohotovost'*. Pēc tam, kad valsts tiesa bija izdevusi rīkojumu par līguma ļaut iestāties lietā nepieņemamību, tajā tika celta prasība par šo rīkojumu. Šajā gadījumā minētā apvienība būtībā apgalvoja, ka tiesa neesot piešķirusi aizņēmējam pietiekamu aizsardzību pret negodīgu šķirējklauzulu.

Piemērojot Slovākijas tiesisko regulējumu, patērētāju tiesību aizsardzības apvienība var iestāties lietā par tiesību saturu, kurā iesaistīts patērētājs. Tomēr, piemērojot *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovākijas Republikas Augstākā tiesa) judikatūru, šādas apvienības iestāšanās valsts tiesas sprieduma vai galīga arbitražas nolēmuma izpildes procedūrās, kurās iesaistīts patērētājs, nav pieļaujama.

Šajā kontekstā valsts tiesa nolēma vērsties Tiesā. Spriedumā Tiesa atzīst, ka Direktīva 93/13 un Hartas 38. un 47. pants attiecīgi par patērētāju aizsardzību un tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību pieļauj valsts tiesisko regulējumu, kuru piemērojot patērētāju tiesību aizsardzības apvienība nevar iestāties lietā konkrēta patērētāja atbalstam galīga arbitražas sprieduma izpildes procedūrā, kas vērsta pret šo patērētāju (rezolutīvā daļa).

Tiesa precizē, ka valsts tiesai, kurā iesniegts pieteikums par galīga šķirējtiesas sprieduma izpildi, tiklīdz tai ir zināmi vajadzīgie tiesiskie un faktiskie apstākļi, pēc savas ierosmes ir jāizvērtē, vai ir negodīgi tie līguma noteikumi, ar kuriem pamatots šajā spriedumā konstatētais parāds (42. punkts).

Turklāt attiecībā uz patērētāju tiesību aizsardzības apvienību lomu Tiesa norāda, ka Direktīvas 93/13 7. panta 1. un 2. punktā šādām apvienībām ir paredzēta iespēja celt prasību tiesā, lai noteiktu, vai vispārīgai izmantošanai formulētie noteikumi nav negodīgi, un panāktu šādu noteikumu aizliegumu. Šajā ziņā tā precizē, ka šādi celtas prasības izbeigt darbību var īstenot, pat ja noteikumi, kurus tiek lūgts aizliegt, nav izmantoti konkrētos līgumos. Turpretī, tā kā nav Savienības regulējuma par patērētāju tiesību aizsardzības apvienību iespēju iestāties lietā individuālos strīdos, kuros iesaistīti patērētāji, šo jautājumu regulē katra dalībvalsts saskaņā ar procesuālās autonomijas principu un ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus (43., 44. un 46. punkts).

Attiecībā uz līdzvērtības principu Tiesa secina, ka šajā gadījumā tas nav pārkāpts. Tas, ka ir izslēgta jebkādu trešo personu iestāšanās lietā jebkādā valsts tiesas nolēmuma vai galīga

arbitrāžas sprieduma izpildes procedūrā, ir spēkā neatkarīgi no tā, vai ir norādīts uz Savienības vai valsts tiesību pārkāpumu. Tāpat Tiesa konstatē, ka arī efektivitātes princips nav pārkāpts. Tādējādi tā vispirms precizē, ka direktīvā par negodīgiem noteikumiem patērētāju tiesību aizsardzības apvienībām nav paredzētas tiesības iestāties lietā individuālos strīdos, kuros iesaistīti patērētāji. Tā, Hartas 38. pants par nepieciešamību nodrošināt augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni neliek interpretēt šo direktīvu tādējādi, ka tā ietvertu šādu tiesību atzīšanu. Turklāt Tiesa secina, ka, ciktāl minētajā direktīvā ir paredzēts valsts tiesas pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt līgumu noteikumu negodīgumu, atteikums atļaut šādai apvienībai iestāties lietā patērētāja atbalstam nav tā tiesību uz tiesību aizsardzību tiesā pārkāpums. Tomēr Tiesas ieskatā šis atteikums neskar šādas apvienības tiesības, it īpaši iesniegt kolektīvu prasību vai tieši pārstāvēt patērētāju jebkādā procedūrā (49., 50., 52. un 54.–56. punkts).

Spriedums, 2016. gada 14. aprīlis, Sales Sinués (C-381/14 un C-385/14, [EU:C:2016:252](#))

Hipotēkas līgumi – Noteikums par minimālo procentu likmi – Noteikuma pārbaude nolūkā to atzīt par spēkā neesošu – Kolektīva tiesvedība – Prasība par noteikuma izmantošanas pārtraukšanu – Individuālas tiesvedības, kurai ir tāds pats priekšmets, apturēšana

2005. gadā aizņēmēji ar divām Spānijas banku iestādēm noslēdza hipotekārā aizdevuma pārjaunojuma līgumu un hipotekārā aizdevuma līgumu. Līgumos bija ietverts tā dēvētais noteikums par minimālo procentu likmi, kurā bija paredzēta nominālā minimālā gada likme, kā arī tās maksimālā robeža. Piemērojot šo noteikumu un neatkarīgi no tirgus likmju svārstībām šajos līgumos paredzētās procentu likmes nevarēja būt zemākas par minētajā noteikumā paredzēto.

Uzskatīdami, ka šie noteikumi par minimālo procentu likmi tiem ir bijuši banku iestāžu uzspiesti un radīja nelīdzsvarotību viņiem par sliktu, katrs no aizņēmējiem cēla prasību *Juzgado de lo Mercantil n^o9 de Barcelona* (Barselonas Komerctiesa Nr. 9, Spānija; turpmāk tekstā – “valsts tiesa”) par šo noteikumu atzīšanu par spēkā neesošiem. Pirms šīm prasībām patērētāju asociācija bija cēlusi kolektīvu prasību pret vairākām banku iestādēm ar mērķi tostarp panākt to, ka aizdevuma līgumos tiek izbeigta tā saukto noteikumu par minimālo procentu likmi izmantošana.

Šajā gadījumā banku iestādes lūdza apturēt attiecīgās tiesvedības, līdz tiks pieņemts galīgais nolēmums, ar kuru tiks izbeigta kolektīvā tiesvedība. Aizņēmēji iebilda pret šo apturēšanu. Valsts tiesa uzskatīja, ka saskaņā ar Spānijas procesuālo tiesību normu tai ir pienākums apturēt tajā celto individuālo prasību izskatīšanu līdz brīdim, kad tiks pieņemts galīgais nolēmums kolektīvās prasības tiesvedībā. Šādas apturošās iedarbības dēļ individuālā prasība tiktu pakārtota kolektīvajai prasībai gan tiesvedības norises, gan rezultāta ziņā.

Tā kā Tiesai bija uzdots prejudiciāls jautājums, tā lēma, kā interpretējams Direktīvas 93/13 7. pants. Tās ieskatā šī tiesību norma nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiesai, kurā celta patērētāja individuāla prasība par līguma, kas to saista ar pārdevēju vai piegādātāju, noteikuma atzīšanu par negodīgu, ir noteikts pienākums automātiski apturēt šādu prasību, līdz tiks pieņemts galīgs nolēmums attiecībā uz izskatīšanā esošu kolektīvu prasību, kuru cēlusi patērētāju asociācija, lai it īpaši panāktu, ka šāda paša veida līgumos tiek izbeigts izmantot noteikumus, kas ir analogiski noteikumam, uz kuru attiecas šī individuālā prasība. Tiesa precizē,

ka šī neatbilstība pastāv it īpaši tad, ja, veicot minēto apturēšanu, nav iespējams ņemt vērā to, vai no patērētāja, kurš ir individuāli vērsies tiesā, aizsardzības viedokļa šāda apturēšana ir atbilstoša, nedz arī šis patērētājs var nolemt norobežoties no minētās kolektīvās prasības (rezolutīvā daļa).

Tiesa atgādina, ka līdztekus patērētāja subjektīvajām tiesībām vērsties tiesā, lai tiktu pārbaudīts līguma, kura puse viņš ir, noteikuma negodīgais raksturs, Direktīvā 93/13 dalībvalstīm ir ļauts iedibināt standartlīgumos ietvertu negodīgo noteikumu kontroli, izmantojot patērētāju tiesību aizsardzības apvienību celtas prasības par noteikuma izmantošanas izbeigšanu atbilstoši Direktīvas 93/13 7. panta 2. punktam. Tādējādi Tiesa norāda, ka šo prasību preventīvais raksturs un atturošais mērķis, kā arī to neatkarība no jebkāda konkrēta individuāla strīda nozīmē, ka tās var celt, pat ja noteikumi, kurus tiek lūgts aizliegt, nav izmantoti konkrētajos līgumos. Līdz ar to Tiesa uzsver, ka individuālajām un kolektīvajām prasībām ir dažādi tiesiskie mērķi un sekas. Tādējādi to norisei vajadzētu attiekties vienīgi uz procesuāla rakstura prasībām, kas saistītas it īpaši ar pareizu tiesvedību un nepieciešamību izvairīties no pretrunīgiem tiesu nolēmumiem, tomēr neļaujot vājināt patērētāju aizsardzību (21., 29. un 30. punkts).

Tā kā nav saskaņotu procesuālo noteikumu, kas piemērojami attiecībām starp kolektīvajām un individuālajām prasībām, katrai dalībvalstij ir jāparedz šādi noteikumi saskaņā ar procesuālās autonomijas principu un ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus. Šajā gadījumā Tiesa norāda, ka Spānijas procesuālo tiesību norma, saskaņā ar kuru valsts tiesai ir pienākums automātiski apturēt patērētāja individuālu prasību, ar ko lūdz konstatēt līguma noteikuma negodīgumu, līdz tiks pieņemts galīgs nolēmums attiecībā uz izskatīšanā esošu kolektīvu prasību, nerada šaubas par līdzvērtības principa ievērošanu. Turpretī tā tas neesot attiecībā uz efektivitātes principu, ciktāl šī procesuālā tiesību norma varot liegt patērētājam individuāli atsaukties uz tiesībām, kas atzītas ar šo direktīvu. Tiesa konstatē, ka patērētāju katrā ziņā saista kolektīvās prasības iznākums, pat ja viņš ir nolēmis tajā nepiedalīties, un viņš ir atkarīgs no tiesas nolēmuma par kolektīvo prasību pieņemšanas termiņa (32., 33., 36. un 39. punkts).

Turklāt, ja patērētājs vēlas piedalīties kolektīvajā prasībā, uz viņu attiecas ierobežojumi saistībā ar kompetentās tiesas noteikšanu un pamatiem, uz kādiem var atsaukties. Patērētājs zaudē arī citas tiesības, kas viņam tiktu atzītas individuālas prasības gadījumā, piemēram, tiesības uz to, ka tiek ņemti vērā viņa lietu raksturojošie apstākļi, un iespēja atteikties no negodīgā noteikuma nepiemērošanas. Minētā procesuālā noteikuma piemērošana liedz arī valsts tiesai novērtēt individuālās prasības apturēšanas līdz galīgā nolēmuma pasludināšanai kolektīvajā prasībā atbilstību. Šajā kontekstā Tiesa secina, ka šādu efektivitātes trūkumu nevar pamatot nepieciešamība novērst pretrunīgu tiesu nolēmumu risku, jo atšķirībai starp kolektīvā un individuālā prasībā veiktās tiesas pārbaudes raksturu principā būtu jānovērš šāds risks. Šādu trūkumu nevar arī pamatot ar nepieciešamību novērst tiesu pārpludināšanu ar prasībām, jo Direktīvā 93/13 patērētājiem atzīto tiesību efektīvu īstenošanu nevar likt apstrīdēt apsvērumi, kas saistīti ar dalībvalsts tiesu sistēmas organizāciju (37., 38. un 40.–42. punkts).

2. Tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību garantēšana

Spridums, 2014. gada 17. jūlijs, *Sánchez Morcillo un Abril García* (C-169/14, [EU:C:2014:2099](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Negodīgi noteikumi – Procedūra piedziņas vēršanai uz hipotēkas objektu – Tiesības celt prasību

2003. gadā prasītāji ar *Banco Bilbao* parakstīja notariālu aktu par hipotekārā aizdevuma piešķiršanu, iekļājot savu mājokli. Parādnieku pienākuma veikt ikmēneša maksājumus aizdevuma atmaksai neizpildes dēļ *Banco Bilbao* pieprasīja visas aizdevuma summas kopā ar parastajiem un nokavējuma procentiem atmaksu, kā arī iekļātā nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanu izsolē par labu bankai.

Pēc piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūras sākšanas parādnieki iesniedza pret to iebildumus, kas pirmajā instancē tika noraidīti. Parādnieki šo nolēmumu pārsūdzēja *Audiencia Provincial de Castellón* (Kasteljonas provinces tiesa, Spānija; turpmāk tekstā – “valsts tiesa”).

Saskaņā ar Spānijas civilprocesuālo regulējumu kreditors var iesniegt apelācijas sūdzību par nolēmumu, ar ko, apmierinot parādnieka iesniegtos iebildumus, ir izbeigta piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūra. Turpretī minētajā regulējumā parādniekam, kura iebildumi ir noraidīti, nav atļauts iesniegt apelācijas sūdzību par nolēmumu, ar ko uzdots turpināt piespiedu piedziņas procedūru. Tiesa, kas izskata lietu pēc būtības, nevar arī apturēt piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūru, bet var vienīgi piešķirt kompensāciju par zaudējumiem, kas nodarīti patērētājam.

Šajā gadījumā valsts tiesai bija šaubas par šī Spānijas tiesiskā regulējuma saderību ar patērētāju tiesību aizsardzības mērķi, kāds ir Direktīvai 93/13, kā arī ar tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, kādas paredzētas Hartas 47. pantā. Šī tiesa precizēja, ka pārsūdzības tiesību piešķiršana parādniekiem varētu izrādīties vēl nozīmīgāka tāpēc, ka noteiktus pamatlietā apskatāmā aizdevuma līguma noteikumus var uzskatīt par “negodīgiem” Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē.

Spridumā Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 7. panta 1. punkts, skatot to kopā ar Hartas 47. pantu, nepieļauj tādu valsts piedziņas pasākumu sistēmu, kurā paredzēts, ka tiesa, kas izskata lietu pēc būtības, nevar apturēt piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūru un tā savā galīgajā nolēmumā var vienīgi piešķirt kompensāciju par zaudējumiem, kas nodarīti patērētājam. Tiesa precizē – nesaderība ir tajā, ka patērētājs kā parādnieks, pret kuru vērsta piedziņa, nevar pārsūdzēt nolēmumu, ar kuru noraidīti viņa iebildumi pret šo piedziņu, savukārt pārdevējs vai piegādātājs – kreditors, kurš pieprasa piedziņu, – var pārsūdzēt nolēmumu, ar kuru uzdots izbeigt tiesvedību vai ar kuru negodīgais noteikums atzīts par nepiemērojamu (51. punkts un rezolutīvā daļa).

Vispirms Tiesa norāda, ka Spānijas procesuālais regulējums ierobežo tiesības pārsūdzēt nolēmumu, kurā lemts par līguma noteikuma tiesiskumu, radot atšķirīgu attieksmi pret pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju kā lietas dalībniekiem. Pārdevējam vai piegādātājam ir tiesības pārsūdzēt nolēmumu, kas ir pretrunā tā interesēm, savukārt iebildumu noraidīšanas gadījumā patērētājam šādas iespējas nav (30. punkts).

Tiesa atzīst – tā kā valsts tiesībās paredzētie piespiedu piedziņas mehānismi nav saskaņoti, ieviešanas noteikumi, kas piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūrā ir pieļaujami saistībā ar apelācijas sūdzību iesniegšanu par nolēmumu, kurā lemts par līguma noteikuma tiesiskumu, atbilstoši dalībvalstu procesuālās autonomijas principam ietilpst dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi (31. punkts).

Turpinot – Tiesa konstatē, ka saskaņā ar Savienības tiesībām efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips attiecas tikai uz tiesībām piekļūt tiesai. Tāpēc faktu, ka patērētājs kā parādnieks piedziņas vēršanas uz hipotēkas objektu procedūrā var celt prasību tikai vienā tiesu instancē, lai īstenotu savas Direktīvā 93/13 paredzētās tiesības, kā tādu nevar uzskatīt par nesaderīgu ar Savienības tiesībām (36. punkts).

Tomēr Tiesa norāda, ka Spānijas sistēma minēto patērētāju un attiecīgā gadījumā pat viņa ģimeni pakļauj riskam pazaudēt mājokli pēc tā piespiedu pārdošanas izolē, pat ja izpildes tiesa katrā ziņā ir vismaz ātri izvērtējusi to līguma noteikumu spēkā esamību, uz kuriem pārdevējs vai piegādātājs ir balstījis savu prasību. Aizsardzību, kādu patērētājs kā parādnieks, pret kuru vērsta piedziņa, vajadzības gadījumā var izmantot kā izrietošu no noteiktas tiesas kontroles, kas tiek veikta procedūrā, kurā lieta tiek izskatīta pēc būtības un kura sāka līdztekus izpildes procedūrai, nevar mazināt šo risku, jo patērētājs saņems nevis nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu, proti, viņš netiks nostādīts situācijā, kādā viņš bija pirms nekustamā īpašuma atsavināšanas, bet labākajā gadījumā saņems kompensāciju. Taču šāda iespējamā kompensācija patērētājam piešķirts vienīgi nepilnīgu un nepietiekamu aizsardzību un līdz ar to nav nedz atbilstošs, nedz efektīvs līdzeklis Direktīvas 93/13 7. panta 1. punkta izpratnē, lai pārtrauktu par negodīgu atzīta noteikuma izmantošanu (43. punkts).

Tiesa turklāt precizē, ka Spānijas tiesiskajā regulējumā paredzētās iebildumu pret piedziņu procedūras norise patērētāju kā parādnieku, pret kuru tiek vērsta piedziņa, nostāda neizdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju kā kreditoru, kurš prasa piedziņu, ciktāl runa ir par to tiesību aizsardzību tiesā, uz kurām negodīgu noteikumu izmantošanas gadījumā var pamatoti atsaukties saskaņā ar Direktīvu 93/13. Šī situācija apdraud direktīvas mērķa īstenošanu, ņemot vērā to, ka šī neatbilstība starp procesuālajiem līdzekļiem, kas pieejami lietas dalībniekiem, tikai akcentē nevienlīdzību, kura pastāv starp līgumslēdzējām pusēm (45. un 46. punkts).

Spriedums, 2015. gada 1. oktobris, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, [EU:C:2015:637](#))

Hipotekārā aizdevuma līgums – Negodīgu noteikumu izmantošanas izbeigšana – Atbilstoši un efektīvi līdzekļi – Parāda atzišana – Notāra izdarīta atzīme par izpildāmību – Izpildu dokuments – Notāra pienākumi – Negodīgu noteikumu pārbaude pēc savas ierosmes – Pārbaude tiesā – Līdzvērtības un efektivitātes principi

Pamatlieta attiecās uz prasību atcelt notāra atteikumu dzēst atzīmi par izpildāmību, kas ar notariālu aktu izdarīta uz dokumenta par parāda atzišanu, ar kuru kāds Ungārijas patērētājs bija atzinis parādu, kas radies, pamatojoties uz aizdevuma līgumu un hipotekārā nodrošinājuma līgumu starp viņu un banku.

Tiesa norāda, ka Direktīvā 93/13 nav reglamentēts jautājums, vai gadījumos, kad valsts tiesību aktos notāram ir piešķirtas pilnvaras izdarīt atzīmi par izpildāmību uz publiska akta, kas saistīts ar līgumu, un vēlāk to dzēst, šim notāram ir arī iespēja īstenot pilnvaras, kas tieši saistītas ar tiesu varas funkciju. Tā kā Savienības tiesībās nav saskaņoti valstu piespiedu izpildes mehānismi un loma, kāda saistībā ar tiem ir notāriem, šādi noteikumi ir nosakāmi katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā saskaņā ar procesuālās autonomijas principu, bet ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi. No efektivitātes principa skatpunkta Tiesa nospriež, ka Direktīvā 93/13 – strīdos starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju – ir paredzēta valsts tiesas, kura izskata šādus strīdus, pozitīva iejaukšanās, kas nav saistīta ar līguma pusēm. Tomēr efektivitātes principa ievērošanu nevar saprast tik plaši, lai pilnībā tiktu kompensēta konkrētā patērētāja absolūta pasivitāte (48., 49. un 62. punkts).

Tādējādi to, ka patērētājs uz Direktīvā 93/13 paredzēto aizsardzību var atsaukties tikai tad, ja tas ierosina tiesas procesu tostarp par notariālo aktu, pašu par sevi nevar uzskatīt par pretēju efektivitātes principam. Ar šo direktīvu garantētā tiesību efektīva aizsardzība tiesā ir balstīta uz premisu, ka viena no līguma pusēm vispirms ir vērsusies valsts tiesās (63. punkts).

Spridums, 2016. gada 21. decembris, Biuro podrozy "Partner" (C-119/15, [EU:C:2016:987](#))

Publiskā reģistrā iekļautu negodīgu līguma noteikumu "erga omnes" iedarbība – Finansiāla sankcija, kas noteikta komersantam, kurš izmantojis noteikumu, kas atzīts par līdzvērtīgu reģistrā iekļautam noteikumam – Pārdevējs vai piegādātājs, kas nav piedalījies procedūrā, kuras noslēgumā konstatēts noteikuma negodīgums

Ar 2011. gada 22. novembra lēmumu Polijas Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības iestādes priekšsēdētājs konstatēja, ka *Biuro Partner*, Polijas sabiedrība, kas darbojas tūrisma pakalpojumu nozarē, izmanto noteikumus, kas tiek uzskatīti par līdzvērtīgiem tiem, kuri atzīti par prettiesiskiem tiesvedībās pret citiem pārdevējiem vai piegādātājiem un ir reģistrēti valsts aizliegto līguma tipveida noteikumu reģistrā. Šīs iestādes priekšsēdētājs uzskatīja, ka šie *Biuro Partner* izmantotie noteikumi kaitē patērētāju kolektīvajām interesēm un ir pamats naudas soda 27 127 Polijas zlotu (PLN) (aptuveni 6400 EUR) apmērā piemērošanai.

HK Zakład Usługowo Handlowy "Partner", kuras tiesības pārņēmusi *Biuro Partner*, apstrīdēja šīs sabiedrības izmantoto noteikumu līdzvērtību tiem, kas reģistrēti minētajā reģistrā.

Ar 2013. gada 19. novembra spriedumu *Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Varšavas apgabaltiesa – Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības tiesa, Polija) noraidīja *Biuro Partner* prasību par minēto Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības iestādes priekšsēdētāja lēmumu, tāpat kā pēdējais minētais atzīstot, ka salīdzinātie noteikumi ir līdzvērtīgi.

Izskatot lietu apelācijas tiesvedībā, *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšavas Apelācijas tiesa, Polija) pauda šaubas par to, kā ir jāinterpretē Direktīvas 93/13 un 2009/22 par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību ⁴⁸.

Tādējādi iesniedzējtiesa jautāja Tiesai, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. pants, skatīti kopā ar Direktīvas 2009/22 1. un 2. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie liedz tādu tipveida noteikumu izmantošanu, kuru saturs ir identisks to noteikumu saturam, kas atzīti par prettiesiskiem ar galīgu tiesas nolēmumu un kas reģistrēti šādu noteikumu valsts reģistrā, uzskatīt par prettiesisku darbību, par kuru var sodīt, uzliekot naudas sodu, attiecībā uz pārdevēju vai piegādātāju, kas nav bijis puse tiesvedībā, kuras noslēgumā šie noteikumi reģistrēti minētajā reģistrā.

Spriedumā Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. pants, skatīti kopā ar Direktīvas 2009/22 1. un 2. pantu, kā arī Hartas 47. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie neliedz tipveida noteikumu izmantošanu attiecībā uz pārdevēju vai piegādātāju, kas nav bijis puse tiesvedībā, kuras noslēgumā šie noteikumi reģistrēti minētajā reģistrā, uzskatīt par prettiesisku darbību.

Šāda reģistra ieviešana ir saderīga ar Savienības tiesībām. Šajā ziņā no Direktīvas 93/13 normām, it īpaši tās 8. panta, izriet, ka dalībvalstis var izveidot to līguma noteikumu sarakstus, kas tiek uzskatīti par negodīgiem. Atbilstoši Direktīvas 93/13, kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2011/83 ⁴⁹, 8.a pantam dalībvalstīm ir jāinformē Komisija par šādu sarakstu izveidošanu. No šīm tiesību normām izriet, ka šie valsts iestāžu izveidotie saraksti vai reģistri būtībā atbilst interesei aizsargāt patērētāju tiesības atbilstoši Direktīvai 93/13. Tomēr minētais reģistrs ir jāuztur pārskatāmi ne tikai patērētāju, bet arī pārdevēju vai piegādātāju interesēs. Šī prasība it īpaši nozīmē, ka tas tiek strukturēts skaidri – neatkarīgi no to noteikumu skaita, kas tajā ietverti. Tāpat minētajā reģistrā ietvertajiem noteikumiem ir jāatbilst aktualitātes kritērijam, kas prasa, lai šis reģistrs tiktu rūpīgi atjaunināts un lai, ievērojot tiesiskās drošības principu, noteikumi, kam tur vairs nav jābūt, nekavējoties tiktu dzēsti (36., 38. un 39. punkts).

Turklāt saskaņā ar efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principu pārdevējam vai piegādātājam, kam ir piemērots naudas sods tādēļ, ka tas ir izmantojis noteikumu, kas atzīts par līdzvērtīgu reģistrā iekļautam noteikumam, it īpaši ir jābūt iespējai celt prasību par šo sodu. Šīm tiesībām celt prasību jāattiecas gan uz tās darbības vērtējumu, kas tiek uzskatīta par prettiesisku, gan uz kompetentās valsts iestādes noteiktā naudas soda apmēru. Šajos apstākļos kompetentās tiesas veiktā pārbaude nav tikai vienkārša formāla pārbaudīto noteikumu salīdzināšana ar reģistrā ietvertajiem noteikumiem. Tieši pretēji, šajā pārbaudē jānovērtē strīdīgo noteikumu saturs, lai noteiktu, vai, ņemot vērā katram gadījumam raksturīgo apstākļu kopumu, šie noteikumi, ievērojot it īpaši patērētājiem radītās negatīvās sekas, ir faktiski identiski šajā reģistrā iekļautajiem noteikumiem (40. un 42. punkts).

⁴⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/22/EK (2009. gada 23. aprīlis) par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (OV 2009, L 110, 30. lpp.).

⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV 2011, L 304, 64. lpp.).

Spridums, 2020. gada 9. jūlijs, Raiffeisen Bank un BRD Groupe Soci t  G n rale (C-698/18 un C-699/18, [EU:C:2020:537](#))

Pilnībā izpildīts kredītlīgums, kas attiecas uz personīgu aizdevumu – Līguma noteikumu negodīguma konstatēšana – Prasība atmaksāt summas, kas nepamatoti samaksātas, pamatojoties uz negodīgu noteikumu – Kārtība lietas izskatīšanai tiesā – Noilguma termiņa sākums – Objektīvs brīdis, kad patērētājs uzzina par negodīga noteikuma esamību

Divi aizn m ji attiecīgi ar *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Soci t  G n rale* noslēdza kredītlīgumus, kuru priek smets ir personīga aizdevuma pie ķir šana. Kad šie aizdevumi bija pilnībā atmaksāti, katrs no viņiem cēla prasību *Judec toria T rgu Mure * (Tirgumure sas pirmās instances tiesa, Rumānija), lūdzot konstatēt da u tādu šo l gumu noteikumu negodīgumu, ar kuriem paredzēta izskatīšanas un ikmēneša pārvaldības komisijas maksas samaksa, kā arī bankas tiesības grozīt procentu likmes.

Raiffeisen Bank un *BRD Groupe Soci t  G n rale* norādīja, ka dienā, kad abi aizn m ji cēla prasības, viņiem vairs nebija nedz patērētāju statusa, ņemot vērā to, ka kredītlīgumi bija beigušies to pilnīgas izpildes dēļ, nedz arī tiesību celt prasību tiesā.

Judec toria T rgu Mure  (Tirgumure sas pirmās instances tiesa) uzskatīja, ka līguma pilnīga izpilde neliedz pārbaudīt tā noteikumu negodīgumu, un atzina, ka šie noteikumi bija negodīgi. Tāpēc  i tiesa piesprieda abām banku iestādēm atmaksāt abu aizn m ju atbilstoši šiem noteikumiem samaksātās summas, pieskaitot likumiskos procentus. *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Soci t  G n rale*  o nolēmumu pārsūdzēja.

Šajā kontekstā *Tribunalul Specializat Mure * (Mure sas Specializētā apgabaltiesa, Rumānija) vaicāja Tiesai, vai Direktīva 93/13 ir piemērojama arī pēc līguma pilnīgas izpildes un vai attiecīgā gadījumā prasībai atmaksāt summas, kas saņemtas saskaņā ar līguma noteikumiem, kuri tiek uzskatīti par negodīgiem, var piemērot triju gadu noilguma termiņu, kas sākas no brīža, kad beidzies līgums.

Spridumā Tiesa vispirms atgādina, ka valsts tiesas pienākums nepiemērot negodīgu līguma noteikumu, kur  paredzēts pienākums samaksāt summas, kas izrādījušas nepamatotas, nosaka, ka šis summas ir jāatmaksā (54. punkts).

Tomēr Tiesa norāda – ja jautājums nav regulēts Savienības tiesībās, tad procesuālie noteikumi prasības cel šanai tiesā, lai nodrošinātu Savienības pilsoņu tiesību aizsardzību, ir jānosaka katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā. Šie noteikumi tomēr nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kuri regul  līdzīgas iekšējā rakstura prasības (līdzvērtības princips), un tie nedrīkst ar Savienības tiesību sistēmu piešķirto tiesību  steno šanu padarīt faktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu (efektivitātes princips) (57. punkts).

Attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa atgādina, ka ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju ir nelabvēlīgākā situācijā. Šajā ziņā, lai arī triju gadu noilguma termiņ  principā šķiet pēc būtības pietiekams, lai jautu patērētājam sagatavot un celt efektīvu prasību tiesā, jo tas sākas dienā, kad līgums ir pilnībā izpildīts, tas tomēr var būt beidzies, pat pirms patērētājs var uzzināt par šajā

līgumā ietvertā noteikuma negodīgumu. Līdz ar to šis termiņš nevar nodrošināt patērētājam efektīvu aizsardzību (64., 66. un 67. punkts).

Šādos apstākļos patērētājam piešķirtās aizsardzības ierobežošana tikai ar attiecīgā līguma izpildes ilgumu nav saderīga ar aizsardzības sistēmu, kas izveidota ar šo direktīvu. Efektivitātes principam tāpat ir pretrunā tas, ka prasībai par nepamatoti samaksāto summu atmaksāšanu ir piemērojams triju gadu noilguma termiņš, kas sākas dienā, kad attiecīgais līgums ir beidzies, neatkarīgi no tā, vai patērētājs šajā datumā zināja vai varēja saprātīgi zināt par šī līguma noteikuma negodīgumu (73. un 75. punkts).

Par līdzvērtības principu Tiesa atgādina – tā ievērošana prasa, lai attiecīgais valsts noteikums būtu vienādi piemērojams prasībām, kas pamatotas ar Savienības tiesību pārkāpumu, un tām, kuras pamatotas ar valsts tiesību neievērošanu, bet kuru priekšmets un pamats ir līdzīgi. Šajā ziņā tam ir pretrunā tāda valsts tiesību aktu interpretācija, saskaņā ar kuru prasībai tiesā par tādu summu atmaksāšanu, kas samaksātas, pamatojoties uz negodīgu noteikumu, piemērojamais noilguma termiņš sākas dienā, kad līgums ir pilnībā izpildīts, lai gan šāds pats līdzīgai prasībai saskaņā ar valsts tiesībām piemērojamais termiņš sākas dienā, kad tiesa ir konstatējusi prasības celšanas pamatojumu (76., 77. un 82. punkts).

3. Īpaši procesuālie noteikumi

Spriedums, 2016. gada 21. aprīlis, Radlinger un Radlingerová (C-377/14, [EU:C:2016:283](#))

Valsts tiesību normas, ar kurām regulē maksātnespējas procesu – No patēriņa kredītliģuma izrietoši parādi – Tiesības efektīvi vērsties tiesā

Strīds pamatlietā skāra Čehijas tiesisko regulējumu, kurā nav atzīts, ka valsts tiesām ir kompetence pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai pārdevēji vai piegādātāji ir ievērojuši patērētāju tiesību aizsardzības jomā pastāvošās Savienības tiesību normas, it īpaši attiecībā uz patēriņa kredītliģumā iekļautiem liģuma noteikumiem.

Tiesa atzīst, ka Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktam ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā, pirmkārt, nav atļauta šāda pārbaude attiecībā uz minētajiem liģumiem, lai gan tiesas rīcībā ir šim nolūkam vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums, un, otrkārt, ir atļauts minētajai tiesai veikt noteiktu prasījumu pārbaudi tikai ierobežotu iemeslu dēļ (rezolutīvās daļas 1. punkts).

Spridums, 2018. gada 31. maijs, Sziber (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))⁵⁰

Ārvalsts valūtā izteikti kredītligumi – Valsts tiesību akti, kuros paredzētas īpašas procesuālās prasības noteikumu negodīguma apstrīdēšanai – Līdzvērtības princips – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā

Pamatlieta bija starp privātpersonu un Ungārijas banku par prasību konstatēt dažu tādu noteikumu negodīgumu, kuri iekļauti aizdevuma līgumā mājokļa iegādei; aizdevums bija izmaksāts un tika atmaksāts Ungārijas forintos (HUF), bet bija izteikts Šveices frankos (CHF), balstoties uz valūtas maiņas kursu, kas bija spēkā maksājuma dienā.

Valsts tiesību normās ir paredzētas papildu procesuālās prasības, kaitējot tiesvedības dalībniekam (prasītājam vai atbildētājam), kas kā patērētājs ir kredītliguma puse un kas laikposmā no 2004. gada 1. maija līdz 2014. gada 26. jūlijam ir noslēdzis kredītligumu, kurā ir negodīgs līguma noteikums, kas paredz valūtas maiņas pirkšanas un pārdošanas cenu starpību, pamatojoties uz to, ka saskaņā ar šādām papildu prasībām, lai tiesā atsauktos uz tiesībām, kas izriet no šādu ar patērētājiem noslēgtu līgumu spēkā neesamības, un it īpaši lai tiesā varētu izskatīt lietu pēc būtības, ir jāiesniedz civilprocesuāls dokuments, un tam ir jāatbilst obligātajām satura prasībām (27. punkts).

Tiesa vispirms atgādina, ka Savienības tiesībās nav saskaņotas procedūras, kas piemērojamas līguma noteikumu iespējami negodīgā rakstura pārbaudei. Tās tādējādi ietilpst dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā, tomēr ar nosacījumu, ka tās nav mazāk labvēlīgas par noteikumiem, kuri iekšējā tiesību sistēmā regulē līdzīgas situācijas (līdzvērtības princips), un ka tās paredz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kāda paredzēta Hartas 47. pantā (efektivitātes princips) (35. punkts).

Pirmkārt, izvērtējot līdzvērtības principu, Tiesa atgādina, ka papildu procesuālo prasību izvirzīšana patērētājam, kura tiesības izriet no Savienības tiesībām, pati par sevi nenozīmē, ka šīs procesuālās prasības viņam būtu mazāk labvēlīgas. Konkrētā situācija ir jāanalizē, ņemot vērā attiecīgo procesuālo normu vietu visā aplūkojamā procesa sistēmā, šī procesa norisi un šo normu specifiku šajā procesā valsts tiesu instancēs (43. punkts). Procesuālās prasības pamatlietā, ņemot vērā to vietu Ungārijas likumdevēja izveidotajā tiesību normu sistēmā, kas domāta, lai saprātīgā termiņā atrisinātu ļoti daudzus strīdus saistībā ar ārvalsts valūtā izteiktiem aizdevuma līgumiem, kuros iekļauti negodīgi noteikumi, principā nevar kvalificēt kā mazāk labvēlīgas par tām procesuālajām prasībām, kuras attiecas uz līdzīgām prasībām, kas neskar tiesības, kuras izriet no Savienības tiesībām. Tātad ar nosacījumu, ka iesniedzējtiesai ir jāveic attiecīgās pārbaudes, šādas prasības nevar uzskatīt par neatbilstošām līdzvērtības principam (48. punkts).

Otrkārt, runājot par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, Tiesa norāda, ka dalībvalstu pienākums paredzēt procesuālos noteikumus, kuri ļauj nodrošināt tiesību, kas indivīdiem izriet no Direktīvas 93/13, ievērošanu attiecībā uz negodīgu noteikumu izmantošanu, nozīmē nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas paredzēta arī Hartas 47. pantā. Šī aizsardzība ir jānodrošina gan attiecībā uz to tiesu noteikšanu, kuru kompetencē ir izskatīt uz Savienības tiesībām balstītas prasības, gan arī attiecībā uz to procesuālo noteikumu definēšanu, kas attiecas

⁵⁰ Šis spriedums ir aplūkots arī I.1. sadaļā "Teritoriālā piemērošanas joma: Direktīvas 93/13 piemērošana, nepastāvot pārrobežu elementam".

uz šādām prasībām (49. punkts). Tomēr patērētāju aizsardzība nav absolūta. Tādējādi tas, ka konkrētajā procesā ir paredzētas dažas procesuālās prasības, kuras patērētājam jāievēro, lai aizstāvētu savas tiesības, nenozīmē, ka viņam būtu liegtas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Proti, lai gan Direktīvā 93/13 ir paredzēta valsts tiesas, kas izskata strīdu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, pozitīva iejaukšanās, kura nav saistīta ar līgumslēdzējām pusēm, tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību principa ievērošana principā nav pretrunā tiesas izteiktajam aicinājumam patērētājam iesniegt dažus pierādījumus savu prasījumu pamatošanai (50. punkts).

Tiesas ieskatā, lai gan ir taisnība, ka tādi konkrētie procesuālie noteikumi kā pamatlietā prasa no patērētājiem papildu pūles, tomēr šie noteikumi, ciktāl to mērķis ir atslogot tiesu sistēmu tiesvedības apjomu dēļ, atbilst ārkārtas situācijai un to mērķis ir īstenot vispārējās pareizas tiesvedības intereses. Minētie noteikumi kā tādi var būt pārāki pār individu interesēm, ja vien tie nepārsniedz mērķa sasniegšanai nepieciešamo (51. punkts). Šajā lietā, ņemot vērā mērķi atslogot tiesu sistēmu, nešķiet, ka noteikumi, saskaņā ar ko patērētājam ir jāiesniedz skaitliski formulēta prasība, kurā vismaz daļēji ietverts attiecīgās kredītiestādes jau veiktais norēķins, un jāprecizē tiesiskās sekas, ko patērētājs valsts tiesai lūdz piemērot gadījumā, ja konkrētais aizdevuma līgums vai atsevišķi tā noteikumi būtu spēkā neesoši, būtu tik sarežģīti un ietvertu tik smagas prasības, ka tie nesamērīgi ietekmētu patērētāja tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, bet tas tomēr ir jānoskaidro iesniedzējtiesai (52. punkts).

Tāpēc Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 7. pantam principā nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzētas īpašas procesuālās prasības, kas piemērojamas attiecībā uz prasībām, kuras cēlušies patērētāji, kas noslēguši ārvalsts valūtā izteiktus aizdevuma līgumus, kuros iekļauts noteikums par valūtas maiņas kursu starpību un/vai noteikums par vienpusēju līguma noteikumu grozīšanas iespēju, ja vien šādā līgumā ietvertu noteikumu negodīguma konstatēšana ļauj atjaunot tiesisko un faktisko stāvokli, kāds patērētājam būtu bijis, ja nebūtu šo negodīgo noteikumu (rezolutīvās daļas 1. punkts).

Spridums, 2018. gada 13. septembris, Profi Credit Polska (C-176/17, [EU:C:2018:711](#))

Maksājuma rīkojuma izdošanas procedūra, pamatojoties uz vekseli, kas nodrošina no patēriņa kredītlīguma izrietošas saistības

2015. gadā sabiedrība *Profi Credit Polska* piešķīra aizņēmējam patēriņa kredītu. Tā atmaksu saskaņā ar šajā standarta līgumā ietvertu noteikumu garantēja aizņēmēja izdots un parakstīts vekselis, kura summa nebija precizēta.

Pēc aizņēmēja maksājuma saistību nepildīšanas *Profi Credit Polska* viņu informēja, ka vekseli ir ierakstīta atlikusī parāda summa. Turklāt šī sabiedrība vērsās *Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny* (Semjanovices Slonskes rajona tiesa, Polija; turpmāk tekstā – “valsts tiesa”) ar pieteikumu izdot attiecībā uz aizņēmēju maksājuma rīkojumu, pamatojoties uz šo vekseli.

Saskaņā ar Polijas procesuālajiem tiesību aktiem maksājuma rīkojuma procedūra norisinās divās stadijās. Pirmajā stadijā vekseļa spēkā esamības vērtējumā, ja tiesa var to veikt pēc savas ierosmes, tiek pārbaudīta vienīgi vekseļa formālā pareizība. Otrajā stadijā, ja vekseli norādītais

parādnieks ir iesniedzis iebildumus pret maksājuma rīkojumu, viņš var apstrīdēt ne tikai no vekseļa izrietošās saistības, bet arī esošās pamatsaistības, proti, patērīna kredītīgumu.

Tomēr šajā gadījumā valsts tiesa jautāja, vai Polijas maksājuma rīkojuma procedūra, kas balstīta uz vekseli, ir saderīga ar Direktīvu 93/13. Tā norādīja, ka faktiski maksājuma rīkojumam ir pievienots vienīgi pareizi aizpildīts vekselis, nevis patērīna kredītīgums. Tādējādi, lai izdotu maksājuma rīkojumu, pietiekot tikai pārbaudīt, vai vekselis ir izdots, ņemot vērā Polijas tiesisko regulējumu par vekseliem. Tādējādi valsts tiesas kontrole ir attiekusies tikai uz vekseļa saturu un to nevarēja attiecināt uz patērīna kredītīgumu, pat ja tas būtu tai zināms. Līdz ar to patērētājam būtu jāiesniedz iebildumi pret maksājuma rīkojumu, lai varētu konstatēt atsevišķu noteikumu iespējami negodīgo raksturu.

Atbildot uz prejudiciālajiem jautājumiem, Tiesa nospriež, ka Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru ir atļauts izdot maksājuma rīkojumu, pamatojoties uz pareizu vekseli, ar ko tiek nodrošināts no patērētāja kredītīguma izrietošs prasījums, ja tiesai, kurā iesniegts pieteikums par maksājuma rīkojuma izdošanu, nav pilnvaru pārbaudīt šā līguma noteikumu iespējamo negodīgo raksturu. Tā precizē, ka šī nesaderība pastāv, ciktāl tiesību celt iebildumus pret šādu rīkojumu izmantošanas noteikumi neļauj nodrošināt to tiesību ievērošanu, ko patērētājs iegūst no šīs direktīvas (rezolūīvā daļa).

Tiesa norāda, ka valsts tiesas pienākums pēc savas ierosmes novērtēt tāda līguma noteikuma negodīgumu, kas ietilpst Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā, ar nosacījumu, ka tās rīcībā ir šim nolūkam vajadzīgie tiesiskie vai faktiskie apstākļi, attiecas arī uz maksājuma rīkojuma procedūru. Šajā ziņā Tiesa norāda, ka patērētājam ar šo direktīvu piešķirto tiesību efektīvu aizsardzību var garantēt tikai ar nosacījumu, ka valsts procesuālā sistēma ļauj vai nu maksājuma rīkojuma procedūrā, vai šā maksājuma rīkojuma izpildes procedūrā pēc savas ierosmes veikt pārbaudi par attiecīgajā līgumā iekļauto noteikumu iespējamo negodīgumu. Šajā gadījumā Tiesa secina, ka, ciktāl valsts tiesas veiktā pārbaude attiecas tikai uz vekseli un nevar attiekties uz patērīna kredītīgumu, tā nevar veikt šā līguma noteikuma iespējamā negodīguma pārbaudi, ņemot vērā, ka tās rīcībā nav visu tam vajadzīgo atbilstošo faktisko un tiesisko apstākļu (42.–47. punkts).

Turklāt Tiesa atgādina, ka tad, ja Savienības tiesībās nav veikta saskaņošana attiecībā uz procedūrām, kas piemērojamas līguma noteikumu iespējami negodīgā rakstura pārbaudei, tās saskaņā ar procesuālās autonomijas principu ir nosakāmas dalībvalstu iekšējās tiesību sistēmās ar nosacījumu, ka tiek ievērots līdzvērtības princips un tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību. Tādējādi, pirmām kārtām, Tiesa norāda, ka tās rīcībā nav elementu, kas radītu šaubas par Polijas tiesiskā regulējuma attiecībā uz maksājuma rīkojuma izdošanas procedūru, pamatojoties uz vekseli, atbilstību šim principam. Otrām kārtām, attiecībā uz tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību Tiesa uzsver, ka valsts tiesai ir jānosaka, vai valsts tiesībās paredzētie iebildumu procedūras noteikumi nerada ievērojamu risku, ka patērētāji necels vajadzīgos iebildumus. Tādējādi, lai šiem patērētājiem būtu nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, tiem ir jābūt iespējai celt prasību vai iebildumus saprātīgos procesuālos apstākļos, lai netiktu vājinātas viņu iespējas izmantot no Direktīvas 93/13 izrietošās tiesības, it īpaši viņiem piemērojamo termiņu vai izmaksu dēļ (57., 58., 61. un 63. punkts).

Šajā gadījumā Tiesa uzsver – lai gan Polijas patērētājam ir tiesības apstrīdēt maksājuma rīkojumu, šo tiesību izmantošana ir pakļauta sevišķi ierobežojošiem nosacījumiem. Konkrētāk, Tiesa konstatē, ka šā patērētāja rīcībā ir divu nedēļu termiņš iebildumu celšanai un viņam,

iesniedzot iebildumus, ir jāsedz trīs ceturtdaļas no tiesāšanās izdevumiem. Tādējādi, ņemot vērā to, ka minētajam patērētājam ir prasīts divu nedēļu laikā no maksājuma rīkojuma izsniegšanas iesniegt faktus un pierādījumus, lai tiesa varētu izvērtēt viņa iebildumus, un šis patērētājs vēl tiek sodīts, ievērojot veidu, kādā tiek aprēķināti tiesas izdevumi, Tiesa secina, ka pastāv ievērojams risks, ka patērētājs necels vajadzīgos iebildumus (64.–68. un 70. punkts).

APLŪKOTO TIESAS NOLĒMUMU SARAKSTS

(HRONOLOĢISKĀ SECĪBĀ)

<u>Spriedums, 2000. gada 27. jūnijs, Océano Grupo Editorial (no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:2000:346)</u>	18. un 35. lpp.
<u>Spriedums, 2001. gada 22. novembris, Cape u.c. (apvienotās lietas C-541/99 un C-542/99, EU:C:2001:625)</u>	3. lpp.
<u>Spriedums, 2002. gada 21. novembris, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705)</u>	38. lpp.
<u>Spriedums, 2004. gada 1. aprīlis, Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, EU:C:2004:209)</u>	34. lpp.
<u>Spriedums, 2006. gada 26. oktobris, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675)</u>	45. lpp.
<u>Spriedums, 2009. gada 4. jūnijs, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350)</u>	35. lpp.
<u>Spriedums, 2009. gada 6. oktobris, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615)</u>	46. lpp.
<u>Spriedums, 2010. gada 3. jūnijs, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309)</u>	16. lpp.
<u>Spriedums, 2010. gada 9. novembris (virspalāta), VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659)</u>	26. un 36. lpp.
<u>Spriedums, 2012. gada 15. marts, Pereničová un Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144)</u>	48. lpp.
<u>Spriedums, 2012. gada 26. aprīlis, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242)</u>	27. un 64. lpp.
<u>Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349)</u>	49. lpp.
<u>Spriedums, 2013. gada 14. marts, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164)</u>	23. un 44. lpp.
<u>Spriedums, 2013. gada 21. marts, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180)</u>	7. un 28. lpp.
<u>Spriedums, 2014. gada 16. janvāris, Constructora Principado (C-226/12, EU:C:2014:10)</u>	24. lpp.

<u>Spriedums, 2014. gada 27. februāris, Pohotovost' (C-470/12, EU:C:2014:101)</u>	65. lpp.
<u>Spriedums, 2014. gada 30. aprīlis, Kásler un Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)</u>	12., 29. un 50. lpp.
<u>Spriedums, 2014. gada 17. jūlijs, Sánchez Morcillo un Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099)</u>	68. lpp.
<u>Spriedums, 2015. gada 21. janvāris, Unicaja Banco un Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 un C-487/13, EU:C:2015:21)</u>	56. lpp.
<u>Spriedums, 2015. gada 1. oktobris, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637)</u>	70. lpp.
<u>Spriedums, 2016. gada 18. februāris, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98)</u>	39. lpp.
<u>Spriedums, 2016. gada 14. aprīlis, Sales Sinués (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252)</u>	66. lpp.
<u>Spriedums, 2016. gada 21. aprīlis, Radlinger un Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283)</u>	74. lpp.
<u>Spriedums, 2016. gada 21. decembris, Biuro podrozy "Partner" (C-119/15, EU:C:2016:987)</u>	71. lpp.
<u>Spriedums, 2016. gada 21. decembris (virspalāta), Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980)</u>	61. lpp.
<u>Spriedums, 2017. gada 26. janvāris, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60)</u>	40. lpp.
<u>Spriedums, 2017. gada 20. septembris, Andriiciuc u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703)</u>	13. un 29. lpp.
<u>Spriedums, 2018. gada 17. maijs, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320)</u>	4. un 37. lpp.
<u>Spriedums, 2018. gada 31. maijs, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367)</u>	3. un 74. lpp.
<u>Spriedums, 2018. gada 7. augusts, Banco Santander (C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643)</u>	19. un 58. lpp.
<u>Spriedums, 2018. gada 13. septembris, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711)</u>	76. lpp.

<u>Spriedums, 2018. gada 20. septembris, OTP Bank un OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750)</u>	8., 22. un 30. lpp.
<u>Spriedums, 2019. gada 21. marts, Pouvin un Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232)</u>	5. lpp.
<u>Spriedums, 2019. gada 26. marts (virspalāta), Abanca Corporación Bancaria (C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250)</u>	58. lpp.
<u>Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, Kiss un CIB Bank (C-621/17, EU:C:2019:820)</u>	31. lpp.
<u>Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819)</u>	51. lpp.
<u>Spriedums, 2019. gada 7. novembris, Kanyebe u.c. (apvienotās lietas no C-349/18 līdz C-351/18, EU:C:2019:936)</u>	53. un 60. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 3. marts (virspalāta), Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138)</u>	9. un 54. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 11. marts, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188)</u>	37. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 2. aprīlis, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263)</u>	6. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, Ibercaja Banco (C-452/18, EU:C:2020:536)</u>	20., 23., 32. un 61. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, Raiffeisen Bank un BRD Groupe Société Générale (C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537)</u>	72. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, Banca Transilvania (C-81/19, EU:C:2020:532)</u>	10. lpp.
<u>Spriedums, 2020. gada 3. septembris, Profi Credit Polska u.c. (C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631)</u>	14. un 17. lpp.
<u>Spriedums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394)</u>	41. lpp.
<u>Spriedums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), SPV Project 1503 u.c. (C-693/19 un C-831/19, EU:C:2022:395)</u>	42. lpp.
<u>Spriedums, 2022. gada 17. maijs (virspalāta), Impuls Leasing România (C-725/19, EU:C:2022:396)</u>	43. lpp.

[Spriedums, 2022. gada 17. maijs \(virspalāta\), Unicaja Banco \(C-869/19, EU:C:2022:397\)](#) .....62. lpp.

[Spriedums, 2023. gada 12. janvāris, D.V. \(Advokāta honorāri – Stundas likmes princips\), \(C-395/21, EU:C:2023:14\)](#)..... 15., 22., 33. un 55. lpp.